A NAGYSZALONTAI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE

1909. ÉVI SZEPTEMBER HÓ 16. ÉS 17-ÉN

NAGYSZALONTÁN TARTOTT KÖZGYŰLÉSÉNEK

ÉS

BIRÓSÁGI ÜLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE.

(II.)

ÖSSZEÁLLITOTTA:

SZABÓ ISTVÁN,

egyházmegyei lelkészi főjegyző.

A NAGYSZALONTAI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE HIVATALOS KIADVÁNYA.

DEBRECZEN SZ. KIR. VÁROS KÖNYVNYOMDA-VÁLLALATA.

1909—2124.

A NAGYSZALONTAI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE

1909. ÉVI SZEPTEMBER HÓ 16. ÉS 17-ÉN

NAGYSZALONTÁN TARTOTT KÖZGYŰLÉSÉNEK

ÉS

BIRÓSÁGI ÜLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE.

(II.)

ÖSSZEÁLLITOTTA:

SZABÓ ISTVÁN,

egyházmegyei lelkészi főjegyző.

A NAGYSZALONTAI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE HIVATALOS KIADVÁNYA.

DEBRECZEN SZ. KIR. VÁROS KÖNYVNYOMDA-VÁLLALATA.

1909—2124.

A nagyszalontai református egyházmegye 1909 szeptember 16-dikán Nagyszalontán tartott közgyűlésének jegyzőkönyve.

Jelen voltak: Balog Ambrus esperes és gróf Tisza István egyházmegyei gondnok elnöklete alatt:

I. Tanácsbírák:

Lelkészi részről:	Világi részről:
Nagy Imre	Dr. Balogh Elek
Böszörményi Lajos	Szikszay Lajos
Csécsi Imre	Gróf Tisza Kálmán
Bagdi János	Hadházy Kálmán.
Szabó István.	

II. Jegyzők:

Szabó István és Fogarassy Bálint lelkészi, Tatár Balázs és Szabó Lajos világi részről.

III. Számvevőszéki tagok:

Szikszay Lajos, Bagdi János, Kassay Béla, Ónody Sándor, Kolumbán Áron, dr. Szarka Sándor, Tatár Balázs.

IV. Lelkészek:

Bessenyei Imre mezősasi, Bodnár Lajos cserműi, Boross Gábor árpádi, Bottyán Pál belényesi, Bugyi János erdőgyaraki, Gyenge János bélzerindi, Hunyadi László gyoroki, Kassay Béla tenkei, Kolumbán Áron kötegyáni, Könyves János fenesi, Lengyel Imre lippai, Némethy János szakáli, Pató Károly körösszegapáti-i, Perecz István harsányi, Tóth János sonkolyosi, Unghváry Gyula tamásdai és Vass Jenő vadászi lelkészek.

V. Tanítóképviselők:

Papp Imre, Pósta Lajos, Szabó Lajos.

VI. Egyházak világi képviselői:

Kis p. Sándor Ágyáról, Gyarmati János Bélzerindről, Bálint János Kötegyánból, Szathmáry Mihály és Bondár Ferencz Nagyszalontáról, Varga Gábor Sarkadról, G. Kis János Ugráról.

Balog Ambrus esperes buzgó imádsága után
gróf Tisza István egyházmegyei gondnok, mint hivatalára nézve idősebb elnök, üdvözölvén közgyülésünk minden rendü alkotó tagját, a gyülést megnyitja.

60. Az egyházak világi képviselői beadják megbízó-leveleiket.
Neveik felolvasása után a fentebbi sorrendben igazoltatnak.

61. Esperes jelenti, hogy Széll Kálmán, Fábián László tanácsbírák, Bagdány János feketetóti, Csák József komádi-i, Nagy Dániel szentleányfalvai lelkészek részint betegség, részint másnemü elfoglaltatásuk miatt jelen gyülésen nem vehetnek részt.
Sajnos tudomásul szolgál.

62. Az esperes által elkészített s a gyülés alkotó tagjai közt kiosztott tárgysorozat
felolvasottnak tekintetvén, a tanácskozás sorrendjéül elfogadtatik.

63. Szavazatbontó küldöttség beterjeszti következő jegyzőkönyvét:

Jegyzőkönyv,

melyet felvettünk Nagyszalontán, 1909 július 8-án, az egyházmegyei világi főjegyzőre és lelkészi aljegyzőre beadott szavazatok felbontása alkalmából.

Jelen voltak: Balog Ambrus esperes, Széll Kálmán, Böszörményi Lajos, Hadházy Kálmán.

1. Esperes üdvözli a bizottság megjelent tagjait s tudatja, hogy 45 egyházból beérkezett 62 szavazat, melyet is bemutat.

A beérkezett szavazatok felbontatván kiderült, hogy azok mindenike érvényes.

A 45 egyházból beérkezett 62 szavazat következőképen oszlott meg:

I. A világi főjegyzőségre:

Tatár Balázs gimnáziumi igazgató	59	szavazatot
Dobó Imre községi jegyző	3	szavazatot nyert,
összesen	62	szavazat.

II. Lelkészi aljegyzőségre:

Fogarassy Bálint ágyai lelkész	28	szavazatot
Kassay Béla tenkei lelkész	21	„
Ónody Sándor mezőgyáni lelkész	11	„
Bottyán Pál belényesi lelkész	2	„ nyert,
összesen	62	szavazat.

Miért is Tatár Balázs, mint általános többséget nyert, a nagyszalontai református egyházmegye világi főjegyzőjének jelentetett ki.

Az egyházmegyei lelkészi aljegyzőségre senki sem nyervén általános többséget: a legtöbb szavazatot nyert Fogarassy Bálint (28) és Kassay Béla (21) új szavazásra tüzettek ki.

2. A számba vett szavazatok 45 darabban ide mellékeltettek.

Kelt, mint fent.

Balog Ambrus,
esperes.

Széll Kálmán,
Böszörményi Lajos,
Hadházy Kálmán.

Jegyzőkönyvvezető:

Szabó Lajos,
e. m. vil. aljegyző.

Jegyzőkönyv,

felvétetett Nagyszalontán, 1909 augusztus 26-án, a nagyszalontai reform. egyházmegyei lelkészi aljegyzőre beadott szavazatok felbontása alkalmával.

Jelen voltak: Balog Ambrus esperes, Széll Kálmán, Böszörményi Lajos, Szikszay Lajos e. m. tanácsbírák.

1. Esperes üdvözölve a szavazatbontó bizottság tagjait, jelenti, hogy az egyházmegye 45 egyházából beérkezett 62 szavazat, melyet is bemutat.

A beérkezett szavazatok felbontatván, kiderült, hogy azoknak mindenike érvényes szavazat.

A 45 egyházból beérkezett 62 szavazat következőképen oszlott meg:

1. Fogarassy Bálint ágyai lelkész	36	szavazatot
2. Kassay Béla tenkei lelkész	26	szavazatot nyert,
összesen	62	szavazat.

Miért is Fogarassy Bálint, mint általános többséget nyert, a nagyszalontai ref. egyházmegye lelkészi aljegyzőjének jelentetett ki.

2. A számbavett szavazatokat 45 darabban tisztelettel ide mellékeljük.

Kelt, mint fent.

Balog Ambrus,
Széll Kálmán,
Böszörményi Lajos,
Szikszay Lajos.

Jegyzőkönyvvezető:
Szabó Lajos,
e. m. vil. aljegyző.

Egyházmegyénk közgyülése a szavazások eredményét — mely szerint Tatár Balázs nagyszalontai áll. főgimn. igazgató egyházmegyei világi főjegyzővé s Fogarassy Bálint ágyai lelkész egyházmegyei lelkészi aljegyzővé választattak meg, — jóváhagyó tudomásul veszi s felhívja Tatár Balázs világi főjegyzőt és Fogarassy Bálint lelkészi aljegyzőt, hogy az egyházi törvények I. t.-c. 148. §-a rendelkezése szerint az előírt hivatali esküt tegyék le. Ennek megtörténte után mindkettőjüket hivatalukban megerősíti s új munkakörükben kifejtendő működésük sikerében vetett reménységgel teljes bizalommmal köszönti és munkájokra Isten áldását kéri.

64. Esperes beterjeszti jelentését a törvényszerü egyházlátogatásról.

„Nagytiszteletü Egyházmegyei Közgyülés!

A törvényszerü egyházlátogatásról a hozzám beérkezett egyházlátogatási jegyzőkönyvek alapján a következőkben teszem meg jelentésemet.

Nagyszalontán Kolumbán Áron kötegyáni lelkésszel, Gyantán, Kisházán, Szőplakon, Belényesen, Tárkányban, Nyégerfalván, Remetén, Fenesen, Jánosfalván, Sonkolyoson, Belényesújlakon, Tenkén, Feketetóton, Árpádon, Csegödön, Erdőgyarakon Kassay Béla tenkei lelkésszel végeztem az egyházlátogatást.

Sarkadon, Feketegyarmaton és Tamásdán Böszörményi Lajos tanácsbíró Kolumbán Áron kötegyáni lelkésszel, — Kötegyánban Szikszay Lajos tanácsbíróval, Anton egyedül végezte az egyházlátogatást.

Aradon, Kisperegen, Németperegen, Szemlakon, Csermőn, Borossebesen, Pankotán Csécsi Imre egyházmegyei tanácsbíró Szondy

Géza kisperegi lelkésszel, Radnalippán, Gyorokon és Szentleányfalván Csécsi Imre egyházmegyei tanácsbíró egyedül járt el.

Nagyzerinden, Bélzerinden, Vadászon, Ágyán, Szintyén és Erdőhegyen Szabó István egyházmegyei főjegyző és tanácsbíró teljesítette azt Fogarassy Bálint ágyai lelkésszel.

Harsányban, Geszten, Tiszaradványban, Mezőgyánban, Gyantépusztán, Sarkadkereszturon, Okányban és Zsadányban Nagy Imre egyházmegyei tanácsbíró végezte azt Bagdi János anti lelkész és egyházmegyei tanácsbíró úrral.

Komádiban, Ugrán, K.-Apátiban, Berekböszörményben, Mezősason, Magyarhomorogon, Szakálban Bagdi János egyházmegyei tanácsbíró Nagy Imre egyházmegyei tanácsbíró úrral végezte azt felkérésem folytán.

Az egyházlátogatási jegyzőkönyvekben foglalt jelentések szerint a következő fontosabb intézkedést kívánó ügyeket emelem ki.

Kitünő eredménnyel tanítottak: Nagyszalontán: Albert András, Szabó Lajos, Mester József, Lehóczky József, Szentessy Elek, Kiss István, Seres László, Stiglicz Sándor. Tenkén: Oláh Ferenc. Csegődön: Balogh József. Sarkadon: Posztós István, Boros Mihály, Schrötter Dániel, Nagy Lajos, Nagy Ferenc, Mikó Márton. Kisperegen: Lengyel József. Nagyzerinden: Molnár Piroska. Vadászon: Balogh József. Ágyán: Fekete Gizella. Árpádon: Szücs Balázs. Geszten: Balogh József, Faragó Róza. Mezőgyánban: Szabó Gyula. Gyantépusztán: Báthory István. Zsadányban: Hegyessy Gergely. Komádiban: Kiss Dániel, Pap Imre, Kis Gyula. Berekböszörményben: Kutassy Ferenc, Raffai Ilona. Mezősason: Nyeste Gyula. Magyarhomorogon: Balla László. Kötegyánban: Csathó Gyula, Somogyi Mária, Kovács János. K.-Apátiban: Sarkadi Ilona.

A vallás tanítást kitünő sikerrel végezték: Belényesen: Bottyán Pál. Remetén: Szathmáry István. Sonkolyoson: Tóth János lelkészek. Aradon: Kövér Árpád s. lelkész, Szikszay Antal énekvezér, Almássy Ilona állami tanítónő. Jánosfalván: Tóth Lajos állami tanító. Szentleányfalván: Kiss Lajos állami tanító.

Az énektanítást: Gyantán: Kerékgyártó Mihály. Remetén: Herman Mózes. Jánosfalván: Tóth Lajos. Sonkolyoson: Dobrossy Lajos. Szentleányfalván: Kiss Lajos állami tanítók.

A helyszinén megvizsgált alapok állagáról a számvevőszék külön jelentést tesz.

1. Kisháza leányegyházban a Gyantán lakó Vidits János végzi az előkönyörgői tennivalókat, miben télen, ősszel és tavasszal a rossz út, egyébkor a Fekete-körös gyakori kiöntése sokszor akadályul szolgál.

Utasítottam a felügyelő lelkészt, hogy az állammal kötött szerződés értelmében valamelyik helyben lakó ref. vallású tanítót bízza-

nak meg az előkönyörgői tennivalók végzésével, hogy az istenitiszteletet rendszeresen megtarthassák. Intézkedéséről tegyen jelentést, hogy a megbízott előkönyörgőnek az esperesi felhatalmazást megadhassam.

2. Széplakon Fazekas Sándor állami tanító és előkönyörgő kijelentette, hogy az elébe járó református vallású növendékeknek vallást nem tanított, mert azért járó eddigi évi 60 korona javadalmát az állam megvonta, az előkönyörgésért eddig használt 2 köblös földet a község tőle elvette azon a címen, hogy az az iskola alap vagyona.

Ezen bántó kijelentés után a széplaki iskolától eltávoztunk.

Fazekas Sándor előkönyörgő tanító július 13-án keltezett levelében bevallja, hogy nem mondott igazat, midőn az egyházlátogató küldöttség előtt kinyilatkoztatta, hogy a református vallást növendékeinek nem tanította. Mert tanított vallást. Valótlan állításával csak a hitoktatói díj tőle történt megvonására akarta felhívni az egyházlátogatóság figyelmét.

Beismeri, hogy céljának elérésére nem a helyes útat és módot választotta.

Őszinte beismeréséért bocsánatot és elnézést kér.

Igéri, hogy ezentúl hitoktatói kötelességét híven igyekszik teljesíteni.

3. Nyégerfalván Kolozsi József előkönyörgő tanító a vegyesiskolában az egyházkerületi kötelező tantervhez nem mindenben alkalmazkodott. Írás, olvasás és számtan tanítása alig volt megfelelő. Minthogy Kolozsi József tanító kijelentette, hogy ez iskolai év végével mostani állásáról eltávozik: egyházhatósági intézkedés szükségtelen.

4. Tárkányban az iskolák fültőmirigy daganat miatt hatóságilag be voltak zárva. A tanítási eredményt nem vizsgálhattuk meg.

5. Tárkányban az 1908. évi kurátori számadás ellen a presbiteriumnak 3 tagja panaszt emelt, mely panasznak legfőbb pontja az volt, hogy a kurátor az új iskola építésnél 90 köböl mész árát számította fel, pedig 60 köböl mésznél több az építéshez szükséges nem volt.

Panaszosokat útasítottuk, panaszukat foglalják írásba. Adják be a lelkész elnökhöz. A kurátor minden egyes pontra tegye meg nyilatkozatát. Minden egyes panasz pont felett hozzon a presbiterium névszerint való szavazással megokolt határozatot, hogy a panasz mennyiben felel meg a valóságnak. Bizonyítható-e vagy nem? Ha bizonyítható, mellékeljék bizonyítékaikat.

A kurátor nyilatkozatával, a presbiterium ezen véleményes határozatával és az igazoló bizonyítékokkal ellátott panaszlevelet

adják be az esperesi hivatalhoz, hogy egyházmegyénk közigazgatási bírósága dönthessen a panasz tárgyában.

Tárkányi lelkész 64—1909. sz. alatt jelenti, hogy panaszosok a gondnokkal kibékültek, panaszukat visszavonják s megnyugosznak a presbiterium által elfogadott s. e. m. közgyülésünk által jóváhagyott 1908. évi gondnoki számadáson.

Igy intézkedésre szükség nincsen.

6. Belényesújlakon a presbiteriumnak egy tagja, úgylátszik a többiek nevében szólva, azon kívánsággal állott elő, hogy azt a földet, melyet eddig a lelkész bérelt, kiadják nyilvános árverésen, mert az 300 koronát is megér. A lelkésznek kifizetik az évi 150 koronát. A többletet pedig évenként az egyház szükségeinek fedezésére használják fel.

Kitünt, hogy a kérdés alá került föld a lelkészi javadalom földje, melynek értéke a díjlevélben 150 koronára van téve.

Megmagyaráztuk a felszólalónak és a vele egyetértő többi presbiternek is, hogy a lelkészi javadalom földjét alapítvány természetű földnek kell tekinteni. Belényesújlak úrbéres község volt. A lelkészi és tanítói földeket a törvény rendelkezése szerint a földes urak adták a volt úrbéresek földjének megcsonkítása nélkül. A belényesújlaki lelkész földjével, melynek célja és rendeltetése a lelkész javadalmának emelése, a belényesújlaki presbiterium csak annyiban rendelkezik, hogy vigyáz és felügyel arra, hogy céljától és rendeltetésétől azt senki el ne vonja. Tehát a törvénnyel jönne összeütközésbe a presbiterium, ha felszólaló kívánsága szerint a lelkész beleegyezése és a felsőbb egyházi hatóság engedélyének kikérése nélkül azt céljától és rendeltetesétől elvonva, haszonbérbe adnák és a haszonbér egyrészét a haszonélvezetre jogosult lelkész megrövidítésével az egyház közszükségei fedezésére használnák fel.

A törvénnyel összeütközésbe jönni nem tanácsos. Presbiterekhez pedig, kik a törvény megtartására esküt tettek, egyáltalában nem is illő dolog.

7. Dobrest és Magyarcséke leányegyházakat, pedig már azoknak idejét is kitüztük, nem látogathattuk meg, mert dr. Halász Elemér főszolgabíró úr arról értesített, hogy az általunk kitüzött időben nem lehet otthon. Az ő jelenléte nélkül pedig nem értük volna el azt a célt, melyet kitüztünk.

8. Árpádon a leányiskola tanterme javítást és átalakítást kíván.

9. Nagyszalontán az iskolák átalában zsúfoltak. De ezen segít az iskolafentartó egyház, mert a gimnázium már az ősszel saját épületébe költözik át. A gimnáziumi eddigi tantermek a népiskolai növendékek befogadására alkalmasak.

Az iskolafentartó szalontai egyház tervbe vette, hogy leányisko-

lákat is állít fel, mely intézkedések az eddigi zsúfoltságot megszüntetik.

Máskülönben a zsúfoltság csak látszólagos, mert az iskola-termek elég nagyok. A szabványos 80 növendéken felüli létszám is elég kényelmes elhelyezést talál. Az iskolák osztott volta a nagyobb számú növendékek tanítását is sikeressé tette.

A tanítás eredménye általában örvendetes.

A szalontai példa általában többi egyházunk iskoláinak is minta gyanánt szolgálhat.

Nem mellőzhetem hallgatással, hogy Nagyszalontán a számadásokat s általában az egyházi adóra vonatkozó könyveket Mogyorós Mihály gondnok hűséges lelkiismeretességgel vezeti.

Az alapokat rendben tartják, azoknak kimutatását minden évben a gondnoki számadás végeredményével együtt kinyomatják. A nagyközönség és a nyilvánosság ellenőrzése alá bocsájtják. A nagyszalontai egyház ezen jó példaadását, mert az követésre méltó, elismeréssel kiemelni kedves kötelességemnek ismerem.

10. Borossebesen utasította az egyházlátogató küldöttség az egyházgondnokot, hogy 1908. évi számadását kellő igazolások és felvilágosításokkal felszerelve, az őszi e. m. közgyülést megelőzőleg a számvevőszék elnökéhez terjessze be.

11. Pankotán a 17—1909. sz. e. m. közgyülés rendelkezése tárgytalanná vált, mert Mihályi Károly tanító állomásáról lemondott, kinek tanításában az első félévi állapothoz viszonyítva haladást állapítottak meg. Az ócska térképek kicserélését a gondnoknak ismét kötelességévé tették.

12. Bélzerinden az új iskola építése miatt engedélyt adtam, hogy a záró-vizsgát az egyházlátogató küldöttség odamenetele előtt megtarthassák.

13. Vadászon az egyházi adóhátralék tetemes. Annak erélyes behajtására a gondnokot és presbitereket az egyházlátogató küldöttség utasította. A belhivatalnokok, közadók és egyházi tartozások nincsenek kifizetve.

14. Sarkadkeresztúron az iskola hiányosan van felszerelve. A mulasztások száma tetemes. A növendékek nincsenek kellőleg ellátva tankönyvekkel.

A Balla József vezetése alatt álló I—VI. oszt. vegyes iskolában a vallás, nyelvtan és számtan tanításában az eredmény nem kielégítő és ez az eredmény, jobban mondva eredménytelenség, nem találhat kellő indokolást sem a taneszközök elégtelenségében, sem a tetemes mulasztásokban. Az iskolai fegyelem fentartását illetőleg legtöbb a kívánni való. Balla József tanítónak, ki a tanítói fizetést illetőleg az egyházat perrel támadta meg s kitől elöljárói csak távolmaradni

kívánnak, ajánlotta az egyházlátogató küldöttség, hogy nyúgdíjaztatása iránti kérvényét adja be.

Balla József fegyelmi ügyében az egyházlátogató küldöttség ezen jegyzőkönyvét kivonatban az iratokhoz csatoltam. Balla József tanítói működése évek hosszú során mindig sok kívánni valót mutatott fel. Sarkadkeresztúron az a nemzedék, mely e tanító keze alul került ki, fegyelmetlen, rendetlen és tudatlan. Ezt tovább türni nem szabad.

15. Zsadányban a templomot és tornyot alaposan kijavították 4000 kor. költséggel. Új leányiskolát építettek 4000 kor. költséggel. Ez összegek fedezetéről úgy gondoskodtak, hogy pótadót vetettek ki, személyre 5 kor. földadó után 100%-ot. Utasította az egyházlátogató küldöttség a lelkészt és gondnokot, hogy ezen pótadó kivetésének jóváhagyását kellően felszerelt kérvényben utólagosan kérjék egyházmegyénk közgyülésétől, mert a hátralékot behajtani az engedély kinyerése nélkül képtelenek lesznek.

A díjlevelek megfelelő átalakítását is ajánlotta az egyházlátogató küldöttség.

16. Magyarhomorogon a lelkészi lak rossz állapotban van. A belhivatalnokokat nem fizetik rendesen.

17. Tamásdán Nagy Sándor alig elegendő eredményt mutatott fel, ami annál nagyobb hiba, mert amint feladott kérdéseiből kitünt, ha szorgalmasabb volna, tudna jól tanítani. A növendékek fegyelmezetlenek, keveset adnak a tanító ismételt intéseire. A számolásban igen gyengék. A többi tantárgyakból sem mutatnak fel még középszerü eredményt sem. Hogy ilyen körülmények között az egyházlátogatóság mégsem javasolja állásáról való elmozdítását, annak oka az, mert azon véleményben van, hogy nagyobb szorgalom mellett egészen jó tanító válhatik belőle. Ezért az egyházlátogatóság azt kéri, hogy intse meg e. m. közgyülésünk Nagy Sándor tamásdai tanítót, figyelmeztesse hanyagságának veszélyes következményeire s adjon neki haladékot a legközelebbi dékáni látogatásig, hogy mulasztását helyrehozhassa. Ha azt nem tenné, akkor alkalmazzuk vele szemben a törvény szigorúságát.

Az egyházmegyei tanügyi bizottság nevében jelentem, hogy a beérkezett adatok szerint egyházmegyénkben 120 tanító volt alkalmazva, kik közül csak fiúkat: 38, csak leányokat: 36, fiúkat és leányokat együtt: 46 tanít. Képesített: 116, nem képesített: 4. Állandó: 115, ideiglenes: 5.

A tanítók évi összes javadalma: 144,043.

Egyházkerületünk *A)* tanterve szerint: 26, *B)* szerint: 27, *C)* szerint: 77 tanított. Megfelelő eredménnyel: 119, nem megfelelő: 1.

6—12 éves 10,886 tanköteles közül feljárt: 9949, az iskolát idő előtt elhagyta: 389, iskolába sohasem járt: 557. (5·12%.)

13—15 éves 4195 tanköteles közül feljárt: 2732, nem járt: 1463. (34·87%.)

Konfirmált: 1341.

Az iskolai épület száma 89, ebben van 100 tanterem.

Az iskoláztatásra tett kiadások főösszege: 177,767 kor. Ebben államsegély összege: 31,985 korona.

Dologi kiadás: 33,724 korona.

Személyi kiadás: 144,043 korona.

Tisztelettel vagyok

Sarkad, 1909 szeptember 1.

Balog Ambrus
esperes.

Egyházmegyénk közgyülése esperes jelentését tudomásúl veszi s egész terjedelmében nyomtatott jegyzőkönyvébe iktatja.

1. Kisháza leányegyház felügyelő lelkészét utasítja, hogy Vidits János gyantai állami tanító helyett, — ki a távolság és a Körös gyakori kiöntése miatt az előkönyörgői teendőket ellátni nem tudja — az állammal kötött szerződés értelmében valamelyik helybenlakó állami tanítót kérjen fel, bízzon meg és erről esperesi hivatalnak tegyen jelentést.

2. Széplak felügyelő lelkészét utasítja, hogy 98—1909 július 14-én kelt felterjesztése értelmében Fazekas Sándor előkönyörgő és vallástanító állami tanítót ezen hivatásával járó kötelessége pontos teljesítésében ellenőrizze.

3. Nyégerfalva leányegyház felügyelő lelkészét és presbiteriumát kötelezi, hogy az újonnan választott tanítót az elöd által elkövetett mulasztások pótlására jóakaratúlag figyelmeztessék.

4. Árpád a leányiskolájában szükséges javításokat és átalakításokat sürgősen eszközölje.

5. Pankotán a presbiterium az ócska térképeket az iskolában még e hó folyamán újakkal cserélje ki.

6. Vadászi gondnokot és presbitériumot fegyelmi eljárás terhe mellett utasítja, hogy a nagy mértékben felszaporodott egyházi adóhátralékot sürgősen hajtassák be és a belhivatalnokokat a legpontosabban fizessék.

7. Sarkadkeresztúr iskoláját a 76,000—1907. sz. miniszteri rendeletben előírt és kötelezett felszerelésekkel sürgősen lássa el. A tetemes mulasztások megszüntetése tárgyában megújítja egyházmegyei közgyü-

lésünk 1908 aug. 12-én 51. sz. a. hozott határozatát azzal a kikötéssel, hogy lelkész, mint iskolaszéki elnök ez ügyben tett minden eljárásáról részletes jelentést tegyen esperesi hivatalhoz.

Balla József hivatali kötelezettségeinek elmulasztása miatt a fent említett egyházmegyei végzés értelmében fegyelmi eljárás lévén folyamatban, annak elintézéséig egyházmegyei közgyülésünk további határozatát ez ügyben függőben tartja.

8. Nagy Sándor tamásdai tanítót, — kinek iskolájában alig elegendő eredményt és fegyelmetlen növendékeket talált az egyház- és iskolalátogató küldöttség — szigorúan utasítja egyházmegyénk közgyülése, hogy a tanításban és a növendékek fegyelmezésében a legnagyobb lelkiismeretességet és szorgalmat fejtse ki. Utasítja a presbitériumot és lelkészt, hogy a tanítót komolyan ellenőrizzék kötelessége teljesítésében. Megbízza elnökséget, hogy Nagy Sándor tanító ellen a fegyelmi vizsgálatot ismételt mulasztás esetében hivatalból rendelje el.

65. Olvastatott esperesnek következő jelentése az elnökileg elintézett ügyekről:

Nagytiszteletü Egyházmegyei Közgyülés!

Egyházmegyénk legközelebbi gyülése óta a következő fontosabb elnöki intézkedéseket tettem, melyekről jelentésemet beterjesztem s azoknak jóváhagyását kérem.

1. Április 13. 715—1909. sz. a. Szentandrási József okleveles tanító úrnak felhatalmazást adtam arra, hogy Komádiban a kisebb leánytanítói állománnyal együttjáró minden kötelességét díjlevelének élvezete mellett jogérvényesen végezhesse és teljesíthesse.

Szentandrási József okleveles tanító úr az 557—1906. sz. esperesi felhatatmazás alapján a komádii kisebb leánytanítói állomáson ideiglenesen müködött az 1906—7. iskolai évben. 1907 szeptember 1-től kezdve E. T. VI—29. §-a értelmében rendes tanítói minőségben müködött és müködik.

2. Április 10. 801—1909. sz. a. Fekete Sándor 3 évi tanítóképző tanfolyamot végzett tanítójelöltnek a presbiterium választása alapján engedélyt adtam és felhatalmaztam őt arra, hogy ideiglenes minőségben a k.-apátii kántor fitanítói állással együttjáró minden kötelességét díjlevelében foglalt javadalom mellett jogérvényesen végezhesse és teljesíthesse.

Azonban ezen ideiglenes felhatalmazást is csak a körülmények kényszerítő hatása alatt adtam meg azon kikötéssel, hogy f. 1909. év július 1-ig a tanítóképző IV-ik évfolyamáról vizsgát tenni s 1909 december 31-ig a képesítő oklevelet megszerezni köteles. Ha ezen határidőig e két kikötött feltétel teljesítését, az arról szóló bizonyítványnak az esperesi hivalalnál való bemutatása által, igazolni elmulasztja: ezen felhatalmazás érvénytelenné válik s tanítói állásán ideiglenes minőségben sem maradhat meg.

3. Április 20. 840—1909. sz. a. építtető bizottságunk a belényesújlaki egyház iskolatervét és költségvetését az e.-m. építőszakértő véleménye alapján a következő kikötések alatt hagyta jóvá:

1. A vállalati összeg a vállalkozók által tett 3%-tóli engedmény levonása után 12,687 K 60 fillér, azaz tizenkettőezerhatszáznyolcvanhét korona 60 fillér.

2. A terv és költségvetés elkészítőjének, Puskás Albert nagyszalontai lakosnak a vállalkozók terhére az építtető egyház gondnoka küldje el a 110, egyszáztíz koronát s arról az esperesnek tegyen jelentést.

3. Az építő egyház tartozik 1200, azaz egyezerkettőszáz kor. bánatpénzt visszatartani. Az ezen felül eső összeget a szerződésben kikötött időben és módon fizeti ki az egyház a vállalkozóknak. Azonban ezen visszatartott 1200 kor. bánatpénzt csak az egy évi jótállás letelte után, a netalán mutatkozó hiányok helyrehozásának megtörténtével lesz köteles kifizetni az építtető egyház.

4. A szerződés III. fokozat szerinti bélyegilletékét a vállalkozók viselik.

5. A szerződést az aláírók jelenlétében annak kijelentése mellett, hogy az aláírók aláírásaikat elismerik és hogy a szerződésben foglalt kötelességeket vállalják s ezen jóváhagyásban foglalt kötelezettségeknek engedelmeskednek: két tanúval előttemeztessék meg.

6. Az épület átvételét, mikor az elkészül, szakértő közbejöttével veszi át az egyház s az arról felvett jegyzőkönyvet az egyház elnöksége az esperesnek beterjeszteni tartozik.

7. Jelen szerződésből felmerülhető minden peres kérdés elintézésére a belényesi kir. járásbíróság illetőségét kötjük ki.

4. Április 24. 845—1909. sz. a. a presbiterium hozzájáruló határozata alapján jóváhagytam azon bérszerződést, melyet Bodnár Lajos cserméi lelkész Nagy József cserméi lakossal, mint bérbevevővel, kötött 5 évre: 1909 szeptember 1-től 1914 szeptember 1-ig évi 200 korona haszonbér kikötése mellett.

5. Június 18. 862—1909. szám alatt a remetei presbiterium 3—1908. számú határozata alapján utólagosan engedélyeztem azon kölcsönt, melyet a szegény-alapból 156 kor. összegben lelkészlakás építésére fordítottak.

Köteleztem azonban a remetei presbiteriumot, hogy:

1. állítson ki rendes kötvényt ezen kölcsönről s azt, míg az összeg letörlesztve nem lesz, a gondnok az értékek között őrizze meg;

2. a felvétel napjától 5% kamatot, a kölcsön fennálló összeg után számítva, minden évben fizessenek ki a kölcsönt nyujtó szegényalapnak;

3. a kölcsönt 5 év alatt, 1913 december 31-ig letörleszteni tartoznak;

4. a kölcsön kamatai lefizetéséről és a törlesztés összegéről a gondnok, számadásával kapcsolatban, a számvevőszéknek jelentést tenni köteles.

6. Május 14. 885+892—1909. sz. a. építtető bizottságunk jóváhagyta

1. a k.-apátii iskola tervezetét, miután az egyház az e.-m. által elrendelt feltételeknek eleget tett.

2. Jóváhagyta a komádii belső nagyiskolai két tanterem és tanítói lakás, továbbá külső leányiskolai tanterem tervét és költségvetését, Szabó Lajos sarkadi építő szakértő-véleménye alapján.

3. Jóváhagyta a komádii toronymagasítás tervét és költségelőirányzatát szintén Szabó Lajos sarkadi építő szakértő-véleménye alapján.

4. Jóváhagyta a sarkadi fiúiskola 3 tantermének átalakítására és egy új tanterem építésére vonatkozó tervet és költségvetést azzal, hogy a Veress Károly szakértő által az új tanteremre ajánlott 4 ablak helyett a tervrajzon konstruált 3 ablakkal fogadtuk el.

7. Május 15. 970—1909. sz. a. a körösszegapátii egyháznak, a presbiterium elfogadó határozata alapján e. megyénk közgyülésének utólagos jóváhagyása reményében, engedélyt adtam arra, hogy az iskola építési költségeinek fedezésére a „Nagyváradi Hitelbank Részvénytársaság“-tól 4000, azaz négyezer korona 7%-os rövidlejáratú kölcsönt vehessen fel a presbiterek aláírásával ellátott váltóbiztosíték mellett.

Azonban kikötöttem, hogy ezen összeget csakis a második iskola építéséből folyó költségek fedezésére szabad fordítaniok.

Ezen új iskola építés összes költségeit, bevételeit és kiadásait a rendes számadástól elkülönített, önálló iskolaépítési számadásban állítsák össze, azt minden egyes tételében nyugtákkal és ellennyugtákkal igazolják s a presbiterium jóváhagyó határozatával lássák el és e f. esztendő leteltével a gondnoki rendes számadással együtt egyházmegyénk számvevőszékének felülvizsgálata alá beterjeszteni tartoznak.

8. Május 15. 982—1909. sz. alatt a bélzerindi egyháznak az 1—1909 május 9. sz. presbiteri határozata és az 1—1909 május 9. sz. egyházközségi közgyülés elfogadó határozata, továbbá a 47—1909. sz. e.-m. közgyülés feljogosító határozata alapján megadtam

az engedélyt arra, hogy az iskola építéséhez szükséges 3000, azaz háromezer korona kölcsönt a „Vadászi Hitelszövetkezet“-től évi 7·5% mellett 5 évi törlesztési kötelezettséggel a lelkész és gondnok, valamint az egész presbiterium sajátkezű aláírásával ellátott kötelezvény mellett felvehessen.

Utasítottam a presbiteriumot, hogy az adócsökkentési segély összegből a kikötött 5 év alatt minden esztendőben 600—600 kor. törlesztéssel faragja le ezen kölcsön tőkét. Az esedékes kamatokat pedig az adócsökkentési segélyből fenmaradó összeggel és a takarékmagtár jövedelmével fedezze.

Ezen kölcsön törlesztéséről és kamatainak pontos fedezetéről ezen engedélyem mindannyiszor való bemutatása mellett a gondnoki számadás kapcsában tegyen, okmányokkal igazolt számadás mellett, jelentést egyházmegyénk számvevőszékéhez, hogy az a kikötött feltételek megtartását ellenőrízhesse.

9. Május 18. 1003—1909. sz. a. az ugrai egyháznak engedélyt adtam arra, hogy az április 3-án összedőlt lelkészi istállót felépíthesse úgy, hogy a felhasználható anyagok alkalmazásával a lelkész használatára 2 istállót és egy szint építsenek fel, az egyházi magtár céljára használt rész felépítését mellőzzék.

Ennek költségeit következőleg mutatták ki:

Ócska anyagból	1029 K 80 fill.
Kölcsönből	600 K — fill.
Eladott anyag árából . . .	67 K 41 fill.
összesen:	1697 K 21 fill.

Az építés sürgősségére való tekintetből engedélyt adtam arra, hogy 600 kor. ideiglenes kölcsönt felvehessenek azzal a kikötéssel, hogy ezen összeget f. évi december 31-ig fizessék ki s arról az esperesi hivatalnak jelentést tegyenek.

10. Május 29. 1053—1909. sz. a. jóváhagytam a berekbösörményi egyház tornyának bádogozására vonatkozó szerződést, melyet Kerekes Sándor gondnok, Fejérvári Dezső nagyváradi bádogos mesterrel 1430 kor. munkabér mellett kötött.

Utasítottam az egyházat, hogy a vállalati összeg 10%-át 143 K a jótállási év leteltével fizessék ki. A munkálatot szakértő közbejöttével vegyék át. Vigyázzanak, hogy a vállalkozó a szerződésben kikötött és megjelölt minőségü anyagot használjon. A vállalkozó gyantával forrasztasson. Ezen általam tett kikötések és pótlások megtartására a vállalkozó magát újabb aláírásával kötelezze.

11. Május 29. 1061—1909. sz. a. a presbiterium elfogadó határozata alapján engedélyt adtam a csermői egyháznak arra, hogy a Vadas-féle per költségeinek kiegyenlítésére 100 koronás váltókölcsönt vehessen fel.

Kikötöm azonban, hogy ezen kölcsönt az egyház rendes bevételeiből, annyival inkább, mert az, mint ilyen költségelőirányzatukba is fel van véve, f. évi november 1-ig okvetlenül készpénzzel egyenlítsék ki s annak megtörténtéről a presbiterium tudomásul vevő határozatának kapcsában a jelentést tegyék meg.

12. Június 18. 1144—1909. sz. a. az ágyai egyháznak a presbiterium elfogadó határozata alapján engedélyt adtam arra, hogy a lelkészi rozoga istállót 270 korona vállalati ár mellett az ócska anyagok felhasználásával újból felépíttethesse.

13. Június 25. 1196—1909. sz. a. az árpádi ref. egyháznak a 4—1909 június 13. sz. presbiteriumi határozat alapján engedélyt adtam arra, hogy elodázhatatlan szükségeinek fedezésére az árpádi hitelszövetkezettől, mint az „Országos Központi Hitelszövetkezet“ tagjától 1000 azaz egyezer korona ideiglenes kölcsönt vehessen fel.

Azonban ezen kölcsönt a f. 1909. év december 15-ig az egyház gondnoka kifizetni s arról az esperesi hivatalnak jelentést tenni tartozik.

14. Június 22. 1199—1909. sz. a. jóváhagytam azon szerződést, melyet a mezősasi egyház gondnoka Almási Ferenc berettyóujfalusi kőmíves vállalkozóval kötött 9450 kor. vállalati összegben, a 3-ik iskola és az ürszékek s vízvezeték felépítése fejében.

15. Június. 29. 1248—1909. sz. a. ifj. Nyeste István exmittált segédlelkésznek felhatalmazást adtam arra, hogy Magyarhomorogon, mint időközi lelkész, Csák József komádii lelkész felügyelete mellett minden lelkészi tennivalót jogérvényesen végezhessen.

16. Július 6. 1270—1909. sz. a. Kiss Mihály anti tanítónak felhatalmazást adtam, hogy kineveztetése esetén az állami anyakönyvvezető helyettességet elfogadhatja, de kikötöttem, hogy ezzel járó kötelességeit csak a rendes iskolai órákon kivül eső időben teljesítheti.

17. Július 6. 1272—1909. sz. a. belényesujlaki egyháznak a presbiterium 1909 június 27. III. sz. és az egyházközségi közgyülés 1909 június 27. II. sz. határozata alapján engedélyt adtam arra, hogy a belényesujlaki református egyház iskolaépítési költségeinek fedezésére a „Belényesi Népbank“-tól 12,000 kor. azaz tizenkettőezer korona kölcsönt vehessen fel és pedig:

3,500 kor.-t	7·1%-al
8,500 kor.-t	6·1%-al
összesen: 12,000 kor.-t	

Kötelességévé tettem azonban a presbiteriumnak és különösen az egyházgondnoknak, hogy ezen kölcsönt az általam egyidejüleg jóváhagyott „törlesztési tervezet“ szerint 14 év alatt letörlesszék.

Az egyházgondnok minden évi számadása alkalmával tegyen

külön okmányolt jelentést arról egyházmegyénk számvevőszékének, hogy kötelezettségének az esedékes törlesztési részlet befizetésével pontosan eleget tett.

18. Július 10. 1326—1909. sz. a. Kocsis János segédlelkésznek felhatalmazást adtam, hogy Feketetóton Bagdány János rendes lelkész mellett és felelősségére segédlelkészi minőségben minden lelkészi tennivalót jogérvényesen végezhessen és teljesíthessen.

19. Július 16. 1350—1909. sz. a. P. Balla Sándor és 17 társának a belényesujlaki presbiterium III. 1909 június 27. és egyházközségi közgyülés II. 1909 június 27. sz. határozatai ellen, — melyek szerint elhatározzák, hogy az iskolaépítés fedezésére szükséges kölcsönt 7 éven át pótadóképen az egyenes állami adó után vetik ki, — emelt felebbezését s azon kívánságát, hogy a hivatolt határozatok megsemmisítésével utasítsam a presbiteriumot és az egyházközségi közgyülést, hogy a pótkivetést az 1907. évi állami adó alapján tegyék meg, mikor még úgynevezett fejadó, II-ik oszt. kereseti adó is volt a 10 koronán alul fizető polgárok terhére kiróva, elútasítottam és annak helyet nem adhattam.

Megokolás.

1. A felebbezést azon testület elnöksége útján adták be, melynek határozatát megfelebbezik.

2. Úgy a presbiterium, mint az egyházközségi közgyülés jogérvényesen és szabályszerüleg hozta határozatát, hogy az iskolaköltséget állami adó után róják ki 7 éven keresztül. Rendkívül visszás és igazságtalan eljárás volna 1907. évi adót venni alapul a kirovást megelőző év állami adója helyett.

3. Evangéliumi elv, hogy „akinek több adatott, több kívántatik attól".

Mindezen okok alapján a felebbezésnek helyet nem adhattam.

20. Július 26 1362—1909. sz. a. a cserményi ref. egyháznak 18—1909. 11. sz. presbiterium határozatában kifejezett kívánsága szerint engedélyt adtam

1. a Vadas-féle per folytatására szükséges kiadások fedezhetése szempontjából 100 azaz egyszáz korona,

2. a templom és lelkészlakás javítása költségeinek fedezésére 100 korona azaz egyszáz korona

összesen 200, azaz kettőszáz korona ideiglenes kölcsön felvételére azon kikötéssel, hogy ezen ideiglenes kölcsönöket 1909 nov. 15-ig az egyház rendes bevételéből kiegyenlíteni s arról az esperesi hivatalnak jelentést tenni tartoznak.

21. Július 16. 1366—1909. sz. a. jóváhagytam a széplaki leányegyház és a magyar állam között kötött bérszerződést 1909 szept. 1. 1919 aug. 1-ig terjedő 10 évi tartamra azzal a kikötéssel, hogy a 160 korona pusztán a tanterem évi bére.

22. Július 18. 1372—1909. sz. a. Fekete Sándor körösszegapátii ideiglenes tanító úrnak indokolt kérelme alapján a tanítóképző IV-ik évi tanfolyamáról szóló bizonyítványának bemutatási határidejéül 1909. évi szeptember hó 10-ik napját tüztem ki. A 801—1909. sz. esperesi felhatalmazásban e célra kijelölt 1909 július 1. napi határidőt ugyanezen évi szeptember 10-ig meghosszabbítottam.

De ismételten hangsúlyoztam, hogy állásában való megmaradhatása attól függ: bemutatja-e 1909 szeptember hó 10-ig a tanítóképző IV-ik osztályáról s annak sikeres letételét igazoló bizonyítványát és hogy 1909 december 31-ig megszerzi-e a képesítő oklevelet?

23. aug. 9. 1435—1909. sz. a. a m.-homorogi presbiteriumnak 1909 július 25-én hozott 2-ik számú határozatát, mely szerint 5 szavazattal 2 ellenében ifj. Nyeste István segédlelkész 10 korona útiköltségének kiutalását megtagadja: megsemmisítettem.

E. T. II. 73. §. világosan utasítja az egyházközséget az útiköltség előzetes megküldésére.

Meg kellett semmisítenem a m.-homorogi határozatot, mert az egyenesen törvénybe ütközik. Törvényellenes határozat hozatalára sem a m.-homorogi, sem más presbiterium nincsen feljogosítva.

Ezen végzést azon utasítással küldöttem meg a m.-homorogi gondnoknak, hogy ifj. Nyeste István 10 korona utazási költségét kifizetni tartsa állásából folyó kötelességének.

24. Június 18. 1026—1909. sz. a. az építtető bizottság jóváhagyta az erdőhegyi bérháznak 11,425·21 korona költségre rugó, Kahán János építő szakértő által készített tervét és költségvetését a Veres Károly e. m. szakértő által kiemelt megjegyzések — szelemen gerendák alkalmazása, a fedélszék támasztó lábainak vascsavarral való megerősítése, pótgerenda alkalmazasa — kötelezővé tétele mellett. Az építeni szándékozó egyház azonban a vállalati szerződést bemutatni s a fedezetet kimutatni tartozik.

25. Aug. 21. 1026—1909. sz. a. jóváhagytam azon építési szerződést, melyet az erdőhegyi egyház Kohán János kisjenői lakos építőmesterrel kötött a bérház felépítése ügyében 10,500 korona munkabér mellett.

26. Aug. 21. 1026—1909. sz. a. jóváhagytam azon kötvényeket, melyek szerint az erdőhegyi egyház 10 fajta alapítványából 6798 korona 54 fillért vett kölcsön 5% évi kamat pontos fizetésének kötelezettsége mellett.

Ez összeget a házbér és szőlőkisajátítási alap 2255·58 koronájával együtt, — melyet felhasználhatónak mondott ki a presbiterium — a bérház felépítésére fordítsa az egyház, ezen bérház évi haszonbéréből teljesíti az évi kamatfizetést és a törlesztést.

27. Aug. 20. 1480—1909. sz. a. Hajdu Pál okleveles tanító

úrnak felhatalmazást adtam arra, hogy a bélzerindi tanítói állománnyal együttjáró minden kötelességét díjlevelének élvezete mellett jogérvényesen végezhesse és teljesíthesse.

28. Aug. 20. 1498—1909. sz. a. Csatári József okleveles tanító úrnak szolgálati bizonyítványai alapján felhatalmazást adtam arra, hogy a nyégerfalvai leányegyházban az előkönyörgői állománnyal együttjáró minden kötelességét, díjlevelének élvezete mellett, jogérvényesen végezhesse és teljesíthesse.

29. Aug. 20. 1522—1909. sz. a. Papp Eszter okleveles tanítónőnek felhatalmazást adtam arra, hogy a komádii X. tanítói állománnyal együttjáró minden kötelességét, díjlevelének élvezete mellett, jogérvényesen végezhesse és teljesíthesse.

30. Aug. 20. 1523—1909. sz. a. Maklári Lajos okleveles tanító úrnak felhatalmazást adtam arra, hogy a komádii IX. tanítói állománnyal együttjáró minden kötelességét, díjlevelének élvezete mellett, jogérvényesen végezhesse és teljesíthesse.

31. Aug. 23. 1533—1909. sz. a. Kolozsvári Mihály segédlelkész úrnak felhatalmazást adtam arra, hogy a nagyszalontai egyházmegyében levő Magyarhomorog egyházközségben helyettes lelkészi minőségben minden lelkészi tennivalót jogérvényesen végezhessen és teljesíthessen.

32. Aug. 24. 1537—1909. sz. a. Ritókh Sándor okleveles tanító úrnak felhatalmazást adtam arra, hogy Mezögyánban a III-ik tanító állománnyal együttjáró minden kötelességét, díjlevelének élvezete mellett, jogérvényesen végezhesse és teljesíthesse.

33. Aug. 24. 1534—1909. sz. a. Tóth Jenő okleveles tanító úrnak felhatalmazást adtam arra, hogy az ugrai kántorfitanítói állománnyal együttjáró minden kötelességét jogérvényesen végezhesse és teljesíthesse.

34. Aug. 28. 1574—1909. sz. a. jóváhagytam a nagyszalontai presbiterium 17—1909. sz. határozatát, melyben kimondotta, hogy Nagyszalonta város segélyével s az állami fizetéskiegészítés törvényszerü igénybevételével a f. 1909. évi szeptember 1-én 3 új elemi fiúiskola tanítóságot szervez; az „Ercsey“ iskola fitanítóságát leányiskola tanítósággá változtatja át; 1910 szept. 1-én két új elemi leányiskola tanítóságot szervez.

Nagyszalonta város a községi képviselőtestület határozatával az iskolafentartó nagyszalontai egyháznak egyszersmindenkori segély gyanánt 3450 korona segélyt ad; tanítói lakbérekre 1200 korona évi segélyt a község pénztárából folyósít. Ugyancsak a község egy iskolát egy tanítói lakással és 2 tanteremmel saját költségén építtet fel s ezt a református egyháznak használati joggal átbocsátja, de a tulajdonjogot a község a maga részére fentartja. Mindezekkel szemben a község csak azt köti ki, hogy a központi fiúiskolában az

iparos tanulók céljára használati joggal bocsássa át és biztosítsa az eddig is használt tantermeket és ugyancsak ipari iskola iroda, könyvtár, szertár és szakrajzterem céljára a gimnázium kiköltözése által üresedésbe jött és megjelölt helyiségeket bocsássa használatba, hogy ezáltal a községet egy nagy költséget igénylő külön önálló ipariskola építésének kötelessége alól felszabadítsa.

35. Aug. 28. 1574—1909. sz. a. külön is jóváhagytam a nagyszalontai presbiterium 17—1909. sz. határozatában tett azon intézkedését, mely szerint ifj. Szabó Lajost az „Ercsey“ iskolából a központi fiúiskola II. osztály B) szakaszának tanítására alkalmazza.

36. aug. 28. 1578—1909. sz. a. Kiss József okleveles tanító úrnak felhatalmazást adtam, hogy Nagyszalontán a leányiskolává alakított „Ercsey“ iskolában levő állomással együttjáró minden kötelességét, díjlevelének élvezete mellett, jogérvényesen végezhesse és teljesíthesse.

Ezekben próbáltam elősorolni azon elnöki fontosabb intézkedéseket, melyeket legközelebbi egyházmegyei közgyülésünk óta tettem.

Kérem azokat általában tudomásul venni és jóváhagyni.

A 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26. és 34. sz. a. elősorolt intézkedéseimet pedig külön-külön jóváhagyni kérem.

Mély tisztelettel vagyok

Sarkad, 1909 augusztus hó 30-ik napján.

Balog Ambrus,
esperes.

Egyházmegyénk közgyülése esperesnek ezen elnöki intézkedéseit általában jóváhagyja, külön kiemeli és megerősíti a következő pontokat:

az 1, 2, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 35, 36. szám alatti tanítói,

a 15., 18., 31. szám alatti segédlelkészi felhatalmazásokat;

az egyházmegyei építtető-bizottság javaslata alapján:

a 3. sz. a. a belényesújlaki iskola tervének, költségvetésének és építési szerződésének;

a 6. sz. a. *a)* a körösszegapátii iskola;

b) a komádii belső nagyiskolai két tanterem és tanítói lakás s a külső leányiskolai tanterem;

c) a komádii toronymagasítás;

d) a sarkadi fiúiskola 3 tantermének átalakítási s egy új tanterem építési tervének, költségvetésének;

a 24. és 25. sz. a. az erdőhegyi bérház tervének, költségvetésének és építési szerződésének mindig

szakértői vélemény alapján történt jóváhagyását a kikötött feltételek mellett;

a 9. sz. a. az ugrai lelkészi udvaron összedőlt istálló felépítésének s e célra 600 kor. kölcsön felvehetésének esperesi engedélyezését;

a 10. sz. a. a berekböszörményi egyház tornyának bádogozására vonatkozó szerződés jóváhagyását a hozzáfűzött utasításokkal együtt;

a 12. sz. a. az ágyai lelkészi udvaron levő rozoga istálló újból felépíthetésének engedélyezését;

a 14. sz. a. a mezősasi 3-ik iskola, az ürszékek és vízvezeték felépítése tárgyában kötött szerződés jóváhagyását;

a 4. sz. a. a cserműi lelkészi föld 5 évre történt bérbeadása szerződésének s

a 21. sz. a. a széplaki leányegyház és a magyar állam között az iskola újabb 10 évre történt bérbeadása szerződésének jóváhagyását;

5. sz. a. a remetei,
7. „ „ a körösszegapátii,
8. „ „ a bélzerindi,
11. és 20. sz. a. a cserműi,
13. sz. a. az árpádi,
17. „ „ a belényesújlaki,
26. „ „ az erdőhegyi egyházakban rövid lejáratú kölcsönök felvételére vonatkozó esperesi engedélyezést, azok felhasználására és visszafizetésére adott utasításokat;

16. sz. a. Kiss Mihály anti tanító állami anyakönyvvezetői helyettessé való kineveztetésének előzetes jóváhagyását:

22. sz. a. Fekete Sándor körösszegapátii tanító bizonyítványa bemutatása határidejének meghosszabbítását;

19. sz. a. P. Balla Sándor és 17 társa belényesújlaki lakosok felebbezésének elutasítását indokaival együtt;

23. sz. a. a magyarhomorogi presbiterium ifj. Nyeste István segédlelkész útiköltsége megtagadása tárgyában hozott határozatának megsemmisítését indokaival együtt s ez útiköltség kifizetését elrendelő esperesi utasítást;

34. sz. a. a nagyszalontai presbiterium azon határozatának jóváhagyását, melyben kimondotta, hogy Nagyszalonta város segélyével s az állami fizetés-

kiegészítés igénybe vételével f. év szeptember 1-én három új fitanítóságot szervez, az „Ercsey“ fiúiskolát leányiskolává változtatja; 1910 szeptember 1-én pedig még 2 új leánytanítóságot szervez; a gimnázium kiköltözésével a központi fiúiskolában az ipariskola céljára biztositja az eddig is használt tantermeket s a berendezkedésre szükséges más helyiségeket, hogy ez által a várost egy önálló ipariskola építésének kötelessége alól felszabadítsa.

Egyúttal egyházmegyénk közgyűlése örömmel ragadja meg az alkalmat, hogy hálás köszönettel adózzék Nagyszalonta város közönségének a tanügy érdekében tett azon nagylelkű áldozatáért, mely szerint az iskolafentartó nagyszalontai egyháznak egyszersmindenkori segély gyanánt 3450 kor.-t adományoz, tanítói lakbérekre évenként 1200 kor. segélyt folyósít a község pénztárából; továbbá egy iskolát egy tanítói lakással s 2 tanteremmel saját költségén építtet s azt a tulajdonjog megtartása mellett, az egyház használatába átbocsátja. Itt valóban a tettek beszélnek!

66. A skontró-ügyekről esperes következő jelentésében számol be:

„Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyülés!

A skontró-ügyekről a következő jelentést teszem:

Az 1907. évi 27. t.-c. alapján korpótlék és fizetéskiegészítés címén a következő tanító urak nyertek államsegélyt:

Egyház neve	Tanító neve	Miniszteri leirat száma	Hányadik ötödéves korpótlék	Fizetés kiegészítés		Korpótlék	
				kor.	fil.	kor.	fil.
Erdőgyarak	Lovas Sándor	7,500	—	900	—	—	—
„	Király László	14,139	III.	—	—	100	—
Bajj	Kis Irma	13,889	—	900	—	—	—
Gyorok	Kátai György	23,645	I.	496	—	200	—
Erdőhegy	Balogh József	125,357	I—II.	—	—	400	—
„	„ „	„	—	—	—	300	pl.
„	Varga Károly	123,755	—	110	—	—	—
„	Balogh József	25,566	III.	—	—	100	—
„	Lázár Erzsébet	38,478	—	900	—	—	—
Ágya	Fekete Gizella	38,438	—	900	—	—	—
Mezősas	Nyeste Gyula	58,494	I.	—	—	200	—
Nyégerfalva	Kolozsi József	58,501	I—II.	400	—	400	—
Németpereg	Juhász József	6,154	I—II.	—	—	400	—
N.-Szalonta	Seres László	158,499	II.	—	—	200	—
Sarkad	Debreczeni Károly	58,567	—	100	—	—	—
Szintye	Szösz Pál	151,781	—	570	—	—	—
K.-Apáti	Mészáros Mihály	10,455	—	212	—	—	—
				5488	—	2300	—

Mély tisztelettel vagyok

Sarkad, 1909. évi szeptember hó 1-én.

Balog Ambrus,
esperes“.

Egyházmegyénk közgyülése esperes jelentését a skontró-ügyekről jóváhagyó tudomásul veszi s azt egész terjedelmében jegyzőkönyvébe kinyomatni s s irattárba helyezni rendeli el.

67. Esperes beterjeszti számadását az 1909 március 7-től 1909 szeptember 1-ig továbbított pénzekről:

Számadás

a továbbitott pénzekről 1909 március 7-től szeptember 1-ig.

Sorszám	Hó és nap	Megnevezés	Bevétel kor.	Bevétel fil.	Kiadás kor.	Kiadás fil.
1	márc. 7.	Sonkolyosi jegyző, lelkész és tanitói javadalom részére	1,774	—	—	—
2	„ 28.	Belényesi takarékpénztárnak betétül a sonkolyosi lelk. és tan. jav. részére . . .	—	—	1,774	—
3	máj. 12.	Egyházkerületi pénztár missziói segély . .	900	—	—	—
4	„ 12.	„ „ „ „ . .	300	—	—	—
5	„ 17.	„ „ „ „ . .	500	—	—	—
6	„ 17.	Szabó József b.-sebesi lelkésznek m. segély	—	—	600	—
7	„ 17.	Bokor Sándor erdőhegyi „ „	—	—	300	—
8	„ 17.	Lengyel Imre r.-lippai „ „	—	—	300	—
9	„ 17.	„ „ „ „ „	—	—	500	—
19	jún. 21.	Egyházker. pénztár Nyégerfalvai t. segély	2,990	—	—	—
11	„ 21.	Nyégerfalvai egyháznak t. segély	—	—	2,990	—
12	aug. 6.	Egyházker. ptár lelkészeknek „ . . .	490	—	—	—
13	„ 20.	Hunyadi László, Gyorok „ . . .	—	—	140	—
14	„ 20.	Bagdány János, F.-Tót „ . . .	—	—	98	—
15	„ 20.	Tóth János, Sonkolyos „ . . .	—	—	140	—
16	„ 20.	Gyenge János, B.-Zerind „ . . .	—	—	42	—
17	„ 20.	Némethy János „ . . .	—	—	70	—
			6,954	—	6,954	—

Sarkad, 1909. évi szeptember hó 1. napján.

Balog Ambrus,
esperes.

Megvizsgáltuk és rendben találtuk.

Nagyszalontán, 1909. évi szeptember hó 4-én.

Rácz Gyula,
e. m. számvevőszéki tag.

Szikszay Lajos,
e. m. számvevőszéki elnök".

A továbbított pénzek összege 17. tétel alatt 6954 korona. A számadást egyházmegyei számvevőszékünk felülvizsgálta s teljesen rendben levőnek találta.

Egyházmegyénk közgyülése esperes számadását a továbbított pénzekről, számvevőszék jelentése alapján, jóváhagyja s részére a felmentvényt, a szokásos fentartással, megadja. A számadást egész terjedelmében jegyzőkönyvébe kinyomatni, okmányaival együtt levéltárba helyezni rendeli el.

68. Olvastatott a számvevőszék következő jelentése:

„Jegyzőkönyv

felvétetett Nagyszalontán 1909 szeptember 15-én a nagyszalontai ref. egyházmegye számvevőszékének a visszautasított és kifogásolt számadások megvizsgálása tárgyában tartott ülésén.

Jelen voltak: Szikszay Lajos elnök, Bagdi János, Ónody Sándor, Tatár Balázs, Kolumbán Áron, Rácz Gyula.

I. Számvevőszék tagjai a nekik kiosztott számadásokat átvizsgálván, arra vonatkozó jelentésök a következő:

Rendben találtattak a hiányzó adatok pótoltattak az árpádi, komádi-i, körösszegapáti-i gondnoki számadásoknál.

A belényesújlaki, erdőgyaraki, mezősasi, belényesi számadásokra nézve az illető egyházak lelkészei értesítik a nagyt. esperes urat, hogy a számvevőszék által észlelt hiányok pótolva lettek.

II. A visszautasított számadások között a zsadányi 1907. és 1908. évi gondnoki számadásra vonatkozólag Ónody Sándor számvevőszéki tag külön jelentése; valamint a borossebesi egyház gondnoki számadására nézve Bagdi János számvevőszéki tag külön jelentése a számvevőszék által elfogadott javaslatával együtt csatoltatik.

(K. m. f.)

Tatár Balázs, *Kolumbán Áron,* *Szikszay Lajos,*
elnök.
Bagdi János, *Ónody Sándor,*
Rácz Gyula,
számvevőszéki tagok.

III. Külön jelentések a fenti jegyzőkönyv II. érdemében.

A *zsadányi* ref. egyház eleget tett az egyházmegyei közgyülés ama rendeletének, hogy számadásaiból a hatósági engedély nélkül tett templomrenoválás és iskolaépítésre fordított összegek tételeit kivegye s azok nélkül készítse el számadását.

Azonban, bár számszerüleg az összeadást illetőleg a számadás jól van, de az okmányolásban határtalan gondatlanságot tüntet fel, mert p. o. az *1907. évi számadás* 16. tételét 1906 nov. 29-iki postavevénnyel igazolja. Ezenkívül az 50, 51, 52, 54, 60, 71, 77, 78, 79, 81, 83, 84. és 86. tételek mind 1908. évről kelt nyugtákkal igazoltatnak; úgy látszik, mintha most utólag gyártattak volna ezen nyugták;

a 37. tétel 48 kor. 70 fill. kiadása semmi okmánnyal igazolva nincs;

a 82. tétel okmányának semmi dátuma nincs; adókönyvek ára 36 korona; bármely számadásba használható, kiigazításra szorúl.

Ezek mind házilag kiigazíthatók a presbitérium által, mindössze felhívandó lenne a zsadányi presbitérium, hogy csakis teljes gondossággal átvizsgált számadást írjon alá.

Azonban e számadás 107. tétele alatt 102 kor. 38 fil. kamatot bevételez, mint az egyház betett pénzének (szövetkezet) kamatát, de az okmányból nem tünik ki, minő természetű betét az, sem a számadás nem tüntet fel tőkésítést kiadási tételei között; de utána nézve, az 1908. évi számadásban nincsen ezen kamat, hová lett hát a tőke, ha kamat nincs, mert egyiknek az 1908. évi számadásban ott kellene lenni. Utasítsa őket egyházmegyei közgyülés, hogy erről adjanak számot s ha az esperesi hivatal teljes felvilágosítást nyer, csak ezen feltétel alatt hagyassék jóvá a számadás s az okmányok keltének egy évvel visszaigazítása után.

Az 1907. évi számadás záró-megjegyzésében összesen 91 kor. földhaszonbér-hátralékból keletkezett 2 drb kötelezvény van feltüntetve, de az 1908. évi számadás bevételeiben e czím nem lelhető, sem a záradékban nincs e 91 kor. kötvény felemlítve, holott más 3 kötvény van. Igazolandó, hol vette be.

A számadás eredménye 1907. évről:

Bevétel	5231 kor. 77 fil.
Kiadás	4583 kor. 94 fil.
Maradvány	647 kor. 83 fil.

és két, összesen 91 kor. értékü kötvény földhaszonbéri hátralékról.

1908. évi számadás.

Itt is el van különítve az iskolaépítésre fordított összeg. Másként az egész számadás helyes, csak a 84. tétel alatti 10 kor. bevétel okmányolása mosolyt keltő, mikor az 1909 december 27-iki, tehát még ma meg sem levő időről kelt okmánnyal igazol. Úgy látszik, előbb számadás készül, azután nem okmányoltatik, hanem okmány készíttetik. Ezen botlást a saját hatáskörében igazítsa ki a presbitérium.

Az 1908. évi számadás eredménye:

Bevétel	3227 kor. 91 fil.
Kiadás	2027 kor. 02 fil.
Maradvány	1200 kor. 89 fil.

és 3 darab kötvény.

Ezen számadásokkal egyben a templomrenoválás és iskolaépítési bevételek és kiadásokról is készít és bemutat egy-egy számadást, úgy értelmezvén az egyházmegyei közgyülés tavaszi határozatának azon kifejezését, hogy a folyó számadást ezek nélkül készítse el, hogy a vonatkozó tételeket kiszedte.

E templomrenoválási és iskolaépítési számadásokat azonban ma még jóváhagyni nem lehet, mert ezek kivetésére egyházhatósági jóváhagyás még nincs, majd ha azt megnyerik, akkor terjesszék be vizsgálat alá.

Ónody Sándor,
számvevőszéki tag".

A *borossebesi* egyház gondnokának számadása a tavaszi egyházmegyei közgyülés által pótlás végett visszaadatott. A kifogások a jegyzőkönyvben felsoroltattak. Az egyházlátogató küldöttségnek az egyházmegye kiadta, hogy azt a helyszínen vizsgálja meg s állapítsa meg, hogy az elköltött alapok minő természetüek, általában tisztázza az alapokkal összekevert számadást. A számvevőszék által kifogásolt minden tételre indítson vizsgálatot; arra is, hogy miért szaporodtak fel az adósok tartozásai, és az alapokat végösszegében állapítsa meg.

Erre vonatkozólag az egyházlátogató küldöttség eljárt, megtartotta a vizsgálatot s arról a következő jegyzőkönyvet terjesztette be az esperesi hivatalhoz:

„*Jegyzőkönyv,*

felvétetett 1909. évi június hó 16-án a borossebesi ref. egyház látogatásakor",

Alulírott egyházlátogatók a borossebesi egyházban megjelenve, az egybehívott presbiterek jelenlétében lelkész és gondnok előterjesztéséből megértettük, hogy az egyházi élet menete ellen panasz nincs, az istenitiszteletek vasár- és ünnepnapokon rendben tartatnak és buzgón látogattatnak, s a költségvetésileg megállapított szükségletek eddig a folyó évi bevételekből fedeztettek.

11 alap kötvényen, a 12. számú (5000 kor.) takarékpénztárban kezeltetnek. A magtári nagyobb tartozások bekebelezés útján biztosítva vannak. — A „Guti Mihály-alap" címén 180 kor. összeg befizettetett az 1908-ik évben s lelkész ajánlata ellenében a presbitérium ez összeget az egyház folyó szükségleteinek fedezésére engedélyezte; a presbitérium állítja, hogy az alap elkölthető, mert a belhivatalnokok terménybeli fizetése fedezésének megkönnyítésére létesíttetett. Ez a kifogásolt 32. számú bevételi tétel.

A kifogásolt 29. és 45. sz. bevételi tételek alatti összegek visszafizettettek.

A 83. sz. alatti (e.-m. jegyzőkönyvben sajtóhiba folytán 8. tétel) 35 koronára nézve tanítónak van igazsága, mert igaz, hogy 415 koronát kapott az egyháztól az 1908. év folyamán, de ebből 35 korona úgy a tanító, mint az egyháztanács szerint a tanítót 1907 december havára illető fizetés, — a számadás tehát helyesen van vezetve; a félreértés abból származik, hogy az egyház a tanító

fizetését 1901 szeptember 1-től fogva tanév szerint számolta el, a kérdéses 35 korona 1909-re már el nem számolható, mert az újra való elszámolással az egyház károsodnék. Minden ellenmondás nélkül megállapíttatott, hogy a tanítót a teljes 1909. évre 380 korona illeti, s ezzel az elszámolás könnyebben és világosabban a folyó évtől polgári év szerint történik.

A magtári számadásnál tett számvevői észrevételre megjegyezzük, hogy a Patkó János tartozását gondnok bekebelezéssel biztosította. A Horváth Mihály tőkepénz tartozása birtokára szintén be van kebelezve. A Flachbart Károly kamathátraléka tulajdonképen tőketartozás, mert a tőkének megfelelő összeget fizette be s a tévedés elkerülése végett számoltatott el elsősorban a tőke, holott a kamatot kellett volna lefizetettnek tekinteni. A jövő évi számadásban már a most kamattartozásként kitüntetett összeg tőketartozásként fog szerepelni (megadta a 80 koronát, s kamathátralékához, a 62 koronához visszakapott 18 koronát, s az újabb 80 korona tőkéről adott újabb kötvényt).

Az egyházlátogató küldöttség utasítja lelkészt és gondnokot, hogy az egyházmegyei meghagyás szerint minden alapról okmányokkal igazolt külön számadást készítsenek, hogy az könnyen érthető s az alapok végösszege pontosan megállapítható legyen.

A múlt évi összes számadási íratok visszahagyattak az egyháznál, azzal a komoly utasitással, hogy a kellő igazolások és felvilágosítások kapcsában az őszi egyházmegyei gyüiést megelőzőleg azokat, e jegyzőkönyvben foglalt megjegyzésekre hivatkozva, a számvevőséghez terjesszék fel.

Az iskolai vizsgálat eredményeiről külön teszünk jelentést.

K. m. ft.

Szabó József,
ref. lelkész.

Csécsi Imre,

Pápai Lajos,
gondnok.

Szondy Géza,
egyházlátogatók.

Ezen vizsgálati jegyzőkönyvben a kifogásolt tételekre kellőképen meg vannak adva a kívánt és szükséges felvilágosítások és igazolások, s azok valóban annyira megnyugtatók, hogy a számadás ezek alapján elfogadható s a felmentvény megadható.

Minthogy azonban az alapokra nézve az egyházlátogató küldöttség szigorú ntasításának nem tettek eleget: utasítandó lelkész és gondnok, hogy minden alapról külön-külön számadást készítsenek, minden tételt kellő okmánnyal igazoljanak, hogy az megérthető legyen, s az alapok végösszege pontosan megállapítható legyen.

Bagdy János,
e.-m. számvevőszéki tag.

Egyházmegyei közgyűlésünk — számvevőszék jelentése alapján — a rendben talált árpádi, komádii és körösszeg-apátii gondnoki számadásokra a felmentvényt megadja.

A kifogásolt számadásokra nézve:

a *zsadányi* presbiteriumot utasítja

1. az 1907. évi számadást illetőleg a következőkre:

mivel e számadás 16. tételét 1906 nov. 29-iki postavevénnyel igazolja, ami képtelenség: adjon erről felvilágosítást s pótolja megfelelő helyes okmánnyal;

mivel az 50, 51, 52, 54, 60, 71, 77, 78, 79, 81, 83, 84. és 86. tételek mind 1908. évről kelt nyugtákkal igazoltatnak, ami ismét képtelenség: pótolja ezeket megfelelő helyes okmányokkal;

mivel a 37. tétel 48 kor. 70 fill. kiadása semmi okmánnyal nincs igazolva: csatoljon megfelelő igazoló okmányt;

mivel a 82. tétel okmányának semmi dátuma nincs: igazítsa ki;

mivel a 107. tétel alatt 102 kor. 38 fill. kamatbevétel van, mint az egyház betett pénzének (szövetkezet) kamatja: adjon számot arról, minő természetü betét az s hova lett a tőke?

mivel a számadás záró megjegyzésében 91 kor. földhaszonbér-hátralékból keletkezett 2 drb kötelezvény van feltüntetve, de az 1908. évi számadás bevételeiben ez a cím nem fordul elő, sem a 2 kötvény nincs felemlítve: adjon felvilágosítást és igazolja, hol van ez a 91 korona?

Az itt elsorolt felvilágosításokkal és pótlásokkal felszerelt 1907. évi számadást terjessze be nt. Esperes úrhoz, akire bízza közgyülésünk, a beterjesztés érdeme szerint, a jóváhagyás és felmentés megadását, vagy megtagadását.

2. Az 1908. évi rendes gondnoki számadásra — a számvevőszék jelentése alapján — közgyülésünk a felmentvényt, a szokásos fentartással, megadja, azon megjegyzéssel, hogy a 84. tétel alatti 10 kor. bevétel igazoló okmányát — mely 1909 december 27-iki dátummal van ellátva — igazítsa ki.

3. A templomrenoválásra és iskolaépítésre vonatkozó két rendbeli számadásra nézve egyházmegyei közgyülésünk a legszigorúbban utasítja ismét a zsa-

dányi presbiteriumot, hogy miután oly építkezéseket eszközölt és azokra oly kivetéseket tett s kisegítőleg oly kölcsönöket is vett fel, amelyekre az egyházi törvények értelmében felsőbb egyházhatósági jóváhagyást és engedélyt kellett volna kérnie, de azt mindeddig meg nem tette, holott erre már a folyó évi tavaszi közgyűlésünk által kötelezteteti: ezen három rendbeli jóváhagyás és engedély megnyerése iránt mielőbb tegye meg felterjesztéseit; amit is ha 30 nap alatt nem teljesít: nt. Esperes úr indítsa meg ellene a fegyelmi eljárást.

Mindkét rendbeli számadást azzal adja vissza közgyűlésünk a presbiteriumnak, hogy a majdan kieszközölt egyházhatósági jóváhagyásokkal és engedélyekkel együtt terjessze be az esperesi hivatalhoz megvizsgáltatás végett.

A *borossebesi* egyház gondnoki számadását — a számvevőszék jelentése s az egyházlátogató küldöttség vizsgálati jegyzőkönyve alapján s ennek megjegyzései értelmében — egyházmegyei közgyülésünk elfogadja, jóváhagyja s a számadó gondnoknak a felmentvényt — a szokásos fentartással — megadja.

Az alapokra vonatkozó számvevőszéki javaslatot elfogadja s utasítja lelkészt és gondnokot, hogy fegyelmi eljárás terhe alatt annak 30 nap alatt tegyenek eleget és terjesszék be az esperesi hivatalhoz.

Figyelmezteti közgyülésünk a presbiteriumot és a számadó gondnokot, hogy az alapokból egyházi felsőbb hatóság engedélye nélkül semmit elkölteni nem szabad. Meghagyja közgyülésünk a borossebesi presbiteriumnak, hogy gondoskodjék az alapokból elköltött összegek visszafizetéséről s az alapokról való számadást minden esztendőben, az előző évi állag kitüntetésével, okmányokkal igazolva, készítse el a gondnok s ezen számadást a gondnoki számadással együtt terjessze be, mert az alapokról való számadás a gondnoki számadásnak kiegészítő része.

69. Olvastatott a tanügyi bizottság következő jegyzőkönyve:

„*Jegyzőkönyv*,

felvétetett a nagyszalontai ref. egyházmegye tanügyi bizottságának 1909 szeptember 15-én tartott ülésében.

Elnök: Balog Ambrus esperes. Jelen voltak: Böszörményi Lajos, Nagy Imre, Bagdi János, Kolumbán Áron, Szabó István, Papp Imre, Szabó Lajos, Kiss István és Kassay Béla tanügyi bizottsági tagok, utóbbi mint előadó is.

1. Elnök szívesen üdvözli a tanügyi bizottság tagjait s az ülést megnyitja.

2. Előadó bemutatja az egyházmegyei tanügyi bizottság nevében a főtiszteletű egyházkerületi tanügyi bizottsághoz felterjesztendő következő jelentését:

Főtiszteletű Egyházkerületi Tanügyi Bizottság!

A nagyszalontai reform. egyházmegye népiskoláinak 1908—9. tanévi állapotát feltüntető jelentésünket — az idevonatkozó népiskolai adatok statisztikai kimutatásának kapcsában — van szerencsénk a következőkben beterjeszteni:

Úgy a félévi iskolai körlátogatást a lelkész és tanító-dékánok, mint a nyári törvényszerű egyházlátogatást (canonica visitatio) részint az esperes személyesen, részint az általa megbízott tanácsbírák egyházmegyénk mind a 45 anya- és 11 leányegyházában szokásos módon teljesítették; kellő körültekintéssel és alapossággal megvizsgálták iskoláinkat s megtették elismerő, vagy kifogásoló észrevételeiket. A látogatás kiterjedt a 2 egyházunkban levő községi és a 12 egyházunkban levő állami iskolába járó reform. vallású növendékeinkre is, hol a vallás- és énektanítás vétetik számon s örömmel jelentik, hogy e tantárgyak tanítása mindenütt rendben és a legjobb kezekben van; Aradon (közs. isk.) a segédlelkész s az orgonistakántor, mint vallástanítók végzik e tisztet 662 ref. vallású növendékkel, heti 35 órán, a lelkész pedig a felsőbb iskolákban tanít heti 10 órán; Belényesen a lelkész buzgalommal tanítja a vallást úgy az állami elemi, mint a polgári leányiskolában, valamint a román gimnáziumban és Vaskóhn is; Csermőn, Feketetóton, Gyantán, Lippán és Sonkolyoson a lelkész, Kisházán, Széplakon, Magyarcsékén, Okányban (közs. isk.) a tanítók, Remetén a vallást lelkész, éneklést a tanítók, Jánosfalván és Szentleányfalván a tanítók végezik a vallástanítást, mindnyájan elismerésre méltó buzgósággal és dícséretes eredménnyel. Községi és állami iskolába járó, reform. vallásoktatásban részesülő elemi növendékeink száma 1998. Mellőzve ezúttal a statiszt. kimutatás adatait, melyek a csatolt ívekben bennfoglaltatnak s világosan beszélnek, általánosságban azt mondhatjuk, hogy egyházmegyénkben a nevelés- és oktatásügy a haladó kor kívánalmainak megfelelően fokozatos előmenetelt, fejlődést mutat; iskoláinkban nemcsak saját egyházunk gyermekei nyerik meg az életre szükséges elemi kiképeztetést, hanem más vallású, sőt más nemzetiségű növen-

dékek is szép számmal részesülnek tanítóink vezetése alatt reform. szellemü oktatásban.

Iskoláink legnagyobb része osztatlan, sőt épen osztatlan vegyes; osztott iskolákat csak Nagyszalonta és Sarkad tart fenn; elég gyakoriak a túlnépes, 100-at meghaladó, egész 156-ig emelkedő létszámmal biró osztatlan iskolák, melyekre nézve bátran elmondhatjuk, hogy ily nagy számú, 5—6 osztályra oszló növendéksereget módszeresen vezetni, kielégítő sikerrel tanítani, közöttük kellő rendet és fegyelmet tartani: valóban csaknem emberi erőt meghaladó munka, ugyanazért méltányló elismerés illeti azokat a tanítókat, akik e test- és lélekölő munkát teljesíteni, a tanítás és nevelésügy kívánalmainak ily körülmények közt is megfelelni képesek.

Ami a tantermek közegészségügyi viszonyait és felszereltségét illeti, azt tapasztaljuk, hogy amily mértékben előtérbe lépnek a fokozatos fejlődés kívánalmai, épp oly mértékben igyekeznek egyházaink anyagi erejükhöz mérten e kívánalmaknak eleget tenni. A legtöbb tanterem elég tágas, elég világos, jól bútorozott, törvényszerü vagy legalább kielégítő. Az iskola helyisége s a tanító lakása kívül-belül tisztán van tartva mindenütt. Iskolai könyvek, felvételi- s mulasztási naplók vannak s rendben vezettetnek, az egyházkerület által kiadott vezér- és tankönyvek használtatnak kivétel nélkül mindenütt.

Az iskolák szellemi életét tekintve, a tanítók a kötelező tantervet mindenütt megtartják, az osztott iskolákban A), kettős, hármas osztályokban B), az osztatlan iskolákban C) tanterv szerint tanítanak, iskoláikat módszeresen vezetik „megfelelő“ eredménnyel, csak 1 tanítónál tapasztaltatott „nem megfelelő“ eredmény.

A mulasztás legtöbb helyen csekély, vagy legalább türhető, ahol tetemesebb mulasztás fordult elő, ott is a községi előljáróságok erélyesebb eljárása s az idevonatkozó miniszteri rendelet szigorú végrehajtása mellett mindjobban kevesbíthető lesz az.

A növendékek egészségi állapota a legtöbb helyen kielégítő volt, de nehány helyen fellépett a himlő, torokfájás, kanyaró, vörheny, difteritisz járványoknak valamelyike s több-kevesebb ideig akadályozta a tanítást. Az említett járványoknak szórványos fellépése azonban nem annyira az egészségügyi követelményeknek elhanyagolásából származott, hanem inkább a mult esztendőnek s a közelebbi télnek az egészségre általában kedvezőtlen időjárásából magyarázható meg.

Ami az ismétlő iskolát illeti, nyilvántartásunk szerint általános ismétlő van 25 anya- és 1 leányegyházban, gazdasági ismétlő van 15 anya- és 3 leányegyházban, ipariskola van Pankotán, semmilyen ismétlő nincs — a pusztai iskoláktól eltekintve — 4 egyházban, u. m. Csermő, Erdőhegy, Fenes és Tárkányban, de remélni lehet, hogy az egyházmegyei gyülésnek az ismétlő iskolák felállítását sür-

gető, tehát a népmüvelődés előmozdítását célzó több rendbeli utasításait valahára az egyházak elüljáróságai is megszívlelik és végrehajtják. — Az ismétlő iskolákban a heti óraszám 2—6 között váltakozik, a tanítás leginkább csak a téli hónapokon keresztül tart a külső munkák szünetelése alatt, de 14 helyen az egész iskolai éven át van ismétlő. — Nagyon kívánatos volna, hogyha egyházaink az általános ismétlők helyett a több gyakorlati hasznot nyujtó gazdasági ismétlők behozatalára törekednénk, annyival is inkább, mert a gazdasági ismétlőket rendesen az állam, vagy a községek tartják fenn s ezekben a tanítás, iskolába járás rendesebb, pontosabb s így az eredmény is több, mint az általános ismétlőkben.

Jelentésünk teljessége végett említést kell tennünk a geszti „Tisza Kálmán kisdedóvodáról“, melyet 1902 aug. 24-én kelt alapítványlevelében boldog emlékü édes atyja emlékezetére gróf Tisza István alapított, adományozván a geszti ref. egyháznak egy teljesen felszerelt óvoda helyiséget óvónői lakással, melléképületekkel és szép kerttel ellátva és ennek fentartására 30,000 korona alapítványt, melynek 5% évi kamatja 1500 korona. Az óvoda ref. felekezeti jellegü s mint ilyen a nagyszalontai ref. egyházmegye fenhatósága alatt áll, de felekezeti különbség nélkül befogad minden óvodaköteles gyermeket. Az óvoda feletti felügyeletet, igazgatást a geszti ref. lelkész elnöklete alatt 6 férfi és női tagból álló felügyelőbizottság gyakorolja, mely a presbiterium közvetítésével az óvoda ügyeiről az egyházmegyei közgyülésnek évenként jelentést tesz, az óvoda számadását az egyházmegyei számvevőszék útján az egyházmegyei közgyüléshez terjeszti fel. Az óvoda immár müködésének 8-ik évében van; rendesen meglátogatja a dékán s a kanonika vizitáció és alkalomadtán a tanfelügyelőség; e látogatók még mindeddig elismerésüket fejezték ki a tapasztaltak felett. Az óvodának elmefejlesztő, kedélyképző, szívnemesítő, rendre s munkára szoktató jótékony hatása az onnan a rendes iskolába kerülő nemzedéken már most is örvendetesen észlelhető. Igy áll a geszti református egyházban ércnél maradandóbb emléke annak a férfiúnak, kinek neve szíveinkbe vésve van s aki életében nemcsak a nagyok közt volt első, de nagy szívével oly mélyen, igazán tudta szeretni a kicsinyeket is.

Jelentésünket azzal zárjuk, hogy tanügyi bizottságunk s ennek közvetítésével egyházmegyénk közgyülése — hivatalos kötelességéből kifolyólag — élénk figyelemmel kíséri egyházmegyénk iskoláiban a nevelés- és oktatásügy minden mozzanatát s amily örvendetes tudomásul veszi s elismeréssel jutalmazza a tapasztalt fejlődést, haladást: éppen úgy igyekszik az illetékes tényezők útján orvosolni a netalán itt-ott előforduló mulasztást, fogyatkozást s minden kezében levő törvényes eszközt felhasznál azon nemes cél megvalósítása

végett, hogy iskoláink valóban azok legyenek, amiknek lenniök kell, t. i. magyar reformált egyházunknak féltve őrzött, gondosan ápolt veteményes kertjei.

Kiváló tiszteletünk kifejezésével vagyunk

Nagyszalontán, 1909 szeptember 15.

Balog Ambrus,
esperes, tanügyi biz. elnök.

Kassay Béla,
tanügyi biz. előadó."

A jelentés egész terjedelmében elfogadtatván, midőn az egyházmegyei közgyűlés jegyzőkönyvében kinyomatni, ugyanakkor a hozzácsatolt statisztikai kimutatással együtt a főtiszteletű egyh.-ker. tanügyi bizottsághoz felterjesztetni javasoltatik.

3. A népiskolai tantervjavaslat az egyházkerület 1909 júniusi kögyülésének 104. sz. határozata értelmében leküldetvén az egyházmegyékhez észrevételeik megtétele végett, esperes a tanügyi bizottság tárgyalása előtt 7 tanügyi bizottsági tagnak adta ki véleményes javaslattétel végett, kik javaslataikat a következőkben adják elő:

I. *Vallástan.* Óhajtandó, hogy a növendékek már az I-ső, de legalább a II-ik osztályban megtanulják, hogy mi református keresztyének vagyunk, mivel aztán erre az V. osztályig nincs alkalmuk. Az V. és VI. osztály tananyaga nagyon sok, heti 2 órán elvégezni lehetetlen. Az V. osztály tananyagában a 3 B) sz. alattiak (átlényegülés, mise, inquisitio) igen nehezen érthetők még ez osztályban; ugyanitt a 4. sz. (reformok sürgetése) kihagyható, vagy legalább ezek rövid felemlítésével a reformáció tanítása azonnal kezdhető. A VI. osztály tananyagában az erkölcstani rész közé hittani tárgy is van vegyítve. Ezek elkülöníthetők egymástól ilyenformán: 1. Szeretet Isten iránt. 2. Szeretet szüleink, embertársaink iránt. 3. Kötelességeink önmagunk iránt. 4. Bünbeesés. 5. Jézus és a mi megváltásunk. 6. A Szentlélek és megszenteltetésünk. 7. Az egyházról stb. — A bibliai történetek végén az erkölcsi igazságok fejtegetése egyszerü és rövid legyen a tankönyvben.

II. *Magyar nyelvoktatás.* A javaslat, kivált a III. osztálytól felfelé, úgy az elvégzendő tananyag, mint a tárgyalás tekintetében sokat kíván, amit különösen a falusi nagyon sokszor tulnépes, osztatlan iskolákban nem lehet elvégezni. Általában a nyelvtan tanításánál felállított nagy követelmények s ezzel együtt esetleg az arra fordítandó időmennyiség is redukálandó, amikor a kevesebb több lesz.

III. *Mennyiségtan és mértan.* Az I. osztály tananyagából a hosszúság, ür, súly és időmértékek tanítása kihagyandó, illetve a II. osztályban kezdendő meg, mivel a számfogalmak elsajátítása s a számolási készség megszerzése az 1—20-ig terjedő számkörben elég munkát ad úgy a gyermeknek, mint a tanítónak, másfelől a

mértékek idegen nyelvü elnevezése s az azok használatához szükséges tájékozottság és gyakorlat feleslegesen terhelné a fejletlen gyermeki agyat. A III. osztály tananyagából kihagyandók a „külön nevü számokkal“ való számtani müveletek.

IV. *Beszéd- és értelemgyakorlat.* Anyaga az osztott népiskolában heti 2 órán feldolgozható, de az osztatlan népiskolában az I. osztály egy, és a II. osztály $^1/_2$ órája alatt elvégezni lehetetlen, csak „némely részek kihagyásával“. — Határozottan megjelölendők az elhagyható részek pl. az I. osztály tananyagából a „II. szülei ház“ főcímből „Házi állatok. Kert. Növények. Föld. Ásványok“ kihagyandók, illetve a II. osztály tananyagába helyezendők át; a II. osztály tananyagából pedig kihagyandók: „A község határában előforduló állatok, növények, ásványok. Szelidített házi állatok, vadállatok. Termesztett és vadon termő növények. Ásványok természetes és feldolgozott állapotban“ és az egész IV. szakasz (Évszakok, természeti tünemények), melyek az olvasókönyv alapján a III. és IV. osztályban mint *olvasmánytárgyalás* lennének feldolgozandók.

V. *Történeti tárgyak.* A történet vétessék fel már a IV. osztályban rendes tantárgyul s tananyaga legyen a megjelölt olvasmánytárgyalásokon kívül Magyarország összefüggő történetéből az Árpádház kora, hogy így az V. osztály az Anjouk korával kezdvén elvégezhesse a történetet. A VI. osztály tananyagába az összefüggő történet ismétlése és bővítése mellett az egyetemes történetből csak annyi vétessék fel, mennyit a nemzeti történet megértése múlhatatlanul szükségessé tesz, s végül készíttessék el az osztatlan iskolák váltakozó párhuzamos tanterve.

VI. *Természettudományi tárgyak:* a) *Természetrajz*: Tananyaga a kitüzött heti 2 órára sok, ismétlésre aligha marad idő s egyik legnagyobb hiba az, hogy sokat számít a beszéd- és értelemgyakorlat, továbbá az olvasmánytárgyalás közben és a földrajz tanításánál az alsóbb osztályokban végzett, de határozottan meg nem jelölt *alapozásra.* Az alsóbb osztályokban teljesítendő alapozás világosan körülírandó és a végzendő tananyag kevesbítendő.

b) *A természettan és vegytan* tanításánál ugyanezen irányelvek veendők tekintetbe s ha csak lehető, annak tanítása már az V. osztályban megkezdendő.

VII. *Müvészeti tárgyak:* a) *Rajzolás*: Az I. és II. osztály tananyagához felveendő még az ív, hullám és hurokvonal rajzolása. Színes rajzolás a III. osztályban teljesen mellőzendő, a IV. osztályban is csak a tárgyak körvonalainak előzetes megrajzolásával tanítandó.

b) *Énektanítás*: A hangjegy szerinti tanítás az eddigi tapasztalatok után ítélve a népiskolákban aligha vezet sikerre.

VIII. *Kézimunka, a kézügyesség*: Az agyagmunka a 3 felső osztályban teljesen elhagyható, mivel a gyermek alakító képességét,

formaérzékét és ízlését a rajztanítás úgyis fejleszti. Helyette jobb volna a tantervben csak *óhajtandónak* jelölt szalma-, vesszö- és gyékényfonásra helyezni nagyobb súlyt.

Végül általában óhajtandó, hogy a tankönyvek egyszerüen, frázisok nélkül, az olvasókönyvek pedig a fontos kívánalmakat figyelembe véve nagy körültekintéssel, zamatos magyarsággal, — amenyiben kivihető — jó illustrációkkal ellátva és úgy legyenek megalkotva esetleg nagyobb áldozat meghozásával is, hogy valóban segédkönyvül szolgálhassanak minden tantárgy tanításához.

Tanügyi bizottságunk az elöterjesztett javaslatokat teljes egészében magáévá tevén, azokat figyelembe vétel s elfogadás végett az egyházkerületi tanügyi bizottsághoz felterjeszteni javasolja a nagytiszteletü egyházmegyei közgyülésnek.

4. Több tárgy nem lévén: elnök az ülést berekeszti.

Kelt, mint fent.

Balog Ambrus,
esperes,
tanügyi biz. elnök.

Kassay Béla,
tanügyi biz. előadó.“

Egyházmegyei közgyülésünk a tanügyi bizottság javaslatait határozati erőre emeli.

70. Belényesi lelkész és gondnok kérvényt nyújtanak be közgyülésünkhöz, melyben hivatkoznak arra, hogy a kir. tanfelügyelő már két izben tett kifogást az egyház iskolája ellen annak homályos, alacsony és szük volta miatt s felhívta az egyházat e hiányok pótlásáról való gondoskodásra, mert különben a tanítói fizetés kiegészítése iránt beadott kérvényük kedvező elintézését nem igérheti; úgyde az egyház, melynek tagjai szegény iparosok és állandóan költözködő kishivatalnokok s melynek költségvetése több mint 1000 korona hiányt mutat, a maga erején nem képes az iskola átalakítási költségét viselni, mely a mellékelt tervrajz és költségvetés szerint 2197 koronára rug. Kimutatják, hogy a ref. egyház lélekszáma a más vallásúakkal szemben legkisebb, de szegénysége legnagyobb; iskolájuk nemzeti és egyházi missziót teljesít. Ez okok alapján kérelmeznek a „Népiskolák tőkesegély-alap“-jából 2197 korona segélyt $1^1/_2$ %-os évi törlesztésnek 32 éven által való teljesítése mellett.

Egyházmegyénk közgyülése a belényesi iskola átalakítási tervrajzát és költségvetését — az egyházmegyei szakértő kedvező véleményezése alapján — jóváhagyja, a magyar reformátusság egyik végpontján küzdő egyházunk kérvényét, a felhozott és indokolt körülmények alapján, pártolólag terjeszti fel a főtiszteletü egyház-

kerületi közgyülésre a „Népiskolák tőkesegély-alap“-jából 2197 korona segély megadása végett.

71. Belényesújlaki lelkész és gondnok kérvényt intéznek egyházmegyénk közgyüléséhez, melyben a belényesi népbankból iskolaépítés céljára 6·1% és 7·1%-kal felvett 12.000 korona adósságuknak könnyebb törleszthetése végett a „Népiskolák tőkesegély-alap“-jából 10.000 korona tőkesegélyre való ajánlásukat kérelmezik, következő indokolással:

Az egyházmegye régóta sürgeti az iskolaépítést; 4 évvel ezelőtt a megyei közigazgatási bizottság rendelte azt el; a múlt iskolai év elején a belényesi főszolgabíró bezáratta az iskolát; így kényszerültek iskolát építtetni oly nagy adósággal, hogy annak az állami adónál nagyobb terheit a mostoha viszonyok közt élő egyháztagok nem bírják elhordozni. Ez idegen nemzetiségü és más vallású vidéken a magyar református iskola fentartásáért rájuk szakadt teher könnyítése végett kérik a tőkesegélyt, melynek 32 éven át 1½%-os törlesztésére a presbiterium és egyházközségi közgyülés határozataival kötelezik magukat.

Egyházmegyénk közgyülése egyfelől a maga részéről is igazolja a kérvényben felhozott indokokat, másfelől pedig ezen egyháznak tőkesegélyre történt előjegyzését figyelembe vévén: a belényesújlaki egyház jól felszerelt kérvényét pártolással terjeszti fel 3000 korona tőkesegély megadása iránt a főtiszteletü egyházkerületi közgyülésre.

72. Körösszegapáti-i lelkész és gondnok benyújtott kérvényükben rajzolják az egyház szegénységét s az adósegély elégtelen voltát; elmondják, hogy egyházuk a magyarság és románság ütköző pontján fekszik, tehát iskolájának fentartását magyar nemzeti és református egyházi érdek parancsolja. Az egyházi és politikai hatóság többszöri utasítása folytán a meglevő mellé új iskolát és tanítói állást létesítettek, ennek költségei fedezésére 4500 korona 7%-os váltókölcsönt vettek fel a presbiterek aláírása mellett; már ez maga is nagy teher, pedig ehhez járúl hamarosan a régebbi, már roskadozó iskola újonnan való felépítése, amire már szintén kaptak megintést. Ez okok által kényszerítve, iskolaépítésből származott, magas kamatú adósságuk kifizetése céljára a „Népiskolák tőkesegély-alap“-jából 4500 korona segélyt kérelmeznek; az 1½% törlesztésnek 32 éven át való teljesítésére presbiteri és egyházközségi közgyülési végzéssel kötelezik magukat.

Egyházmegyénkközgyülése, a kérvényben felhozott indokok megerősítése mellett, tekintettel az egyház

szegénységére, iskolaépítésből származott terhes adósságára, de figyelembe véve az egyháznak közalapi tőkesegélyre másod sorban történt előjegyzését is: a körösszegapáti-i egyház kérvényét ajánlólag terjeszti fel a főtiszteletű egyházkerületi közgyülésre 3000 korona népiskolai tőkesegély megadása végett.

73. Fenesi lelkész és gondnok kérvényt intéznek egyházmegyénk közgyüléséhez, melyben előadják, hogy az egyháztagok szegények, kik nagy áldozattal tartják fenn vagyontalan egyházukat; mégis 1896-ban új iskolát építettek; 1906-ban templomukat javíttatták, ebből származólag még ma is van adósságuk; költségvetésük fedezetlen hiánnyal zárul; a környékbeli ref. egyházak iskolái jórészt az állam kezében vannak, a román iskolákat kegyuraik segítik, építtetik. E románok lakta vidéken a fenesi iskola nemzeti és egyházi missziót teljesít. A leányiskola tanterme szük, alacsony, rossz világítású, miért a kir. tanfelügyelő kétszer is megintette s az iskola kibővítésére, felemelésére, célszerü átalakítására utasította az egyházat; melléklik ennek az egyházmegyei szakértő által pár kisebb módosítással elfogadásra ajánlott tervét és költségvetését, melynek 3326 korona 05 fillér építési költségét kérelmezik tőkesegélyül a „Népiskolák tőkesegély-alap"-jából, egyháztanácsi és egyházközségi közgyülési határozattal kötelezvén magukat az $1^1/_2$ %-os évi törlesztésnek 32 éven által való teljesítésére.

Egyházmegyénk közgyülése mindenekelőtt jóváhagyja — egyházmegyei szakértő véleménye alapján — a fenesi leányiskola átalakításának tervét és költségvetését, az egyház jól felszerelt és kellően indokolt kérvényét, melynek tartalmát a maga részéről is igazolja, ajánlással terjeszti fel 3326 korona 05 fillér tőkesegély megadása iránt a főtiszteletü egyházkerületi közgyülésre.

74. *Fogarassy* Bálint ágyai lelkész, mint a szintyei leányegyház felügyelő-lelkésze, az itt folyton szükséges lelkigondozás teljesíthetése végett — melynek költségeit a szegény egyház adósegély mellett sem képes fedezni — fuvardíj címen 100 korona segélyt kér a Ref. Segélyegylettől.

Egyházmegyénk közgyülése a buzgó tevékenységgel müködő felügyelő-lelkész kérvényét — az eddig is élvezett 100 korona segély nyújtása végett — meleg pártolással terjeszti fel a főtiszteletü egyházkerületi közgyülésre.

75. *A szintyei* nehéz anyagi helyzetben levő, adósegély mellett is a régi egyházi, illetőleg iskolai terheket viselő, nagy adóssággal küzdő, idegen elemek közé ékelt, 258 lelket számláló leányegyház — magyar iskolájának fentarthatása céljaira — 120 korona segélyt kér a Ref. Segélyegylettől.

Egyházmegyénk közgyülése ez idegen ajkú és más vallású lakosság közt élő s gyámolításra szorult kisded leányegyházat a kérelmezett 120 korona segélyre méltónak tartja s kérelmét pártoló ajánlással terjeszti fel a főtiszteletü egyházkerületi közgyülésre.

76. *Bottyán* Pál belényesi lelkész hivatkozva arra, hogy a gondjaira bízott, a központtól s egymástól is távol fekvő számos leányegyház és szórvány látogatása sok költségbe kerül. Vaskóh, Lunka, Szudrics és Magyarcséke gondozásáért — az elől említett három helyen a vallástanításért is — 500 korona segélyt kér a Ref. Segélyegylettől; folyamodik egyúttal az iránt is, hogy ezen 500 koronát a folyó évtől kezdve egyelőre állandóan s kérvény beadása nélkül utalja ki részére az egyházkerületi közgyülés.

Egyházmegyénk közgyülése a buzgó tevékenységgel müködő lelkész kérvényét — 400 korona segély megadása végett — meleg pártolással terjeszti fel a főtiszteletü egyházkerületi közgyülésre.

Egyúttal tudatja folyamodó lelkésszel, hogy a ref. segélyegyleti alapszabályok 11. §-a értelmében ezen segélyt minden évben kérvényezés útján lehet csak megnyerni.

77. A *belényesi* egyház elöljárósága magas (51%) egyházi adóval megrótt, a terhek hordozására alig képes tagjainak nagy szegénységére, költségvetésében mutatkozó több száz korona hiányára hivatkozva, egyházmegyei terheinek apasztása céljából 100 korona segélyért folyamodik a Ref. Segélyegylethez.

Egyházmegyénk közgyülése a magyar reformátusság egyik véghelyén híven küzdő, igen fontos missziót teljesítő s csekély anyagi erővel rendelkező belényesi egyházat támogatásra méltónak találja s kérvényét — 100 korona segélyért — meleg támogatással terjeszti fel a főtiszteletü egyházkerületi közgyülésre.

78. A *radnalippai* egyház, hivatkozva arra, hogy ócska épületből átalakított imaháza helyett nemsokára másik istentiszteleti he-

lyiségről kell gondoskodnia, templomépítési alapjának növelésére 500 korona segélyt kér a Ref. Segélyegylettől.

Egyházmegyénk közgyülése — maga is meg van győződve arról, hogy az idegen elemek közt nagy területen szétszórva élő egyháztagok vallásosságának ébrentartását és emelését egy, a központon épitendő, mindjárt szembeötlő szép templom nagy mértékben elősegitené, — a radnalippai egyház kérvényét 100 korona segély kiutalása végett ajánlólag terjeszti fel a főtiszteletü egyházkerületi közgyülésre.

79. *Lengyel Imre* radnalippai lelkész a lippai róm. kath. elemi és polgári leányiskolákban díjtalanúl, a körlelkészség területén levő 10 állami népiskolában pedig szerény díjazás mellett teljesített vallástanitásért 200 korona segélyt kér a Ref. Segélyegylettől.

Egyházmegyénk közgyülése — legalább a díj nélkül teljesített hitoktatásnak 200 koronával való jutalmazása céljából — pártolással terjeszti fel a főtiszteletü egyházkerületi közgyülésre.

80. A *csermői* egyház mind a maga, mind a magas (60%) egyházi adóval terhelt tagjainak vagyontalanságára, nagy és terhes adósságára, tetemes költségvetési hiányára, valamint ezen, románok által lakott vidéken református egyházi és magyar nemzeti missziót teljesítő hivatására való tekintetből fedezeti hiányának pótlására 300 korona segélyt kér a Ref. Segélyegylettől.

Egyházmegyénk közgyülése a súlyos anyagi helyzetben levő, szorongatott csermői egyházat 150 korona segélyre melegen ajánlja s kérvényét pártolólag terjeszti fel a főtiszteletü egyházkerületi közgyülésre.

81. A *pankotai* egyház elöljárósága egyfelől tagjainak csekély számára, vagyontalanságára, jelentékeny adósságára, másfelől az idegen nemzetiségek és felekezetek között a magyar református lakosok fentartásáért folytatott nagy küzdelmére hivatkozva, adósságtörlesztésre és egyházi épületeinek kijavitására 200 korona segélyt kér a Ref. Segélyegylettől.

Egyházmegyénk közgyülése a magyar reformátusság fenmaradásáért híven küzdő, adóssággal terhelt s támogatásra méltó pankotai egyházat — kérvényének felterjesztése mellett — 200 korona segélyre melegen ajánlja a főtiszteletü egyházkerületi közgyülés figyelmébe.

82. *Vajda Mihály* gyantai lelkész Kisháza és Széplak leányegyházak felügyeletéért, a fuvar drágaságára való hivatkozással, 100 korona segélyért folyamodik a Ref. Segélyegylethez.

Egyházmegyénk közgyülése — tekintettel arra, hogy a románlakta vidéken levő két leányegyház lelkészi felügyület és gondozás nélkül nem maradhat — folyamodó lelkész kérvényét a múltban is engedélyezett 100 korona segélyért pártolólag terjeszti fel a főtiszteletü egyházkerületi közgyülésre.

83. Rendes *államsegélyért* az esperesi hivatalhoz a következő kérvények érkeztek be:

1. a *szintyei* leányegyház iskolaépítésből eredt, részben az adósegély megállapítása után egyházhatósági engedéllyel felvett s normal költségvetésébe be nem illesztett adósságára, költségvetési hiányára, híveinek vagyontalanságára hivatkozva, adósságtörlesztésre s rendes szükségei fedezésére 200 korona segélyt kér;

2. a *radnalippai* egyház nehéz anyagi helyzetének, hívei szegénységének indoka alapján, a költségvetésben mutatkozó hiány részben való fedezésére 200 korona segélyt kér;

3. a *csermői* egyház szegénységére, sok adósságára, adósegély mellett is 60% egyházi adót fizető híveinek vagyontalanságára hivatkozással, költségelőirányzatában mutatkozó fedezeti hiánya pótlására, illetőleg tartozásainak törlesztésére 300 korona segélyért folyamodik;

4. a *gyoroki* egyház — adósegéllyel sem lévén képes kiadásait fedezni — közszükségei fedezésére 100 korona segélyt kér;

5. a *feketetóti* egyház lelkészi könyvtár-díjának részben való fedezésére 5 korona segélyt kér;

6. *Török* Pál m.-csékei állami iskolai tanító a ref. vallástanításáért 100 korona segélyt kér.

Egyházmegyénk közgyülése a rendelkezésre álló 760 korona államsegélyt folyamodók közt következőképp osztja meg:

1. a *szintyei* leányegyháznak adósságtörlesztésre és rendes szükségei fedezésére 155 korona;

2. a *radnalippai* egyháznak költségvetési hiánya pótlására 200 korona;

3. a *csermői* egyháznak költségelőirányzati hiánya pótlására 200 korona;

4. a *gyoroki* egyháznak közszükségei fedezésére 100 korosa;

5. a *feketetóti* egyháznak lelkészi könyvtára javára 5 korona;

6. *Török* Pál m.-csékei állami tanítónak vallástanításért 100 korona.

84. Kisperegi lelkész és gondnok kérvényt nyújtanak be közgyülésünkhöz, melyben előadják, hogy a Kispereghez tartozó Magyarpécska fiókegyházban ez idő szerint 17 ref. vallású tanköteles jár az állami iskolába, akiknek vallásos oktatásáról való gondoskodásra felhívta az állami iskola igazgatósága a kisperegi egyház elöljáróságát; a kisperegi presbitérium — mivel a pécskai állami iskolában nincs református vallású tanító — Lengyel József kisperegi tanítót bízta meg a vallástanítással, aki hajlandó lenne hetenként egyszer átmenni s 2 órát tanítani, ha részére legalább 200 korona hitoktatási díj s egy-egy alkalommal 3 korona fuvarköltség biztosíttatik. Kérik tehát közgyülésünket, hogy a pécskai hitoktatás ügyének ily módon való megoldását jóváhagyni s annak keresztülvitelét egyrészt a hitoktatási díjnak a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumtól való kieszközlése, másrészt a pécskai fiókegyháznak megfelelő missziói segélyre ajánlása által lehetővé tenni méltóztassék.

Egyházmegyénk közgyülése Lengyel József kisperegi tanítónak a pécskai vallástanítással való megbízatását jóváhagyja; de a kisperegi egyház kérvényét missziói segély kieszközlése végett nem terjesztheti fel az egyetemes konventre, mert a missziói alap különben is nagyon meg van terhelve s az ebből nyerhető segélyekhez a kisebb és szegényebb egyházak — már méltányossági szempontból is — több jogosultsággal bírnak; egyúttal azonban felhívja a kisperegi egyház elöljáróságát, hogy a vallásoktatási díj kieszközlése iránt kérelmével — a pécskai állami iskola igazgatóságával egyetértőleg — forduljon a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz s e tárgyú kérvényét az egyházmegye támogatásának rávezetése végett terjessze be az esperesi hivatalhoz.

85. A *pankotai* egyház, mely alig 380 lelket számlál s idegen nemzetiségek és más felekezetek közt magyar református szempontból évek hosszú során keresztül fontos missziót teljesít, adósságainak törlesztésére és egyházi épületeinek helyrehozására 200 korona egyszersmindenkori közalapi segélyt kér.

Folyamodó szegény egyházat a kérvényben feltüntetett tényleges indokok alapján egyházmegyei közgyülésünk 200 korona egyszersmindenkori segélyre melegen ajánlja s kérvényét pártolólag terjeszti fel a főtiszteletü egyházkerületi közgyülés útján a konventhez.

86. *Cserműi* lelkész és gondnok az egyháztanács megbízásából egyházuk paróchiális könyvtár-illetékének segélyből való fedezése iránt kérvényt adtak be az egyházkerületi közgyűléshez, kérvén egyházmegyénk közgyűlését annak pártoló felterjesztésére.

Egyházmegyénk közgyűlése a súlyos anyagi bajokkal küzdő, támogatásra méltó s a legkisebb segélyre is rászorult cserműi egyház kérvényét a lelkészi könyvtár-illetéknek segélyből való fedezése végett a 45—1907. számú egyházkerületi végzés (szabályrend. 4. §.) értelmében meleg ajánlattal terjeszti fel az egyházkerületi könyvtári bizottság elnöksége útján a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlésre.

87. A belényesi, belényesujlaki, fenesi, sonkolyosi és tárkányi lelkészek a belényesi református lelkészi kör f. é. augusztus 26-án tartott gyüléséből beadványt intéznek egyházmegyénk közgyűléséhez, melyben előre bocsátván, hogy az egyházközségi közgyülések tartásából egyházaink ügyeinek intézésére több hátrány, mint előny származik, amennyiben az ily népesebb gyüléseken a gyülés tagjainak nagy száma a komoly, nyugodt és higgadt tanácskozást szinte kizárja s a gyülés határozathozatalára rendszerint az egyház ügyeit, az egyházi és állami törvényeknek egyházainkkal szemben támasztott követelményeit alig ismerő, az egyház érdekeinek saját egyéni érdekeiket elébe helyező hangadó körök gyakorolnak döntő befolyást; azon kéréssel fordulnak közgyülésünkhöz, hogy a belényesi, belényesujlaki, fenesi, sonkolyosi tárkányi anyaegyházakat s a nyégerfalvai és jánosfalvai leányegyházakat az E. T. I. t.-c. 22. §. alapján az egyházközségi közgyülések tartása alól felmenteni, illetőleg ezen felmentést a főtiszteletü egyházkerületi közgyülésnek javasolni méltóztassék.

Egyházmegyénk közgyülése jól ismeri a törvény azon intézkedését, mely az egyházközségi közgyülések szervezése alól való felmentésnek lehetőségét megadja, mivel azonban ezt nem általános gyakorlatnak, hanem csak kivételnek tekinti oly helyeken, ahol ezt rendkívüli körülmények szükségessé teszik és mivel folyamodó lelkészek egyházaiban nem látja fennforogni ezen kényszerítő körülményeket, nincs oka a kivételek terére lépni, hanem a 49—1907. sz. egyházmegyei végzés b) pontjának második kikezdése értelmében kimondja az eddigi törvényes gyakorlat szerint az egyházközségi közgyüléseknek további fenntartását.

88. A szintyei leányegyház felügyelő lelkésze és gondnoka beterjesztik a f. évi aug. 22-iki presbyteri gyülés 4. sz. és szept. 5-iki

egyházközségi közgyülés 2. sz. határozatait, melyekben elmondják, hogy Arad vármegye kir. tanfelügyelője — a vallás- és közoktatásügyi miniszter azon utasítása alapján, hogy Szintyén egy két tantermes és két tanerős állami elemi iskola létesítése iránt a helyi érdekeltséggel tárgyalásokat kezdjen — felhívást intéz hozzájok annak megfontolás tárgyává tétele végett, hogy vajjon a szintyei református népiskolának állami kezelésbe való átadása a velök közlött feltételek mellett végrehajtható volna-e, vagy nem?

Kimutatják, hogy a ref. lelkek száma: 258, mely a más vallásúaknak csak mintegy 15%-a, tankötelesseiknek száma 5 évi átlag szerint: 29; költségvetésüknek hiánya: 707 korona 80 fillér, mely azonban konvertálás és adósegély fotytán 125 koronára apad; adósságuk 2500 korona, mellyel szemben 4½ hold szántó, 2 rész legelő ingatlan birtokból, s 3660 korona alapból álló vagyonuk van; az iskolaépület jókarban van; felsőbb egyházi segélyt 100—200 koronát, tanítói fizetéskiegészítésül 570 kor. államsegélyt kapnak évenként; az egyházban a törvényszabta új adózási kulcs van életbe léptetve. Az egyháztagok az iskolához ragaszkodnak s kész szívvel viselik annak általuk elhordozható, ez idő szerinti terheit. — Ezeknek előrebocsátása után, annak hangsúlyozása mellett, hogy az egyházi felsőbb hatóság úgy az iskola építésére, mint annak fenntartására mindeddig tetemes segélyt nyujtott és ma is nyújt, ezen egyházi felsőbb hatóság s első sorban egyházmegyénk bölcs belátására bízzák annak eldöntését, hogy iskolájukat tovább is fenntartsák-e, vagy állami kezelésbe adják? Az államosítás eshetőségére való tekintettel közlik az átadás feltételeit 12 pontban.

> Egyházmegyénk közgyülése, mint az egyház veteményes kertjeinek, az iskoláknak egyik öre, a maga részéről nem lehet hivatalos kezdeményezője valamely iskola államosításának, mert magasabb egyházi szempontból minden iskolaátadásban a közegyház veszteségét s ama veteményes kert egy-egy fájának vagy csemetéjének pusztulását látja. Ugyanazért ahelyett, hogy itt döntene a szintyei leányegyház kérésében, visszateszi az ügyet a szintyei presbyteriumhoz azon felhívással, hogy az egyház maga otthon, a helyi körülmények teljes ismeretével, a jelen viszonyok s a jövő eshetőségek gondos mérlegelésével határozzon az iskola további fentartása vagy annak állami kezelésbe adása felől. És ha alapos megfontolás után azon meggyőződésre jut, hogy okosabb és előnyösebb lesz most az állammal szerződésre lépni, s a kisded egyház anyagi és valláserkölcsi érdekeit biztosítani, mint szerény iskolájukat a min-

denesetre erősebb állami iskolával való egyenlőtlen versenyben a lassú, de biztos kimúlás veszélyének tenni ki s így az államosítás mellett döntene: ezen határozatát kellő időben juttassa el esperes úrhoz, kit — az ügy sürgősségére való tekintettel — felkér és meghatalmaz közgyülésünk, hogy e halasztást nem türő ügyet az egyházmegye ajánlásával együtt, kedvező elintézés kérése mellett, terjessze fel a főtiszteletü egyházkerületi közgyülésre, hogy ott még az őszi közgyülés alkalmával elintézhető legyen.

89. Az erdőgyaraki egyház, presbiteriumi és közgyűlési határozatot mellékelve, kéri az egyházmegyét, hogy az erdőgyaraki 3. sz. telekkönyvi betétben 1124. hr. sz. a. s az erdőgyaraki 3. sz. telekkönyvi betétben 1765. hr. sz. a. felvett ingatlanok eladására adjon engedélyt és a nevezett ingatlanok eladása tárgyában megkötött adásvevési szerződést erősítse meg.

Egyházmegyénk közgyülése a beterjesztett presbiteriumi és egyházközségi közgyülési határozatoknak azt a részét, amely a 249 □-öl területü régi temető eladására vonatkozik, jóváhagyja. Ezek alapján az erdőgyaraki 3. sz. telekkönyvi betétben foglalt 1124. hr. sz. a. felvett, 249 □-öl régi temetőre Erdei Sándor erdőgyaraki lakos javára kiállított adásvevési szerződést megerősíti s végső megerősítés végett a főtiszt. egyházkerületi közgyülésre felterjeszti.

Az erdőgyaraki 3. sz. telekkönyvi betét + 1 sor 1765. hr. sz. a. felvett 565 □-öl területü ingatlan eladására vonatkozó adásvevési szerződést egyházmegyei közgyülésünk nem hagyja jóvá.

Utasítja a presbiteriumot, hogy kutassa ki, mikor, ki és mimódon foglalta el a temetőhöz vezető útat, mikor használták azt utoljára s ha így az elzárt út használatához való jogát ki tudja mutatni, annak érvényesítése iránt a kellő lépéseket haladéktalanul tegye meg.

Ha pedig az út használatához való joga már elévült volna s annak érvényesítésére a törvény módot nem adna, akkor zárja el a területet, azt senki által megfelelő haszonbér nélkül használni ne engedje.

S mihelyt arra alkalom fog kínálkozni, igyekezzék a presbiterium útat szerezni a most elzárt ingatlanhoz s akkor tegyen majd újabb javaslatot az ingatlan értékesítésére.

90. Berekböszörményi lelkész és gondnok újra beterjesztik a kisebb leányiskola épületének és telkének eladása, továbbá a kisebb fiúiskola épületének gyökeres átalakítása s egy új tanteremmel megtoldása tárgyában már tavaszi közgyülésünkre benyújtott, de akkor 51. sz. a. kedvezőtlen elintézést nyert kérvényét a berekböszörményi egyháznak; mellékelik a presbiterium és egyházközségi közgyülés vonatkozó határozatait, az adásvételi szerződést, az építkezés tervrajzát, költségvetését, munkaszerződését az e.-m. szakértő kisebb módosításokat kikötő, de általában jóváhagyó észrevételeivel.

Ezek szerint az egyház a kisebb leányiskola épületét s telkét eladta Puskár Erzsébetnek 4060 kor. vételárért, melyből 2060 kor.-t lefizetett, 2000 koronát pedig f. é. okt. 1-én köteles fizetni.

A kisebb leányiskolát a kisebb fiúiskola (gróf Csáky-féle) telkén levő épülethez tervezett új tanteremben helyeznék el, mely az épületnek nagyobb mérvü átalakításával együtt 5200 kor.-ba kerülne; ez építkezés fedezetéül az említett eladásból befolyó 4060 kor.-t, ócska anyagok árát 340 koronát s építési pótadóként kivetendő 800 koronát mutatnak ki.

Tavaszi közgyülésünk sem az eladást, sem az építkezést nem engedélyezte, mert az eladott épület jelen alakjában tanítói lakás és iskola céljára teljesen megfelel, míg a gróf Csáky-féle telken tervezett építkezéssel az egyház nem nyeri meg a ma meglevő helyiségeket, nem építtetvén ott ezúttal külön leánytanítói lakást. Ha azért a kisebb leányiskolát ide akarja áthelyezni, gondoskodjék ott külön leánytanítói lakásról is.

A berekböszörményi egyház az egyházmegye elutasító határozatával szemben, a maga álláspontjának igazolására, az egyházkerületre szánt, de időközben visszavont s idecsatolt felebbezésében a következő érveket hozza fel:

az eladott épületben sem a tanítói lakás, sem a tanterem nem megfelelő; a lakás szük, alacsony, egészségtelen, a konyha nagyon kicsiny, a tanterem sötét, az egész épület falai düledeznek, nehány év múlva rom lesz; az egyház már 4 éve igyekszik ezen, a templomtól távol fekvő és szük telken levő épülettől megszabadulni, de nem tudott; mostani eladási ára oly kedvező, hogyha ezt elszalasztja, nem remélhet többé ily jó alkalmat;

a gróf Csáky-féle telken levő kisebb fiúiskola épülete is régi, rozoga, nádfedeles, melynek átalakítását úgy az egyházmegye, mint a közigazgatási bizottság megsürgette, sőt az adományozó grófi család is rossz néven vette a halogatást; ezt akarja az egyház gyökeres javítással s egy új tanteremmel megtoldva, kiépíttetni, hogy így két pusztuló épület helyett, a templom s a többi iskolák szomszédságában fekvő szép, nagy telken egy két tantermes, a kor igényeinek s a paedagógia kívánalmainak megfelelő épülete legyen;

ide külön leánytanítói lakást az egyház most azért nem építtet, mert jelenleg a kisebb fitanító és a leánytanítónő házastársak, kiknek egy lakás elegendő; mindketten fiatalok s oly szép fizetést élveznek, hogy állásukból eltávozásuk nem valószínü; szükségtelen tehát most egy olyan új lakás építése, mely esetleg hosszú esztendőkön keresztül üresen állana; a presbiterium azonban elhatározta, hogy mihelyt a viszonyok változnak, a leányiskola tanítónőjének 250 K lakbért fizet.

Így világosítva meg a presbiterium intézkedéseit: kérik az eladás és építkezés engedélyezését.

Egyházmegyénk közgyülése még az újonnan felhozott érvek által sem találja eléggé indokoltnak a szóban forgó iskolaépület és telek eladását; nem pedig azért, mert a 3000-en felüli lélekszámmal bíró, tehát eléggé népes berekböszörményi egyháznak más módja is van roskadozó iskolaépületeinek jókarba hozatalára egy ingatlan belsőség elidegenítésén kívül. Ugyanazért magának az egyháznak jól felfogott érdekében, hogy annak meglevő javai, egy ingatlan birtok eladásával s annak ára elköltésével, csonkulást ne szenvedjenek: közgyülésünk fentartja az 51—1909. sz. egyházmegyei végzésben elfoglalt álláspontját s így nem engedheti meg sem az eladást (a vevő már különben is visszalépett), sem az erre alapított építkezést. Sőt mivel a berekböszörményi egyház beadványából arról győződött meg, hogy az egyházi épületek, legalább azok közül némelyek, elhanyagolt állapotban vannak, vagy céljoknak nem felelnek meg: szigorúan utasítja a presbiteriumot kötelességeinek teljesítésére, az épületeknek kellő gondozására s jókarba hozatalára. Egyúttal felhívja az egyházlátogatóság figyelmét, hogy majd annak idejében a helyszínén szerezzen meggyőződést afelől, hogy az említett és más épületei is a berekböszörményi egyháznak mily állapotban vannak s erről egyházlátogatási jegyzőkönyvében tegyen jelentést az esperesi hivatal útján közgyülésünknek.

91. A mezőgyáni egyház nevében Ónody Sándor lelkész és K. Gyenge János gondnok kérik az egyházmegyei közgyülést, hogy az újonan felállított harmadik tanítói álláshoz szükséges telek megvételét hagyja jóvá s a telek megvételéről kiállított adásvevési szerződést erősítse meg.

A presbiterium a harmadik iskola céljaira kérte Mezőgyán község képviselő-testületétől — adományképen, vagy megfelelő árért —

a jelenleg faiskola céljára használt, annak idején a község által direkte a harmadik iskola telkéül megvásárolt üres telket, de nem kapta meg. S mivel a harmadik iskolát szeptember elsején fel kellett állítani, mert különben az egyházközség kockáztatta volna a már megszavazott államsegélyt, más telek után kellett nézni. A megvételre felajánlott telkek közül a presbiterium a Nagy Imréét találta a legmegfelelőbbnek s ezt az iskolatelek céljára meg is vette, úgy, hogy a vétel csak az egyházmegye jóváhagyása után válik jogerőssé.

Egyházmegyénk közgyülése utasítja a presbiteriumot, hogy sürgősen szerezze be Mezőgyán község képviselő-testülete azon közgyülésének hiteles jegyzőkönyvi másolatát, amely gyülésen a harmadik iskolatelek céljára szolgáló ingatlan megvételéről határoztak, ennek vármegyei jóváhagyását, valamint annak a képviselő-testületi közgyülés jegyzőkönyvének hiteles másolatát, melyen a presbiterium legutóbb beadott kérését tárgyalták. S ha ezekből az tünnék ki, hogy az egyházközségnek a jelzett ingatlan elnyerésére megvan a jogos alapja, akkor ezen jog érvényesítésére a szükséges lépéseket az egyházmegyei ügyész utasítása alapján tegye meg.

Ha a jelenleg a község tulajdonát képező telek nem volna megszerezhető, a közgyülés felhatalmazza az egyházmegye esperesét, hogy a presbiterium és közgyülés most beterjesztett határozatát hagyja jóvá, ennek alapján a mezőgyáni 75. sz. tkvi betétben A/I. 1—2. sor, 723, 724. hrsz. a. felvett ingatlanoknak a rajta épült 161. ö. i. sz. házzal együtt való megvételére vonatkozó adásvevési szerződést erősítse meg s végső megerősítés végett terjessze fel a főtiszteletü egyházkerületi közgyülésre.

Addig pedig, míg a telekszerzés kérdése végleg eldől, a presbiterium gondoskodjék arról, hogy a harmadik iskola az ideiglenes helyiségben müködését akadálytalanul folytathassa.

97. Komádii lelkész az egyház megbízásából beterjeszti a f. é. szeptember 2-iki presbiteri gyülés 3. számú és a szeptember 5-iki egyházközségi közgyülés 2. számú határozatait, melyekben elhatározták, hogy a mostani építkezések és nagymérvü átalakítások költségeinek fedezésére, több rendbeli nagyobb kamatú tartozásaiknak, ezek között — ha lehetséges — az egyházmegyei gyámintézettel szemben fennálló 3000 koronás kölcsönüknek konvertálására, a Kisbirtokosok Országos Földhitelintézetétől 50 évre, 5·72% évi

járadék mellett, teljes készpénzkifizetéssel 43,000 korona kölcsönt vesznek fel, melynek jelzálogi biztosítására a komádi-i 355. sz. telekkönyvi betétben XI. sz. alatt felvett s az egyház építkezési alapját képező 164 kat. hold és 1133 □-öl ingatlan birtokot kötnék le, szükség esetén többet is.

Csatolják a földhitelintézet prospektusát, továbbá Bihar vármegye törvényhatósági bizottsága közgyülésének 1229/7609—1909. sz. határozatát, mely jóváhagyta, hogy Komádi község a református egyház toronyépítési költségeire 1910. évtől kezdődőleg 10 évi időtartamra 500—500 kor. segélyt szavazott meg.

A 43,000 kor. kölcsön után eső 2459 kor. 60 fillér évi járadék fedezetéül szolgálna:

1.	az egyháznál toronyra előirányzott évi	500 kor.
2.	községi segélyből évi	500 kor.
3.	iskolafejlesztésre előirányzott 1200 kor.-ból évi .	716 kor.
4.	kölcsöntőke és kamattörlesztésre előirányzott 1600 kor. összegből évi	810 kor.
	összesen:	2526 kor.

mely biztosan fedezné az annuitást.

Az 500 koronás községi évi segély megszüntével beálló hiány pótolható a földhaszonbér remélhető emelkedéséből vagy gyüjtésekből.

Kérik határozataiknak jóváhagyását, a kölcsön engedélyezését s felhatalmazást az egyházmegyei elnökség részére a majdan kiállítandó kötelezvény aláírása s a szükséges betáblázások engedélyezése iránt.

Egyházmegyénk közgyülésének elvileg semmi kifogása sincs a komádi-i egyház tervezett kölcsönvétele ellen, mivel ez a kölcsön teljesen indokolt; egyházi, községi s iskolai érdekek kívánják azt; az egyház anyagi helyzete megbírja s arra kellő fedezettel rendelkezik; csupán arra hívja fel az egyház elöljáróságát, hogy mielőtt e kölcsönügy bevégzett ténnyé válnék s a kötelezvény aláíratnék, keresse meg még egyszer az Osztrák-magyar Bankot, továbbá tudakozódjék a Magyar Földhitelintézetnél is, vajjon nem kaphatná-e meg a tekintélyes összegü kölcsönt kedvezőbb feltételek mellett is? Különben közgyülésünk a komádi-i egyháznak a kölcsön felvételére vonatkozó határozatait jóváhagyja s ezek alapján megengedi, hogy építési költségeinek fedezésére, másnemü tartozásainak s ezek között a gyámintézet alapszabályai 35. §-a értelmében felmondható adósságának konvertálására, a jelzett ingatlannak, esetleg többnek is le-

kötése mellett 34.000 korona 50 éves annuitásos kölcsönt vehessen fel, oly formán, hogy a majdan kiállítandó kötvény minden feltételét ismerje meg és fogadja el a presbiteri és egyházközségi közgyülés; továbbá felhatalmazza közgyülésünk az egyházmegyei elnökséget ezen kötvény aláírására; engedélyt ad e teher s ennek járulékai telekkönyvi bejegyzésére; utasítja a komádi-i egyházat, hogy a kölcsönösszeget a kitüzött célokra fordítsa, annak évi törlesztési összegét költségvetésébe vegye fel s azt pontosan fizesse.

Egyházmegyénk e határozata végmegerősítés végett a főtiszteletü egyházkerületi közgyülésre felterjesztetik.

93. Bugyi János lelkész és Hajdu István gondnok, mellékelve a presbitérium és közgyülés egyező határozatát, az erdőgyaraki egyház nevében felhatalmazást kérnek arra, hogy a templom javítására 100 korona kölcsönt vehessenek fel. Kérvényükben nem mutatják ki sem a végzendő munkálatokat, sem a felveendő kölcsön felvételének és törlesztésének feltételeit.

Egyházmegyénk közgyülése utasítja a presbitériumot, hogy a tervbe vett javítási munkálatokról készítsen mielőbb részletes tervezetet, a kivitelre szerezzen be ajánlatokat s ezeket jóváhagyás végett terjessze be az egyházmegye épittető-bizottságának elnökéhez s mutassa ki ugyanakkor a szükségelt kölcsön felvételére és annak törlesztésére vonatkozó feltételeket.

A közgyülés felhatalmazza az esperest arra, hogy ha a presbitérium úgy a munkálatokra, valamint a kölcsönre vonatkozólag elfogadható ajánlatot mutat be, a kölcsön felvételére a presbitériumnak adja meg a felhatalmazást.

94. Komádi-i lelkész — miután egyházmegyénk épittető bizottsága f. é. május 14-én felvett jegyzőkönyve 2. és 3. száma alatt jóváhagyta a komádi-i belső nagyiskolai két tanterem és tanítói lakás, külső leányiskolai tanterem és a toronymagasítás tervét és költségvetését, Szabó Lajos szakértő véleménye alapján — az egyháztanács megbízásából most beterjeszti közgyülésünkhöz e költségvetéseket, szakértői jóváhagyó véleménnyel együtt, melyek szerint

a belső iskolai építkezés . .	21,750	K 19	fill.
a külső „ „ . .	6,532	„ 14	„
a toronymagasítás	10,564	„ 14	„
a torony vasrácsozata . . .	497	„ 20	„
az összes	39,343	K 67	fill.-be

kerül; ezekből kikapcsolva a mindenütt szükséges asztalos, lakatos és mázoló munkákat, ezek külön költségvetés szerint 4291 korona 16 fillérbe kerülnek.

Beterjeszti továbbá a zárt ajánlati s munkakiadási feltételeket, melyek szerint az iskolák elkészítésének határideje f. évi szept. 1., a többi munkáké okt. 1.; késedelmi bírság naponként 50 korona; a munkadíjak 1/3 része a falak felépítése, 1/3 része a tetőzet elkészítése után, a fennmaradó összeg 1910 jan. 1. napján fizettetik ki; ennek azonban 5%-a biztosítékképpen bennmarad 1911 jan. 1-ig, amely időig eső minden hibákat vállalkozó kijavítani tartozik; továbbá Veres Károly és Sinka Mihály építő-vállalkozók s Nagy János asztalos ajánlatát, kik az előirányzott összeg 5%-ának leengedése mellett hajlandók a munkát elvállalni.

Mellékli ezen ajánlatokat elfogadó presbiteri határozatokat azon megjegyzéssel, hogy a toronyerkély lakatos munkáját Bucsi és Zörgő helybeli géplakatosoknak adják ki.

Az egyház előljárósága — mivel a vállalkozóknak jóformán idejük sem volt a szerződés formális megkötésére, de meg az általuk aláírt zárt ajánlati s munkakiadási feltételek, a beadott ajánlatok s biztosítéki összegek eléggé biztosították az egyház mindennemű érdekeit — nem látta szükségesnek formális szerződés kiállítását, hanem e helyett a zárt ajánlati s munkakiadási feltételek, a vállalkozók ajánlatai s a presbiterium vonatkozó határozatai alapján történt munkakiadás helybenhagyását, megerősítését s egyidejüleg az épületek átvételével megbízott szakértő kinevezését kérelmezi.

Egyházmegyénk közgyülése a „clara pacta, boni amici“ elve szerint méltán megvárhatja, sőt megkövetelheti az egyházaktól, hogy még kisebb is, de éppen ily nagymérvü, mintegy 40,000 koronába kerülő építkezésnél mindenre kiterjedő, minden félreértést kizáró, szabályszerü munka-szerződést kössenek, külön-külön minden vállalkozóval és terjesszenek be megerősítés végett. Ugyanazért nem fogadja el a komádi-i egyház azon önigazolását, hogy a vállalkozóknak nem volt idejök formális szerződés kiállítására; hanem utasítja az egyház előljáróságát, hogy a zárt ajánlati s munkakiadási feltételek alapján, az eddigi megállapodások szerint, készítse el külön minden vállalkozóval a szabályszerü szerződést s ezeket jóváhagyás végett terjessze be espereshez, kit felhatalmaz közgyülésünk ezen szerződéseknek — ha azok a kívánalmaknak megfelelnek — az egyházmegye nevében való jóváhagyására; az egyházat és vállalkozókat pedig kötelezi a szerződés feltételeinek pontos megtartására.

Ami pedig az egyháznak a munkálatokat átvevő szakértő kiküldésére vonatkozó kérését illeti, ilyen szakértőt az egyháznak joga van felkérni; p. o. a felülbíráló Szabó Lajos sarkadi építészt.

95. Ónody Sándor lelkész és K. Gyenge János gondnok a mezőgyáni egyház nevében, presbiteri és egyházközségi közgyülés egyező határozata alapján, felhatalmazást kérnek az egyházmegyei közgyüléstől arra, hogy az újonnan szervezett harmadik tanítói álláshoz szükséges telek vétele, tanítói lak átalakítása és tanterem felállítására szükséges összeget ideiglenes függő kölcsönből fedezhessék.

Egyházmegyénk közgyülése utasítja az esperest arra, hogy ha a jelen egyházmegyei közgyülés 91. szám alatt hozott határozatának végrehajtása után a mezőgyáni egyház presbiteriumának a Nagy Imre-fé'e telek megvételére vonatkozó adásvevési szerződést jóváhagyja, adjon felhatalmazást a presbiteriumnak arra, hogy ezen vétel költségeit a presbiteriumnak felajánlott — özv. Ladányi Gergelynétől felveendő — 6 és $^1/_4$%-os kölcsönből fedezhesse.

A tanítólak átalakítása, az új iskola felépítése és berendezésére szükséges kölcsön engedélyezése felett egyházmegyei közgyülésünk majd akkor fog határozni érdemlegesen, ha a presbiterium a szükséges tervezetet, a kölcsön felvételének, valamint törlesztésének feltételeit jóváhagyás végett ide felterjeszti.

96. A németperegi leányegyház felügyelő lelkésze Szondy Géza kisperegi lelkész beterjeszti a presbiterium és egyházközség vonatkozó határozatait, mely szerint a németperegi leányegyház templomot óhajt építeni, ezért Iricz Mihály németperegi építőmesterrel tervrajzot és költségvetést készíttetett, amelyeket a felterjesztéshez mellékel. Az új templom a költségvetés szerint 24,895 kor. 52 fillérbe kerül, mely összegre a fedezetet az egyház a következőkben mutatja ki:

1. templomépítési alap	900	korona,
2. a telek árából visszamarad	2.211	„
3. közalapból szándékoznak kérni . . .	2,000	„ és
4. a földmivelésügyi miniszteriumtól . .	4,000	koronát;
5. a még hiányzó	15,000	koronát

építési pótadóból akarják fedezni.

Mellékeli egyházmegyei szakértő a tervrajzra és költségvetésre tett véleményes javaslatát.

Egyházmegyénk közgyülése a németperegi leányegyház beterjesztett templom tervrajzát és költségvetését az egyházmegyei szakértő által ezekre tett ama módosítással fogadja el és hagyja jóvá, hogy a templom végére tervezett, katholikus templomoknál szokásos sekrestye, — mint református templomnál teljesen felesleges rész — hagyassék el, a szószék a templomban oldalt helyeztessék el és a torony sisakja szakértő által a tervrajzon eszközölt kiképzéssel készíttessék.

Az építési pótadónak 15,000 korona erejéig való kivetését egyházmegyénk közgyülése nem engedélyezi, mivel a kérvényhez a kivetni szándékolt pótadó kulcsa mellékelve nincs; de másrészt a templomépítésre a pótadón kívül szánt összeg sem áll teljes egészében az egyház rendelkezésére, mert bizonytalan az, hogy a közalaptól a 2000 s a földmívelésügyi miniszteriumtól a 4000 korona segélyt megkapja-e az egyház, vagy nem s ha nem nyerné meg, ez esetben nagyobb összegü pótadót kellene kivetni. Tervbe vette az egyház az országos gyüjtést is, melyről előre szintén nem tudhatja, milyen eredménnyel végződik; mindezeknél fogva utasítja a németperegi leányegyházat, hogy a közalapi és a földmívelésügyi miniszteri, valamint az országos gyüjtés folytán begyülendő segélyösszegekkel előbb jöjjön tisztába és csak azután kérelmezze a szükséges pótadó kivetését, mellékelve a kérelemhez a presbiterium és egyházközségi közgyülés által megállapított és elfogadott adókulcsot, természetesen szem előtt tartva az egyházi törvények III. t.-c. 18, 19. és 20-ik §-ainak utasításait.

Figyelmezteti a németperegi egyházat, hogy az építkezést az egyházmegyei közgyülés engedélye nélkül nem kezdheti meg.

97. Kisperegi lelkész és gondnok az egyháztanács nevében kérvényt intéznek egyházmegyénk közgyüléséhez, melyben a szabad iskoláztatási alapnak a leányiskolai tanterem kipadolása és a rossz iskolai padok kijavítása végett való felhasználhatására engedélyt kérnek a következő indokolás mellett: *a)* ez alapot az egyháztanács létesítette a 100 éves ünnepély alkalmával fennmaradt összeg tőkésítésével; *b)* a szabad iskolázás más úton létesülvén, ezen alap feleslegessé vált, s így annak iskolai célra való felhasználása megengedhető; *c)* a fentebb említett s a tanfelügyelőség által is több íz-

ben sürgetett javítást az egyház — más fedezet hiányában — csakis ezen alap felhasználásával eszközölheti.

Egyházmegyénk közgyülése a kisperegi egyháztanács indokolását nem fogadja el, mert: *a)* a kisperegi presbyterium 1888. évi 27. számú s ide mellékelt határozatának tanúsága szerint a szóban forgó alapot nem az egyháztanács létesítette, hanem az — úgy látszik — már azelőtt is meglevő alaphoz egy újabb összeget csak hozzá csatoltatott; az egész alap tavaszi jegyzőkönyvünk 22. lapján 219 korona 20 fillérben van kimutatva; *b)* bár a szabad iskoláztatás más úton létesült is, de azért ezen alapnak alapítvány természete ezzel nem szünt meg; amiből az következik, hogy a presbiteriumnak inkább örködnie kell ezen alap fenntartása felett, mint annak felhasználását tervezgetni; különben is van elég olyan nemes iskolai cél, melyekre ez iskolai jellegü alap kamatai fordíthatók; *c)* a leányiskolában szükséges javítások nem oly nagymérvüek s nem oly sokba kerülők, hogy azoknak fedezésére a kisperegi egyház egy alap felhasználásán kívül más forrást nem találhatna.

Ugyanazért közgyülésünk nem engedi meg a nevezett alap felhasználását; sőt, mivel a 42—1909. számú egyházmegyei végzésből — mely a takarékmagtári alap mellett ez alappal is foglalkozik — az tünik ki, hogy ez alapok már csak papiroson vannak meg, ezen helyen is megújítja imént hivatolt végzése ezen rendelkezését: „utasíttatik a presbiterium, hogy az alapokat e f. év folyamán tegye helyre és erről egyházmegyénk 1910. évi tavaszi közgyülésére külön jelentést, a gondnoki számadás során pedig az egyházmegyei számvevőszékhez szokott jelentését tegye meg".

98. Az ágyai IV-ik iskola felállítására és szervezetére vonatkozólag az ágyai presbiterium 1909 június 13-án tartott gyülésén hozott 2. számú határozat hiteles jegyzőkönyvi kivonatát kérvény kapcsán terjeszti be lelkész és gondnok egyházmegyénk közgyülése elé, kérik az abban foglalt intézkedések jóváhagyását és megerősítését.

Az ágyai egyház, mikor III-ik iskoláját felállította s az ehhez szükséges államsegélyt megnyerte, ugyanakkor a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium kikötötte, hogy az egyház az iskoláiban még mindig mutatkozó túlzsúfoltság megszüntetéséről a IV-ik iskola felállításával és tanítói állás szervezésével gondoskodjék. Egy-

házmegyénk 1909 április 15-én tartott közgyülése 33. számú határozatával szintén utasította az ágyai egyházat a IVik iskola felállítására.

Az egyház e feladatot a maga erejéből teljesíteni nem tudván, mint a III-ik iskola felállításánál, úgy ennél is államsegélyt óhajtott igénybe venni, kérte a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumot, hogy a tanítói fizetés kiegészítéséhez az 1907. évi XXVII. t.-c. értelmében évi 900 koronával s építendő iskolájának költségeihez 5000 korona egyszersmindenkori államsegéllyel kegyeskedjék hozzájárulni.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium 1909. évi május hó 18-án 37,649. sz. alatt kelt rendeletével Arad vármegye közigazgatási bizottsága útján arról értesítette a folyamodó egyházat, hogy a tanítói fizetés kiegészitéséhez 1910. évi január 1-től évi 900 koronával hozzájárul, de az építendő iskola költségeihez kért 5000 kor. egyszersmindenkori segélyt ily alakban, a miniszterium rendelkezésére álló hitel korlátolt volta miatt, meg nem adhatja; azonban figyelemmel lévén a községi és hitközségi lakosok nagy megterheltetésére, az iskolafentartó e címen való anyagi támogatása elől nem zárkózik el, ezt a segélyt azonban csak oly módon eszközölheti, ha a hitfelekezet a kérelmezett 5000 korona összeget törlesztéses kölcsönként felveszi. Az ezen kölcsön után esedékes törlesztési hányadokat a törlesztés tartamára a miniszterium az államkincstár terhére átvállalja.

Arad vármegye közigazgatási bizottsága ennek folytán felhívta az ágyai egyházat, mint iskolafentartót, hogy az 5000 kor. kölcsön felvétele tekintetében sürgősen járjon el s ha sikerült valamelyik pénzintézettel megállapodásra jutnia, azonnal mutassa be a törlesztési tervet, az évi törlesztés-hányad összegét és költségvetését a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak.

A presbiterium egyhangúlag, örömmel és köszönettel fogadta el a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium nagybecsü segélyét és ajánlatát; ennek alapján kimondotta, hogy a IV-ik iskolát és tanítói állást 1910 január 1-én felállítja, szervezi. Megállapította a IV-ik tanítói állás javadalmát és díjlevelét a III-ikhoz hasonlóan, nevezetesen: az egyház pénztárából 100, államsegélyből 900, összesen 1000 korona. Lakás természetben.

Az államkincstár által törlesztésre átvállalni szándékolt 5000 korona kölcsönt az egyház ingatlanaira felvenni nem tudja, mivel 1908 január 2 óta a Magyar Földhitelintézet javára az egyház összes ingatlanai, 10,000 korona 50 évre szóló törlesztéses jelzálogkölcsön tőkével vannak megterhelve, így az egyháznak semmi reménye sem lehetett arra, hogy idegen pénzintézettel a kölcsön felvételére nézve megegyezésre tudjon jutni, miért is elhatározta a presbiterium, hogy a debreczeni főiskola, vagy a tiszántúli ref. egyházkerület pénztárától kérelmezi az 5000 korona törlesztéses kölcsön

folyósítását. Azonban a tiszántúli ref. egyházkerület püspöki hivatala arról értesítette a folyamodó egyházat (presb. jegyzőkönyv 1909 aug. 29-én 4. sz.), hogy egyik pénztár sincs abban a helyzetben, hogy a szóban levő 5000 korona kölcsönt folyósíthassa. A miniszteri rendelet sürgős jelentéstételre kötelezvén az egyházat, a presbiterium 1909 augusztus 29-én tartott közgyülése 4. sz. a. hozott határozatában egyhangulag kimondotta, hogy mivel más mód az 5000 kor. kölcsön megszerzésére nem kínálkozik, az „egyházfentartási alap"-ból 3600 és a „szegény-alap"-ból 1400, összesen 5000 koronát vesz kölcsön az egyház iskola-létesítése céljából olyan feltétellel, hogy az államkincstár által fizetendő évi törlesztési hányadokat $6^1/_2$ %-ban állapítja meg 32 évi, 64 félévi időtartamra. A törlesztési hányadokból 5% az évi kamat, $1^1/_2$ % a tőketörlesztésre szolgál. Eszerint az államkincstár az 5000 korona tőke után törlesztési hányad címen fizet az ágyai ref. egyháznak évenként 325, félévenként 162 korona 50 fillért, a 32 év alatt összesen 10,400 koronát.

Beterjeszti az egyház továbbá a IV-ik tanítói állás javadalmáról szóló, 3 egyező példányban szabályszerüen kiállított díjlevelet, kéri azoknak egyházhatósági jóváhagyását és megerősítését.

Kéri továbbá az egyház a IV-ik iskola felállítására és szervezésére vonatkozó összes határozatainak jóváhagyását.

Egyházmegyénk közgyülése jóleső örömmel és megelégedéssel veszi tudomásul az ágyai egyház azon intézkedését, hogy a IV-ik új iskola és tanítói állás szervezésével iskolaügyét hosszabb időre rendezi s ezáltal népnevelésügyének zavartalan előrehaladását biztosítja. Hálás szívvel veszi tudomásul a vall. és közokt. minisztérium szíves áldozatkészségét, hogy a tanítói javadalomhoz 900 kor. évi segéllyel hozzájárul és az iskolaépület felállításához szükséges kölcsönösszeg financirozását lehetővé teszi azáltal, hogy az 5000 kor. szükséges kölcsönösszeg után esedékes törlesztési hányadokat a törlesztés tartamára az államkincstár terhére átvállalja.

Beleegyezik abba, hogy az ágyai egyház az iskola felállításához szükséges 5000 kor. kölcsönt az „egyházfentartási alapból" 3600 és a „szegényalapból" 1400 kor., együtt 5000 korona összegben kölcsön vehesse a presbiterium 1909 szeptember 5-én hozott 1. számú határozatában foglalt s a fentebb már ismertetett feltételek mellett azon utasítással, hogy az államkincstár által 32 éven, azaz 64 féléven keresztül fizetendő évi 325, félévi 162 kor. 50 fillér

összeget az alapokból kölcsönvett összeg arányában a nevezett 2 alap pénztárába esetről-esetre fizesse be.

Kötelezi a mindenkori gondnokot, hogy ezen eljárásáról az alapok évi számadásának kapcsán az egyházmegyei számvevőszékhez tegyen jelentést.

Elrendeli, hogy ezen kölcsönügylet végleges megerősítés végett a tiszántúli ref. egyházkerületre terjesztessék fel.

A 3 egyező példányban szabályszerüen kiállított IV-ik tanítói állás díjlevelét jóváhagyja s végleges megerősítés végett a tiszántúli ref. egyházkerületre felterjeszteni rendeli el.

Végül utasítja az ágyai egyházat, hogy az iskolaépítés pénzügyi dolgainak rendezése után az építési tervet és költségvetést esperesi hivatalhoz az egyházmegyei szakértő által leendő felülbírálás teljesítése végett adja be.

99. Az anti egyház presbitériuma 1909 augusztus 8-án tartott gyülése 2-ik számú határozatával kimondta, hogy 1910 január 1-től az egyházi törvények III. t.-c. 13. §-ában meghatározott adózást lépteti életbe, mivel az adócsökkentési segélyt az egyetemes adóalapból megnyerte. Ugyanakkor elhatározta, hogy a belhivatalnokok terményjavadalmát pénzértékre változtatja a konventi „Útasítás“ egységárainak megfelelően és lelkésznek, valamint tanítónak új díjlevelet állíttat ki, melyeknek elkészítésével lelkészt, gondnokot és jegyzőt bízza meg.

Ezen határozat folytán beterjeszti az egyház a lelkész és tanító díjlevelét 3—3 példányban, kéri azoknak egyházhatósági jóváhagyását.

Mindenik díjlevél alá 9 egyháztag — valószínüleg presbiter — írt, lelkész, gondnok és jegyző aláírása hiányzik. A díjleveleket kisérő felterjesztést egyedül lelkész írta alá.

A belhivatalnokok elfogadó nyilatkozata mellékelve nincs.

Egyházmegyénk közgyülése a lelkész és tanító 3—3 példányban beterjesztett díjlevelét azon utasítással adja vissza az anti egyháznak, hogy azokat teljes ív papiron kiállítva, lelkész, gondnok és jegyző aláírásával láttassa el és ezekhez olyan felterjesztést mellékeljen, melyet gondnok is aláírt. Csatolja a belhivatalnokok elfogadó nyilatkozatát.

Ez esetben felhatalmazza egyházmegyénk közgyülése esperest, hogy a díjleveleket egyházmegyénk nevében hagyja jóvá és a végleges megerősítés el-

nyerése végett a tiszántúli reform. egyházkerületre terjessze fel.

100. A kisperegi egyház presbitériuma 1909 augusztus 25-én tartott ülésének 39. és 40-ik számú határozatával úgy a fi-, mint a leánytanító orgonista-kántori fizetésről új díjlevelet állapított meg és terjeszt be egyházmegyénk közgyűlése elé, azon kéréssel, hogy egyházmegyei közgyülésünk azokat jóváhagyva, a végleges megerősítés elnyerése végett a tiszántúli ref. egyházkerületre terjessze fel.

A régi és az új díjlevelek közötti értékkülönbözet onnan van, hogy a régi díjlevelekben a földjavadalom a kataszteri tiszta jövedelem alapján van beillesztve, az új díjlevelekben pedig a javadalmi jegyzőkönyv szerint haszonbér-érték alapján, mint ahogy ezt az 1907. évi XXVII. t.-c. 8. §-a előírja.

Az új, névre szóló díjlevelek kiállításának szükségességét pedig a fent hivatolt törvénycikk végrehajtása tárgyában kiadott 1907/76,000. számú vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet írja elő.

Mellékeli mindkét tanító elfogadó nyilatkozatát.

Egyházmegyénk közgyülése a kisperegi fi- és leánytanító orgonista-kántor 3—3 egyező példányban szabályszerüen kiállított díjlevelét jóváhagyja s végleges megerősítés végett a tiszántúli ref. egyházkerületre terjeszti fel.

101. A mezőgyáni egyház beterjeszti a III-ik tanítói állás szervezéséről szóló presbiteri és egyházközségi határozatok jegyzőkönyvi kivonatait. A III-ik tanítói állást az 1907. évi XXVII-dik t.-c. értelmében nyújtott s 34,890—1909. vallás- és közoktatásügyi miniszteri szám alatt már folyóvá is tett 900 korona államsegély igénybevételével létesíti, mely alapfizetéshez az egyház 100 koronával járúl és természetben lakást ad. E szerint az alapfizetés 1000 korona. Beterjeszti a 3 egyező példányban szabályszerüen kiállított díjlevelet s kéri azoknak jóváhagyását.

Egyházmegyék közgyülése örömmel veszi tudomásul a mezőgyáni egyház azon határozatát, mely szerint iskolaügyét a III-ik iskola felállításával fejleszteni kívánja. A 3 egyező példányban beterjesztett s szabályszerüen kiállított tanítói díjlevelet jóváhagyja s végleges megerősítés végett a tiszántúli ref. egyházkerületre terjeszti fel.

102. A nagyszalontai presbiterium elhatározta, hogy iskolái zsú foltságát megszünteti, e célból 5 új tantermet és 5 új, nevezetese 3 fi- és 2 leánytanítói állást szervez, községi és állami segély igényb vételével. E határozatból kifolyólag a presbiterium elnöke, Széll Kálmán

lelkész, hivatalos átiratban, kérvénnyel kereste meg Nagyszalonta város képviselőtestületét, hogy 4 új tanítói állás szervezéséhez lakbér címen évi 1200 koronát és a főgimnázium kiköltözése folytán üresen maradt, az egyház használatába visszajutott helyiségeknek megfelelő tantermekké való átalakítására és felszerelésére 3450 kor. egyszersmindenkori segélyt adni szíveskedjék. Ezeken kívül kéri a várost, hogy 1910 szept. 1-re a Belsőbagos városrész déli végén építtessen saját költségén egy iskolaépületet 2 tanteremmel 1 tanítói lakással és a jelzett időpontban adja át azt használati joggal a református egyháznak iskolai célokra.

Nagyszalonta város a presbiterium kérelmét mindenben teljesítette, azon feltétel mellett, hogy az egyház a közs. alsófokú iparostanonciskola céljaira, a központi fiúiskola helyiségében, 4 szobát folytonos s a tantermeket pedig a tanítás céljaira az eddigi módon használatra átengedi, miáltal a várost tetemes költséggel járó ipariskolai épület felállításától kíméli meg.

A presbiterium elfogadta a város feltételeit, hálás köszönetét tolmácsolta Nagyszalonta városnak a ref. egyház iránt kimutatott áldozatkészségéért és jóindulatáért. Az 1909 július 18-án tartott presbiteri gyülés 16. számú határozatával kimondotta, hogy az öt új tanítói állás javadalmához egyenként 100—100 koronával járul s az állásonként hiányzó 900—900, összesen 4500 koronát az 1907. évi XXVII. t.-c. alapján az államtól kérelmezi.

Ugyancsak ezen presbiteri gyülés rendezte a fiú- és leányosztályokat, mely beosztás szerint a fiúiskolában a négy alsó osztály 2—2, t. i. A) és B) szakaszból fog állani, lesz továbbá egy V—VI. fiúosztály. Az Ercsey iskolát, melyben eddig az I—II. fiúosztály volt, átalakította ideiglenesen I—II. és III. leányosztállyá mindaddig, míg a Belsőbagoson a község által felépítendő 2 tantermes új leányiskola el nem készül, amikor is az Ercsey-iskolában az I—II. s a bagosi új iskolában pedig a III. és IV. leányosztályok nyernek elhelyezést. Az Ercsey-fiúiskola volt tanítóját, ifj. Szabó Lajost, áthelyezte a presbiterium a központi fiúiskolába, osztályaival, t. i. az I—II. fiúosztállyal együtt, melyeket mindaddig fog tanítani, míg az öt új tanítói állás szervezéséhez kért 900—900 kor. államsegély le nem érkezik, aminek megtörténte után nevezett tanító a II-ik osztály B) szakaszát fogja tanítani.

Megállapította a presbiterium egyelőre a szervezendő 3 új fitanítóság, t. i. az I. B), II. B) és a III. B) osztályok tanítóinak díjlevelét egyenlően, a következőképpen:

1. Az egyház pénztárából . . . . 100 kor.
2. Államsegélyből . . . . . 900 kor.

Összesen: 1000 kor.

3. Lakbér: 300 korona.

Beterjeszti a 3 fitanítóság díjlevelét 3—3 egyező példányban, szabályszerüen kiállítva, kéri a presbiterium által tett intézkedések, valamint a díjlevelek egyházhatósági jóváhagyását.

Egyházmegyénk közgyülése elismeréssel veszi tudomásul és hagyja jóvá a nagyszalontai presbiterium azon intézkedéseit, melyeket iskolaügyének fejlesztése céljából az 5 új iskola és tanítóság szervezésével, a politikai község és az állam segélyének igénybevételével, az egyháztagok minden különösebb megterheltetése nélkül tett.

A 3—3 egyező példányban beterjesztett és szabályszerüen kiállított három új fitanítóság díjlevelét jóváhagyja és végleges megerősítés végett a tiszántúli reform. egyházkerületre terjeszti fel.

103. Az egyházmegyei tanítói Segélyegyesület elnöke beterjeszti a vezetése alatt álló egyesület számadását 1908 május 1-től 1909 május 1-ig terjedő 1 évi időről. A számadást az egyesület választmánya 1909 május 19-én, a közgyülés 1909 július 17-én vizsgálta meg és hagyta jóvá.

A számadás főbb tételei:

1908 május 1-én volt az egyesület vagyona. . .	55,982·81	K
Ehhez jön 1909 május 1-ig kamat és egyéb bevétel	5,228·41	„
Összesen . .	61,211·22	K
Ebből levonva 1908. V/1-től 1909. V/1-ig az összes kiadás.	4,036·41	„
Marad . .	57,174·81	K
Ehhez jön tagsági díj hátrány és nem kamatozó tőke	1,431·52	„
1909 május 1-én az egyesület vagyona	58,606·33	K

azaz ötvennyolcezerhatszázhat korona 33 fillér.

Kamathátrány aránylag kevés: 78 korona 45 fillér.

Tagsági díj hátrány ellenben sok: 124 korona 50 fillér. Ennél a tételnél a múlt évihez képest 24 korona 50 fillér emelkedés tapasztalható.

A „Nagy Dániel alap“ . . 364 korona 27 fillér.
A „Balog J. és fiai alap“ 333 „ 76 „

Egyházmegyénk közgyülése a tanítói Segélyegyesület beterjesztett, a választmány, valamint a közgyülés által megvizsgált és elfogadott számadását az 1908 május 1-től 1909 május 1-ig terjedő 1 évi időről jóváhagyó tudomásul veszi s pénztárnok ré-

szére a felmentvényt, a szokásos fentartással, a maga részéről is megadja.

Utasítja az egyesület vezetőségét, hogy a tagdíjjal több évről hátrányos Mangu Áron, Kovács Lajos, Kis Ernő Lajos, Szüts Balázs és Kovács Endre tagokkal szemben egyházmegyénk 1909 április 15-én tartott gyűlésének 24. számú határozata értelmében esperesi hivatal intézkedését múlhatatlanul vegye igénybe.

104. Székely Zsuzsánna árpádi, Lovas Sándor erdőgyaraki, Sarkady Ilona körösszegapátii, Fekete Gizella és Kajtor László ágyai, Kiss Irma bajji, ifj. Szabó Lajos és Bakos Sándor nagyszalontai, Szösz Pál szintyei, Pósta Sándor ágyai, Varga Károly erdőhegyi, Molnár Piroska nagyzerindi, Krucsó Gizella és Verebély Margit komádii szabályszerüen megválasztott okleveles tanítók, illetve tanítónők, miután hivatalukban megerösíttettek s a közgyülésen megjelentek, egyházmegyei gondnok felhívja, hogy az egyházi törvények VI. t.-c. 26. § a értelmében a hivatali esküt tegyék le.

Nevezett tanítók, illetve tanítónők a közgyülés előtt a hivatali esküt leteszik, a közgyülés áldáskívánásával bocsáttatnak el, részükre a VI. t.-cz. 26. §-a alapján bizonyítvány adandó ki.

105. A jegyzőkönyv hitelesítésére:

Balog Ambrus esperes elnöklete alatt s a jegyzők közbejöttével dr. Balogh Elek, Böszörményi Lajos, Szikszay Lajos, Hadházy Kálmán Nagyszalontán lakó tanácsbírákat kéri fel és bízza meg egyházmegyei közgyülésünk.

Minek megtörténte után — több tárgy nem levén — egyházmegyei gondnok rendes gyülésünket bezárta.

Hitelesítettük:

Nagyszalontán, 1909 szeptember hó 30-án.

Balog Ambrus,
esperes.

Dr. Balogh Elek, *Szikszay Lajos*,

Böszörményi Lajos, *Hadházy Kálmán*,
egyházmegyei tanácsbírák.

BIRÓSÁGI ÜGYEK.

A nagyszalontai református egyházmegye rendes bírósága Nagyszalontán 1909 szeptember hó 17. napján tartott ülésének JEGYZŐKÖNYVE.

Jelen voltak: gróf Tisza István egyházmegyei gondnok és Balog Ambrus esperes elnöklete mellett: Nagy Imre, Böszörményi Lajos, Bagdi János, Csécsi Imre, Szabó István lelkészi-, dr. Balogh Elek, Szikszay Lajos, gróf Tisza Kálmán és Hadházy Kálmán világi tanácsbírák; dr. Szarka Sándor egyházmegyei ügyész; Tatár Balázs és Szabó Lajos egyházmegyei jegyzők.

106. Gróf Tisza István egyházmegyei gondnok, mint hivatalára nézve idősebb elnök, üdvözölvén a bíróság tagjait
az ülést megnyitja.

107. Elnök felhívja bíróságunkat, hogy az E. T. V. t.-c. 13. §-a értelmében az időszaki tanács tagjait válassza meg, miután az 1908. év augusztus 12-én történt választás hatálya egy év elteltével megszünt.

Bíróságunk a rendes elnökségen kívül az időszaki tanácsba egy év tartamára megválasztja rendes tagokúl: Széll Kálmán, dr. Balogh Elek és Szikszay Lajos; póttagokúl: Nagy Imre, Böszörményi Lajos, Benedek László, gróf Tisza Kálmán és Hadházy Kálmán tanácsbírákat.

108. Olvastatott az érmelléki ref. egyházmegye bíróságának, mint delegált bíróságnak, a dr. Márk Ferenc okányi lelkész fegyelmi ügyében felvett s egyházmegyénk bíróságához megküldött következő jegyzőkönyve:

Jegyzőkönyv.

Felvétetett az érmelléki ref. egyházmegye bíróságának, mint fegyelmi bíróságnak, 1909. évi május hó 4. napján Székelyhidon tartott üléséről.

Jelen voltak: Marjay Péter esperes mint elnök, Vecsey Sándor, Végh József, Fazekas Imre, Bányai László, Szathmáry Sándor, egyházi-, Fráter Zoltán, Dobozy Kálmán, Konrád László, dr. Babos János világi tanácsbírák; dr. Várady Miklós e. m. ügyész, Kovács András e. m. világi főjegyző, mint jegyzőkönyvvezető.

Marjay Péter esperes az ülést megnyitván, kijelenti, hogy dr. Márk Ferenc okányi ref. lelkész fegyelmi ügye képezi a jelen ülés tárgyát, amelynek elbírálására az egyházkerületi elnökség 670—1909. sz. a. az érmelléki egyházmegyei bíróságot delegálta. Annak megállapítása mellett, hogy a szabályszerüen megidézett dr. Márk Ferenc a mai napra kitüzött tárgyalásra megjelent, előadja, hogy hivatalára nézve idősebb elnöktársa, Fényes Endre egyházmegyei gondnok az ülésre való megjelenésben akadályozva levén, a tárgyalást ő fogja vezetni.

Mindenekelőtt felhívja a bíróság tagjait, hogy ha az V. t.-c. 49. §-ában elsorolt érdekeltségi eset forogna fenn ellenük, azt jelentsék be, dr. Márk Ferencet pedig arra, hogy ha valamelyik bírósági tag ellen ilyen kifogása lenne, azt nyilatkoztassa ki. Minthogy pedig e felhívásra ilyen kifogás egyik részről sem tétetett, a bíróságot szabályszerüleg megalakúltnak jelentette ki és felhivta dr. Babos János előadót az ügy ismertetésére.

Dr. Babos János tanácsbíró, mint előadó ismerteti az ügy állását. Mindenekelőtt előterjeszti, hogy dr. Márk Ferenc okányi ref. lelkész a tiszántúli egyházkerület tanácsbírájává megválasztatván, hivatali tisztségének elfoglalása után a később ismertetendő ügyben az 1908. évi május 23-án az egyházkerületi elnökségnél fegyelmi eljárást kért önmaga ellen. Ugyancsak ebben az ügyben a szalontai ref. egyházmegyei bíróság elnöksége az 1908. évi június hó 14-én hozott végzésével hivatalból fegyelmi eljárást rendelt, amely bíróság ellen dr. Márk Ferenc azon az alapon, hogy az egyházkerületi tanácsbíró felett az egyházmegyei bíróság nem ítélkezhetik, illetőségi kifogást tevén, a bíróság az 1908. évi július 14-én hozott határozatával magát az ügy elbírálására illetékesnek mondotta ugyan ki, azonban egyetemes egyházi közérdekből más egyházmegyei bíróság delegálását kérte. Másrészről az egyházkerületi bíróság az 1909. évi november 18-án hozott végzésével az ügy elbírálását az egyházmegyei bíróság hatáskörébe tartozónak mondotta ki és az iratokat a bíróküldési kérelem elintézése végett az egyházkerületi elnökséghez tette át, az elnökség pedig a mi egyházmegyei bíróságunkat

delegálta. Ekként a hatásköri és illetékességi kérdés megvitatása a mi bíróságunk mai eljárásából kikapcsolandó.

Az ügy érdemére vonatkozólag előadja, hogy a folyamatban levő fegyelmi eljárás alapjául három okírat szolgál, amely az iratokhoz hiteles másolatban vannak csatolva. Az első két okíratot két levél képezi, amelyeket dr. Márk Ferenc abból a célból, hogy a nagyszalontai egyházmegyében esperessé és esetleg az egyházkerületben tanácsbíróvá való megválasztatását előmozdítsa, tehát saját érdekében más személyek nevében azok tudta és beleegyezése nélkül egyes presbiteri tagokhoz írt.

Az első levelet Egri Ferenc okányi főbíró nevében 1907. évi december 21-én Tóth Lajos sárkadi presbiternek, a másodikat Somogyi József rektor nevében 1907 december 24-én Horváth János b.-böszörményi presbiternek írta és a küldőként szereplő személyek nevét maga aláírta. Mindakét levélben magát dícséri és kéri a címzetteket, hogy úgy az esperesi, mint a tanácsbírói választásnál reá szavazzanak; egyúttal a második levélben már olyan kifejezéseket is használ, amelyekben felebbvalóit és ellenjelöltjeit elburkoltan, nevek említése nélkül becsületükben sérti és erősen meggyanusítja. A harmadik okírat dr. Márk Ferencnek az 1908. évi február 10-én kelt és sajátkezüleg aláírt nyilatkozata, amelyben beismeri, hogy az előbb említett két levelet a küldőként szereplők tudta és beleegyezése nélkül ő írta, a levelen látható névaláírásokat is ő tette; kijelenti továbbá ez okíratban, hogy ez a cselekménye sem a papi tisztességgel, sem az egyéni becsületességgel össze nem egyeztethető, mert azokban másokat alaptalanúl vádolt. Fogadja ennélfogva az okíratban, hogy inkorrekt cselekedetének következményeit levonja, minden egyházi, egyházmegyei és egyháztársadalmi tisztségről és bizalmi állásról 15 nap alatt lemond s ha ilyennek később választatnék meg, azt el nem fogadja. Előadó ismerteti végül dr. Márk Ferencnek a bíróság elnökségéhez beadott nyilatkozatát, amelyben a fentebb elsorolt tényeket beismeri, de eljárását azzal menti, hogy a püspökválasztásnál ilyet mások is cselekedtek és nem gondolhatta, hogy eme magántermészetü leveleket megszerezve, valamelyik bíróság fegyverül használja ellene.

A bizonyítási eljárásra vonatkozó elnöki felhívásra ügyész kéri az eljárás alapjául szolgáló okíratok felolvasását, dr. Márk Ferenc azt nem ellenzi.

Előadó felolvasta a dr. Márk Ferenc által Egri Ferenc neve alatt Tóth Lajoshoz és Somogyi József neve alatt Horváth Jánoshoz írott leveleket, a dr. Márk Ferenc által 1908. évi február 10-én Nagyszalontán aláírt nyilatkozatot, Egri Ferencnek a nagyszalontai espereshez írott levelét és dr. Márk Ferencnek a vádak tárgyában bíróságunk elnökéhez küldött nyilatkozatát.

Bírósági kérdésre dr. Márk Ferenc előadta, hogy okányi lelkészi évi fizetése a hivatalos adatok szerint 1817 koronát tesz. Előadta továbbá, hogy Somogyi József, kinek nevében ő egy levelet Horváth Jánoshoz küldött, beismerte, hogy azt az ő tudtával és beleegyezésével tette, az erre vonatkozó íratnak a többi irat közt kell lenni, de ha ott nem lenne, ő annak bizonyítását nem kívánja, mert beismeri, hogy vétkezett és ennek következményeit megadással viseli. Előadja végül, hogy a kerületi tanácsbírói állást és lelkészi hivatalát kivéve, minden további állásról nyilatkozata értelmében lemondott.

A bizonyítás kiegészítésére vonatkozó elnöki felhívásra úgy az ügyész, mint dr. Márk Ferenc kijelentette, hogy további bizonyítást nem kíván.

Ezek után elnök az ügyészt indítvány megtételére, dr. Márk Ferencet pedig védelmének előadására szólította fel.

Dr. Várady Miklós e. m. ügyész indokolt előterjesztésében indítványozza, hogy dr. Márk Ferenc a bebizonyított és általa is beismert tényállás alapján az V. t.-c. 34. §-ának 3. pontjába ütköző fegyelmi vétségben vétkesnek mondassék ki és ezért a 35. §. értelmében a bíróság belátása szerint kiszabandó mértékben büntettessék.

Dr. Márk Ferenc elismeri, hogy a két levelet Egri Ferenc, illetőleg Somogyi József neve alatt Tóth Lajoshoz és Horváth Jánoshoz csakugyan elküldötte abból a célból, hogy ezekkel esperessé való megválasztatását előmozdítsa. Azért tette ezt, mert a püspökválasztásnál hasonló eljárásokat tapasztalt és a példákat látva, nem gondolhatta, hogy cselekedete akár a papi, akár az egyéni tisztességbe ütközik. Ő eljárásával csakis 10 gyermekből álló családjának az anyagi gondoktól való megszabadítását célozta, azoknak jólétét kívánta előmozdítani. Beismeri, hogy ez hiba volt. Mikor az 1908. évi február 9-én 10 napi távollét után Nagyváradról hazaérkezett, egy levelet talált az asztalán, amelyben őt egy jóakarója arra figyelmeztette, hogy a többször említett két levél miatt fegyelmi eljárás készül ellene, már az ügyészi véleményt is kikérték, tanácsolta tehát neki, hogy saját jól felfogott érdekében menjen be Szalontára Hadházy Kálmán tanácsbíró úrhoz. Ő félve a botránytól és kellemetlenségektől, másnap, vagyis február 10-én bement Szalontára. Hadházy Kálmán, dr. Balogh Elek tanácsbíró urak és Balog Ambrus esperes úr együttesen a már két példányban előre elkészített, 1908. évi február 10-iki kelettel ellátott nyilatkozatot terjesztették neki elő aláírás végett, melyet előtte felolvastak. Ő arra kérte a nevezetteket, hogy legalább 3 napi gondolkozási időt adjanak neki, de erre azt felelték, hogy semmiféle haladékot nem adnak, hanem vagy aláírja ezt azonnal, vagy rögtön megindíttatik ellene a

fegyelmi eljárás. Ő az így kifejtett erkölcsi kényszer hatása alatt írta alá a nyilatkozatot. A nyilatkozatban elvállalt kötelezettségeit teljesítette. Lemondott minden tisztségről s ezek közt az évi 1200 korona fizetéssel járó egyházmegyei lelkészi gyámintézeti pénztárnokságról is. Az egyházkerületi tanácsbírói állásról való lemondó nyilatkozatot is elkészítette már, de mikor ezt az egyházkerületi elnökséghez bevitte, ott arról győződött meg, hogy úgy a fegyelmi eljárás alá vont leveleknek, mint az ő általa aláírt nyilatkozatnak másolatai már az elnökségnél voltak, emiatt a lemondó nyilatkozatot nem adta be. Azonban arra nézve, hogy a nyilatkozat aláírásánál erkölcsi kényszer alatt állott, nem kívánja az előttemező tanúk kihallgatását, mert a fegyelmi eljárás körül őt ért izgalmak idegeit már is annyira kimerítették, hogy bármi legyen is az ítélet, örül, ha az eljárás véget ér. Csak arra kéri a bíróságot, hogy legyen tekintettel arra, hogy hibás lépéseiért már megbünhödött, az e. m. lelk. gyámint. pénztárnokságról való lemondása által évi 1200 kor. jövedelmet elveszített. De ha ezt nem tekinti is a bíróság, tekintse 10 gyermekből álló családját és azt, hogy — ha őt szigorúan bünteti, — akkor tulajdonképen azokat fogja a bíróság érzékenyen sújtani.

Elnök a tárgyalást berekesztette és a bíróság zárt ülésben a vétkesség tekintetében egyhangúlag, a büntetés mértékére nézve pedig szótöbbséggel a következő ítéletet hozta:

Az érmelléki ref. egyházmegye bírósága, mint fegyelmi bíróság, dr. Márk Ferenc által az 1908. évi május 23-án önmaga ellen kért és a szalontai egyházmegyei bíróság elnöksége által az 1908. évi július 14-én hozott végzésével hivatalból megindított fegyelmi ügyben az 1909. évi május 4-én Székelyhidon tartott ülésében a következőleg

ítélt:

A bíróság dr. Márk Ferenc okányi ref. lelkészt vétkesnek mondja ki az V. t.-c. 34. §-ának 3. pontjában ütköző fegyelmi vétség miatt és ezért őt az V. t.-c. 35. §-ának b) pontjában meghatározott feddésre ítéli.

Indokolás.

Az iratok mellett hiteles másolatban levő levelekkel bizonyítva van és dr. Márk Ferenc maga is beismeri, hogy az 1907. évi dec. 21-én Egri Ferenc neve alatt Tóth Lajos sarkadi presbiternek, az 1907. évi december 24-én pedig Somogyi József neve alatt Horváth János b.-böszörményi presbiterhez levelet írott, amelyben arra kéri

ezeket más személyek neve alatt, hogy saját presbiteriumokban kövessenek el mindent arra nézve, hogy az esperes választásnál, valamint az egyházkerületi tanácsbírói állás betöltésénél ő reá szavazzanak. Már a lelkészválasztás alkalmával elkövetett hasonló cselekmény is az V. t.-c. 8. §-a értelmében büntetendő cselekményt képez, annál inkább kifogásolható tehát az ilyen eljárás azokkal szemben, akik díszesebb és fontosabb állásokra való pályázatuk alkalmával követnek el ilyen cselekedetet. De dr. Márk Ferenc még tetézte is e vétséget az által, hogy leveleiben úgy felettes hatóságait, mint pályázó ellenfeleit becsületükben megsértette és azokat vétkes cselekmények elnézésével és takargatásával, az igazság elferdítésével meggyanúsította és ez által az V. t.-c. 34. §-ának 3. pontjába ütköző vétséget követte el. A bíróság abban a meggyőződésben van, hogy ennek megfelelő büntetése az lenne, ha az ilyen incorrect úton szerzett tisztségtől, nevezetesen az elnyert egyházkerületi tanácsbírói állástól a fegyelmi vétséget elkövető személy megfosztatnék, mert ha lelkésznek nem alkalmas olyan személy, aki maga mellett korteskedik, még kevésbé alkalmas arra, hogy az egész egyházkerület igazgatásban részt vegyen és az egyházkerületi bíróság tagjaként olyan vétségek felett ítélkezzék, mint bíró, amelyet ő szintén elkövetett. Ezt a büntetést azonban az eljáró egyházmegyei bíróság nem alkalmazhatta, mert habár az egyházmegyei bíróság hatáskörébe tartozónak mondotta is ki az egyházkerületi bíróság az ügy elbírálását, még sem hagyhatta a bíróság figyelmen kívül az V. t.-cz. 15. §. b) pontjában és 20. § a) pontjában foglalt ama rendelkezést, amely szerint akkor, amikor a bíróság hatásköre alá tartozó személyek közül kivételeket tesz, azt mindig akként teszi, hogy az így kivett személyeket magasabb fokú bíróság hatósága alá helyezi. Nyilván azért teszi ezt, hogy a díszesebb vagy magasabb tisztségben levő személyeket az alacsonyabb fokú bíróságok hatásköre alól kivonja és ez által megakadályozza azt, hogy alantasabb tisztségben álló tisztviselők magasabb állású tisztviselőket esetleg hivatalukból elmozdítsanak.

Minthogy tehát a bíróság ezt a büntetést nem alkalmazhatta, a büntetés kiszabásánál figyelembe vette a vétkes töredelmes beismerését, figyelembe vette továbbá azt is, hogy ha nagyobb büntetést szabna reá, azzal tulajdonképen nem őt, hanem nagyszámú családját büntetné meg, akik ártatlanúl szenvednék az anyagi büntetés terhét. Ez okból a feddést találta ellene megfelelő büntetésnek.

Ez az ítélet az ügyész és dr. Márk Ferenc előtt nyílt ülésben meghirdettetvén, miután az elnök őket az V. t.-c. 102. §-ában körülírt felebbezési jogukra figyelmeztette, mindketten kijelentették, hogy abban megnyugosznak.

Minthogy ekként az ítélet jogerőre emelkedett, elnök azt a

131. §. értelmében nyomban végrehajtotta és a jelen levő dr. Márk Ferencet az ügyész és a bíróság jelenlétében megfeddette.

Kmf.

Kovács András, e. m. világi főjegyző, mint jegyzőkönyvvezető.

Marjay Péter, esperes, mint elnök.

Tudomásúl vétetik.

109. *Jegyzőkönyv.* Felvétetett Nagyszalontán 1909. évi szeptember hó 17-ik napján a nagyszalontai ref. egyházmegyei rendes bíróságnak, mint fegyelmi bíróságnak Asztalos Ferenc berekböszörményi tanító elleni ügyben tartott tárgyalásáról.

Jelen voltak: gróf Tisza István e. m. gondnok, mint tárgyalást vezető elnök, Balog Ambrus esperes, mint társelnök, továbbá: Nagy Imre, Bagdi János, Böszörményi Lajos, Csécsi Imre, Szabó István lelkészi-, dr. Balogh Elek, Szikszay Lajos, gróf Tisza Kálmán és Hadházy Kálmán világi tanácsbírák. Felek részéről: Budai János, mint a panaszló presbitérium képviselője, Asztalos Ferenc, mint panaszlott és meghatalmazott képviselője dr. Podhraczky Rezső nagyszalontai ügyvéd. Ügyészség részéről dr. Szarka Sándor. Jegyzőkönyvvezető Szabó Lajos.

Tárgyalás alatt van a berekböszörményi presbitérium Asztalos Ferenc berekböszörményi tanító ellen emelt panasza, mint fegyelmi bírósági ügy.

Elnök az ülést megnyitja s miután felhívására érdekeltségi esetet senki sem jelentett be, megállapítja, hogy a bíróság szabályszerüen megalakúlt.

Az ügy érdemleges tárgyalása elrendeltetvén, Bagdi János előadó ismerteti az ügyet.

Ezután elnök a tárgyalást berekeszti és zárt tanácskozás után nyílt ülésben kihirdeti a bíróság szótöbbséggel hozott következő

ítéletét:

A berekböszörményi presbiterium által emelt Asztalos Ferenc tanító ellen irányuló azon vádban, mely szerint Asztalos Ferenc tanító 23 esetben az iskolaszéki elnökhöz intézett indokolás nélküli bejelentés alapján, az iskolaszéki elnök engedélye nélkül távozott el hazulról s hagyta ott iskoláját, az egyházi törvények V. t.-c. 34. §. A) 1. pontjába, valamint a VI. t.-c. 23. §-ába ütköző fegyelmi vétség elkövetésében vétkesnek mondja ki bíróságunk s ezért az V. t.-c. 35. §. b) pontja értelmében feddésre ítéli.

Asztalos Ferenc ellen tett többi panaszt a bíró-

ság fegyelmi eljárásra alkalmasnak nem tartja, miért is ezekre nézve panaszlott tanító ellen a további eljárást megszünteti.

Indokok:

Asztalos Ferenc tanító a berekböszörményi presbiterium által beadott panasz folytán nyilatkozatra szólíttatván fel, a védelmére beterjesztett íratokban maga elismeri, hogy 23 esetben eltávozott iskolájából különböző kényszerítő okok miatt, mely távolmaradásait bár mindig bejelentette iskolaszéki elnök lelkésznek, de írásban tett bejelentéseiben eltávozását sohasem indokolta meg s erre az engedélyt iskolaszéki elnöktől nem nyerte meg. Tanító ezen eljárását nem mentik a perìratokhoz csatolt bírósági idéző levelek és egyéb bizonyítékok sem, mivel a távozási engedélynek az iskolaszéki elnök által tett megtagadása eseteiben joga lett volna panaszlottnak esperesi hivatalnál jogorvoslást kérni; mivel ezt ő nem tette, az V. t.-c. 34. §. A) 1. pontjába, valamint a VI. t.-c. 23. §-ának utolsó bekezdésébe ütköző fegyelmi vétséget követte el, miért is panaszlott tanítót — számos enyhítő körülménynek, de különösen annak figyelembe vételével, hogy a legtöbb esetben bírói idézésre a bíróságoknál különféle ügyekben kellett megjelennie, így honpolgári kötelességeit teljesíteni, az V. t.-c. 35. §. b) pontja értelmében feddéssel kellett büntetni.

A panasz többi pontjaira nézve az eljárást meg kellett szüntetni, mivel azok a fegyelmi eljárásra nem alkalmasak.

Elnök konstatálja, hogy az ítélet kihirdetésénél az érdekelt felek közül jelen vannak: Budai János, Asztalos Ferenc és képviselője, dr. Podhraczky Rezsö; felhívja a feleket nyilatkozattételre, hogy megnyugosznak-e az ítéletben vagy felebbeznek? Asztalos Ferenc panaszlott, valamint dr. Szarka Sándor ügyész megnyugosznak az ítéletben, Budai János lelkész, mint a panaszló presbyterium képviselője, nyilatkozatát erre vonatkozólag a presbyterium határozatától teszi függővé, miért is az ítélet hiteles kiadványa a berekböszörményi presbyteriumnak kézbesítendő azzal, hogy felebbezését a törvényben meghatározott idő alatt beadhatja.

Kmf.

Balog Ambrus,	*Szabó Lajos,*	*Gróf Tisza István,*
lelkészi elnök.	jegyzőkönyvvezető.	világi elnök.

110. *Jegyzökönyv.* Felvétetett Nagyszalontán, 1909. évi szeptember hó 17. napján a nagyszalontai egyházmegyei rendes bíróságnak, mint fegyelmi bíróságnak Balla József sarkadkeresztúri tanító elleni ügyben tartott tárgyalásáról.

Jelen voltak: gróf Tisza István egyházmegyei gondnok, mint tárgyalást vezető elnök; Balog Ambrus esperes, mint társelnök; továbbá: Nagy Imre, Böszörményi Lajos, Bagdi János, Csécsi Imre, Szabó István lelkészi-, dr. Balogh Elek, Szikszay Lajos, gróf Tisza Kálmán és Hadházy Kálmán világi tanácsbírák. Dr. Szarka Sándor egyházmegyei ügyész. Felek részéről: Balla József panaszlott s meghatalmazottja: ifj. dr. Hadházy Kálmán szalontai ügyvéd; a sarkadkeresztúri presbyterium részéről: Nagy Endre lelkész, Szabó József gondnok, Mózes Ferenc és S. Fazekas József presbyterek s meghatalmazottjuk: dr. Podhraczky Rezső szalontai ügyvéd. Jegyzőkönyvvezető: Szabó István.

Tárgyalás alatt van a sarkadkeresztúri presbiteriumnak Balla József sarkadkeresztúri tanító ellen emelt panasza, mint fegyelmi bírósági ügy.

Elnök az ülést megnyitja s miután felhívására azon kívül, hogy Bagdi János és Hadházy Kálmán, mint vizsgáló biztosok, az ügy elbírálásában nem vehetnek részt, más érdekeltségi esetet senki sem jelentett be, megállapítja, hogy a bíróság szabályszerüen megalakult.

Az ügy érdemleges tárgyalása elrendeltetvén, Csécsi Imre előadó ismerteti az ügyet.

Ezután elnök a tárgyalást berekeszti s zárt tanácskozás után nyílt ülésben kihirdeti a bíróság egyhangúlag hozott

ítéletét:

Vádlott Balla József tanítót egyházmegyei bíróságunk az V. t.-c. 34. §-a A) 1. pontjába ütköző fegyelmi vétség miatt vétkesnek mondja ki s ugyanazon t.-c. 35. §-a c) pontja alapján 50 (ötven) korona pénzbüntetésre ítéli, valamint a vizsgálat alkalmával felmerült 27 korona 20 fillér eljárási költség megtérítésére kötelezi.

Indokok:

A vizsgálat során beigazolást nyert az, hogy nevezett Balla József tanító hivatalos tanítói kötelességét nem teljesíti, vagy nagy mértékben elhanyagolja; egyházi elöljáróságával szemben ellenszegülést, engedetlenséget tanúsít.

A biharmegyei tanfelügyelőség és az egyházlátogató küldöttség véleménye szerint az iskola a legrosszabb, a tanítás eredménye nem kielégítő s e körülmény nem találhat kellő indokolást sem a taneszközök elégtelenségében, sem a tetemes mulasztásokban. Az iskolai fegyelem fenntartását illetőleg legtöbb a kívánni való. Az iskolát az egyházlátogatók már ismételten gyengének, rossznak találták,

sőt a múlt év folyamán tanító ellen, az egyházmegyei jegyzőkönyv tanúsítása szerint, a tanítási eredménytelenség miatt a fegyelmi vizsgálatot egyházmegyénk már kilátásba helyezte.

Elnök felhívta a jelen levő feleket aziránt való nyilatkozattételre, hogy megnyugosznak-e az ítéletben vagy felebbeznek?

Ügyész megnyugszik; de a felek mindkét részről felebbezést jelentenek be.

Ezután a bíróság elnöke felek részére az ítélet hiteles kiadmányának kézbesíttetését, magának az egész ügynek pedig a főtiszteletű egyházkerületi bírósághoz való felterjesztését elrendeli.

Kmf.

Balog Ambrus,
lelkészi elnök.

Gróf Tisza István,
világi elnök.

Szabó István,
jegyzőkönyvvezető.

FÜGGELÉK.

A nagyszalontai református egyházmegyei bíróság időszaki tanácsa 1909 október hó 27. napján Nagyszalontán tartott ülésének

JEGYZŐKÖNYVE.

111/a. *Jegyzőkönyv*, felvétetett Nagyszalontán 1909. évi október 27. napján a nagyszalontai egyházmegyei bíróság időszaki tanácsának, mint fegyelmi bíróságnak ülésében.

Jelen voltak: gróf Tisza István egyházmegyei gondnok, mint tárgyalást vezető elnök; Balog Ambrus esperes, mint társelnök; továbbá Széll Kálmán, dr. Balogh Elek, Szikszay Lajos tanácsbírák, mint az időszaki tanács rendes tagjai; dr. Szarka Sándor egyházmegyei ügyész. *Felek részéről:* Kerekes Sándor, Puskár János, Márki János magánvádlók s megbízottjuk: dr. Hadházy Kálmán ügyvéd; Budai János panaszlott s megbízottja: dr. Pojnár Szevér ügyvéd. Jegyzőkönyvvezető Szabó István.

Tárgyalás alatt van Kerekes Sándor és társai berekböszörményi lakosoknak Budai János berekböszörményi lelkész ellen emelt panasza, mint fegyelmi bírósági ügy.

Elnök az ülést megnyitja s miután felhívására érdekeltségi esetet senki sem jelentett be, megállapítja, hogy az egyházmegyei bíróság időszaki tanácsának érdektelen tagjai kellő számban vannak jelen s így a bíróság szabályszerüen megalakult.

Az ügy érdemleges tárgyalása elrendeltetvén, Szikszay Lajos előadó ismerteti az ügy állását.

Ezután elnök a tárgyalást berekeszti s zárt tanácskozás után nyilt ülésben kihirdeti a bíróság egyhangúlag hozott következő

ítéletét:

Egyházmegyénk bíróságának időszaki tanácsa a Kerekes Sándor és társai által Budai János ellen beadott panasz folytán Budai Jánost az E. T. V. t.-c.

34. §. A) 1, 2, 3. és 6. pontjába ütköző fegyelmi esetekben vétkesnek mondja ki s ezért a 35. §. d) pontja értelmében a Berekböszörményben viselt állásától minden javadalom nélkül elmozdítja és a 37. §. alapján kimondja a bíróság, hogy jobb javadalmazású egyházba 4 éven belől meg nem választható.

Ennélfogva jelen ítélet jogerőre emelkedésétől számított 30 nap alatt köteles a lelkészi lakot elhagyni; köteles végül 70 kor. vizsgálati költséget 15 nap különbeni végrehajtás terhe alatt megfizetni.

Indokok:

Az íratoknál 1. sz. a. fekvő kivonat szerint a berekböszörményi ref. egyháztanács 1908 aug. 9-én 12. sz. a. hozott határozatával megütközéssel veszi tudomásul Kerekes Sándor azon bejelentését, hogy ő az íratoknál 11. sz. a. fekvő levelet kapta dr. Weimann Jenő ügyvédtől, melyből tudomást szerzett arról, hogy dr. Rozvány Jenő ügyvéd az egyházat be akarja perelni azért, mert az egyház kötelezte magát arra, hogy Budai János fizetését Szeremlei Sámuel követelésére 1340 korona erejéig visszatartja; és mert ezt nem tette, most az egyház kötelezettségét bírói úton kívánja megállapíttatni. A presbiterium tiltakozott ez ellen és el nem ismerte, hogy ily tartalmú határozatot hozott volna. Panaszlott lelkész az ügy tisztázására egy heti határidőt kért.

De ez az ügy tisztázva nem lett és így Kerekes Sándor az íratoknál levő 6. sz. a. panaszt adta be 9 érdektársával együtt.

A panasz tárgya terhelt Budai Jánossal közöltetvén, a leghatározottabban tagadja, hogy az íratoknál 9. sz. a. másolatban levő határozat valaha létezett, vagy hozatott volna; ha ilyen valakinek a kezében van, az merőben valótlan okirat.

A vizsgálat során úgy Rozvány Jenő 15. sz. a. vallomásával, mint Szeremlei Sámuel 16. sz. a. nyilatkozatával beigazoltatott azon körülmény, hogy az íratoknál 9. sz. a. levő határozat Szeremlei Sámuel birtokába adatott terhelt által s ennek alapján indította meg dr. Rozvány az íratoknál levő 7. sz. a. rendes pert 1050 korona erejéig.

Hogy az 1907. év okt. 20-án, vagy máskor a presbiterium hozott volna olynemű határozatot, mely Szeremleivel szemben az egyházközség kötelezettségét megállapíthatná, az a vizsgálat során beigazolást nem nyert, sőt ellenkezőleg, a vizsgálat során terhelt már beismeri, hogy ő a 9. sz. a. nyilatkozatot 1907 okt. 20-án a presbiterium elé terjesztette és azt a tanács jóváhagyva, tudomásul vette; de beismerte azt is, hogy ezen nyilatkozatot még 1907 okt.

10-én Kósa Gergely gondnokkal együtt aláírta és ezt a kivonatot elnök és jegyző hiteles kivonat alakjában kiadták; tehát 10 nappal előbb, mint azt az egyháztanács tudomásul vette és jóváhagyta volna; azaz terhelt és Kutasi együttesen adták ki az okt. 20-án hozott határozatot okt. 10-én.

Terhelt Kutasival kívánja igazolni azt, hogy az 1907 október 20-án hozott határozat megtörtént; azaz okt. 20-án terjesztette volna elő terhelt a 9. sz. a. kötelező nyilatkozatot, melyet azután az egyháztanács jóváhagyó tudomásul vett. — Kutasi vallomása bírói figyelembe nem vehető, mert panaszlott jogellenes cselekményét éppen Kutasi segítette elő; felteszi a bíróság, hogy nem rossz szándékkal, hanem, mert Kutasi panaszlottnak alantasa lévén, csak engedelmeskedett, midőn terhelt utasítását követte.

De a Kutasi vallomása még azért sem jöhet bírói figyelembe, mert az egyházi gyülések jegyzőkönyvének 423. lapján oly szabályellenes cselekmény történt, melyről Kutasinak szintén tudomása volt és tudomásának kellett lenni; nevezetesen a könyv felbontatott s hátulsó lapjai: a 788, 789, 790 és 791. sz. lapok kivétettek és ezekből készültek a 420, 421, 422, 423. sz. a. lapok, ahonnan meg bíróilag megállapíthatólag két levél eltávolíttatott, s az így beillesztett 423. sz. lapra vezettetett be az 1907 okt. 20-án hozott állítólagos 3. sz. határozat, melynek tartalma azonban szintén nem fedi a Szeremlei Sámuelnek átadott nyilatkozatot és nem jogosíthatta fel panaszlottat arra, hogy azt az egyház szavatosságát involváló záradékkal lássa el. E tény Budai és Kutasi ténye, minélfogva a Budai állításának beigazolására a Kutasi vallomását bírói figyelembe venni nem lehet.

Panaszlott vétkessége a vizsgálat során eskü alatt kihallgatott tanúk vallomásával teljes hitelt érdemlőleg beigazolást nyert; mert egyetlen tanú sem erősíti meg, még csak valószínűvé sem teszi, hogy az íratoknál fekvő 9. sz. a. nyilatkozathoz az egyháztanács hozzájárult volna; ugyanis a kihallgatott tanúk közül egyik csak arra emlékezik, hogy terhelt adósságára évnegyedenként 60—60 korona levonassék, míg a másik tanú 50—50 koronát említ, amely pedig a tanszerpénztárból hiányzó összegre lesz évnegyedenként levonva; ezt igazolja maga az 1907 okt. 20-án felvett jegyzőkönyvbe vezetett 3. sz. határozat, mely csupán a 60—60 korona évnegyedi fizetés levonásáról tesz említést és a 9. sz. alatti kötelező nyilatkozatról egy szót sem szól.

Miután tehát terhelt mentségére semmi bizonyítékot felhozni nem tud, egyenesen az ő terhére kellett róni azon körülményt, hogy az íratoknál 9. sz. a. fekvő nyilatkozat terhelt rosszhiszemű cselekménye, mely által hivatalos kötelességét megszegte; mely által az egyháznak kára származhatik; mely által egyházias tekintélyét

lealacsonyítja és egyházi hivatalos állásának méltóságát sérti, mely által visszaélt hivatali hatalmával.

E jelen fegyelmi ügyben különben terhelt minden ténye azt igazolja, hogy oly úton halad, mely által a való és igaz tényállást burkolja, az igazságot félrevezetni kívánja. E körülményt fényesen igazolja az is, hogy terhelt a vizsgálat során azt állítja, hogy a Kerekes Sándor által beadott panasz vele nem közöltetett; ez teljesen valótlan; mert az íratoknál ad. 10/2. sz. a. 1908 október 3-án kelt választ az esperes által terhelt részére kiadott felhívásra adja be és pedig azon felhívásra, melyben panaszlottal a panasz tárgya közölve lett; tehát szándékosan valótlanságot állít.

Ilyen a jegyzőkönyvről tett állítása is; ha a gyűlések jegyzőkönyveit a rendes jegyzőkönyvbe bevezetni nem lehetett, mert az tovább egy évnél más hatóságnál volt, e körülményt bejelenteni vagy az egyháztanácsnak, vagy az egyházmegye elnökségének miért nem tartotta kötelességének? és ha már ezen kötelességét sem teljesítette, miért nem őrizte meg azon feljegyzéseket, melyekből az 1907 szeptembertől 1908 novemberig terjedő jegyzőkönyvek készültek? Még azzal sem számol el terhelt, hogy a presbiteri jegyzőkönyvnek miért kellett egy évnél tovább lenni a nagyváradi törvényszéknél és a törvényszék melyik osztályában volt az és mi ügyben? mely körülményre csak a bíróság előtt felelt meg, hogy az ellene emelt bünvádi panasz vizsgálat alkalmával volt a nagyváradi bünfenyítő törvényszéken.

A vizsgálat során terhelt vallomásával egyidejüleg bemutat 20—NB. alatt Szeremlei Sámueltől egy levelet annak igazolására, hogy Szeremlei követelte az igért nyilatkozatot. Szeremlei ezt a levelet nem 1907 okt. 13-án, hanem, látszólag, 23-án vagy még inkább 31-én írta, mint ezt a kiigazított szám mutatja; de ez hihetőleg azért van kiigazítva, hogy ma azt lehessen mondani, hogy az október 20-iki gyülésen terhelt már felmutathatta ezt; de ha a 23-iki vagy éppen 31-iki dátum megmarad, ki van zárva a 20-iki szereplése.

Rá kellett mutatni erre is a bíróságnak, mint olyan szándékos félrevezetést célzó tényre, mely a terhelt ellen hozott ítéletet indokolja.

Terhelt az egész per során azt kívánja mentségül felhozni, hiszen az egyházközség nem károsúlt és nem károsodhatik azért, hogy ő a 9. sz. a.-i nyilatkozatot Szeremleinek kiadta, ezen mentséget a bíróság még a Szeremlei ad. 10/4. sz. a. kiadott nyilatkozata után sem fogadhatja el, mert Szeremlei nyilatkozatában határozottan kiemeli, hogy a végrehajtást ez idő szerint felfüggeszti és nem azt mondja, hogy a 9. sz. a. nyilatkozatot az egyházra nézve örökre érvénytelennek tekinti, ezen álnyilatkozat tehát mindig damoklesi kard az egyház feje fölött.

Terhére rovandó fel panaszlottnak azon körülmény is, hogy az egyházi jegyzőkönyvek hitelesítve nincsenek, mi miatt a jegyzőkönyvnek hitele nincs, a történtek után pedig egyátalában nem is lehet.

De a büntetés mérvét alkalmazni kellett azért is, mert már 1907. év április 22-én panaszlott oly súlyos vádban (egyházi alapok hanyag és hűtlen kezelése) mondatott ki vétkesnek, amiért ellene már akkor az 5-öd fokú büntetést kellett volna alkalmazni, de a bíróság tekintettel büntelen elöéletére, jogérvényesen a 3-ad fokú fegyelmi büntetést alkalmazta, most pedig, mint visszaeső ellen, a bíróság enyhébb büntetést, mint amit kiszabott, nem alkalmazhatott a törvény és az igazság keretén belül.

Végül pedig a hozott ítélet indoka még abban a körülményben is keresendő, mert terhelt mint minden egyházi kötelességeiben, úgy abban is hanyag, hogy az egyházmegyével szemben vállalt kötelezettségeit soha, még felhívásra sem teljesíti, tartozása van ma is úgy az országos, mint az egyházmegyei gyámintézettel szemben.

Továbbá panaszlott terhére rovandó azon kvalifikálhatatlan gyanusítás is, mit a 20. sz. a. fekvő vizsgálati jegyzőkönyvben az esperes ellen felhoz, hogy t. i. nt. esperes úr tudtával és hozzájárulásával egy év előtt lelkészt vittek a községbe, hogy azzal cseréljen; ezen feltevés oly minden alapot nélkülöző állítása Budai Jánosnak, mely fegyelmi vétségét csak sulyosbítja és a kiszabott büntetés mérvének indokait eggyel szaporítja.

A vizsgálati költségek felmerültek, tehát panaszlottat azok megtérítésében marasztalni kellett.

Elnök konstatálja, hogy az ítélet kihirdetésénél az érdekelt felek közül a jegyzőkönyv elején említettek mindnyájan jelen voltak.

Ezután elnök felhívta a jelen levő feleket az iránt való nyilatkozattételre, hogy megnyugosznak-e az ítéletben, vagy felebbeznek?

Panaszosok és ügyész abban megnyugosznak, míg terhelt felebbezését jelentette be és kérte, hogy az ítélet indokaival együtt képviselője részére írásban kiadassék.

Elnök az ítélet kézbesítését elrendeli, de kimondja, hogy a felebbezési határidő — az ügy sürgős voltára és az idő rövidségére való tekintettel — a kihirdetéstől veszi kezdetét.

Kmf.

Balog Ambrus,
egyházi elnök.

Tisza István,
világi elnök.

Szabó István,
jegyzőkönyvvezető.

111/b) Végzés. Fentebbi fegyelmi ügy kapcsában s azzal egyidejüleg egyházmegyénk bíróságának ez ügyben eljárt időszaki tanácsa

az E. T. V. t.-c. 133. §. első bekezdésében foglalt illetékességénél fogva

Budai János egyházi tisztviselőt a berekböszörményi egyházban viselt lelkészi állásától az V. t.-c. 132. §. c) pontja alapján állásától ezennel felfüggeszti s egyúttal megbízza az elnökséget a felfüggesztés folytán szükségessé váló intézkedéseknek a 134. §. értelmében való megtételével.

Indokolás:

a 132. §. c) pontja [35. §. d)] azaz, mivel egyházmegyénk bíróságának időszaki tanácsa Budai János berekböszörményi lelkészt — a közvetlen megelőző jegyzőkönyv tanúsága szerint — az ellene emelt vádban vétkesnek mondja ki s ennek következtében ötet viselt lelkészi hivatalától való elmozdításra ítélte, ez ítélet alapján a felfüggesztést ki kellett mondani; a felfüggesztés maga után vonja az elnökségnek a szükséges intézkedések megtételével való megbízatását.

Kelt Nagyszalontán, 1909 október 27-én.

A nagyszalontai egyházmegyei bíróság időszaki tanácsának elnöksége.

Balog Ambrus, egyházi elnök. *Tisza István*, világi elnök.

112. *Jegyzőkönyv.* Felvétetett Nagyszalontán 1909. év október hó 27. napján a nagyszalontai református egyházmegyei időszaki bíróságnak, mint közigazgatási bíróságnak a Kutassy Ferenc berekböszörményi tanító orgonázási díjának a berekböszörményi presbitérium által történt megvonása miatt, Kutassy Ferenc tanítónak a nevezett presbitérium ellen beadott panasza ügyében, tartott tárgyalásáról.

Jelen voltak: A bíróság részéről: Gróf Tisza István egyházmegyei gondnok, mint tárgyalást vezető elnök; Balog Ambrus esperes, mint társelnök; Széll Kálmán, Szikszay Lajos és dr. Balogh Elek, mint a bíróság rendes tagjai; Böszörményi Lajos és Nagy Imre póttagok; Szabó Lajos jegyző; dr. Szarka Sándor egyházmegyei ügyész. Felek részéről: Kutassy Ferenc tanító, mint panaszos és a panaszlott presbitérium képviseletében: Kerekes Sándor egyházgondnok.

Tárgyalás alatt van Kutassy Ferenc berekböszörményi tanítónak a berekböszörményi presbitérium ellen beadott panasza az orgonázási díj megvonása miatt, mint közigazgatási bírósági ügy.

Elnök az ülést megnyitja s miután felhívására érdekeltségi esetet és illetékességi kifogást senki sem jelentett be, megállapítja, hogy a bíróság szabályszerüen megalakult és a feleket is szabályszerüen megidézte a bíróság.

Elnök az ügy érdemleges tárgyalását elrendeli, Böszörményi Lajos előadó ismerteti az ügyet, minek megtörténte után a felek elnök felhívására kijelentik, hogy szólás jogával élni nem kívánnak, miért is elnök a tárgyalást berekeszti és zárt tanácskozás után nyílt ülésben kihírdeti a bíróság következő egyhangúlag hozott

ítéletét:

A berekböszörményi presbitérium azon határozatát, melyszerint Kutassy Ferenc tanítónak az orgonázásért ujra használatába bocsátja az 1905. óta birt házi kertet, s ott is hagyja mindaddig, míg a kis iskola telkét nem rendezi; ha pedig bármi okból szüksége lenne az egyháznak a kertre, annak ellenértékeül 30 (harminc) koronát ad évenként az egyház pénztárából személyéhez kötve, mert e kertet Kutassy Ferenc ez évben nem használta — helybenhagyja — s Kutassy Ferenc tanítót panaszával elútasítja.

Indokolás:

A berekböszörményi egyház a Csáky család által adományozott telken levő kert felerészét Kutassy Ferenc tanítónak adta át használatra az orgonázásért azon kikötéssel, hogy nevezett tanító a kertet mindaddig használhatja, míg az egyháznak erre szüksége nem lesz. Az egyháznak a telekre iskolaépítés céljából szüksége lett, így a kertet panaszos használatából el kellett venni. Az egyház méltányolta panaszos tanító szorgalmát, hogy az orgonázást idős ember léttére megtanúlta, ezért neki a kert használata mellett 30 K tiszteletdijat szavazott meg. Igaz ugyan, — hogy mikor Kutassy Ferencet a berekböszörményi kántortanítói állásra megválasztották, — nem kötötte ki az egyház külön megnevezve, hogy a díjlevélben foglalt fizetésért orgonázni is tartozik, azonban az istenitiszteleteken az éneklés vezetése feltétlenül a kántor kötelessége; aki tehát a kántorságot elfogadja, ezt teljesíteni tartozik, ahol orgona van: orgonával, ahol nincs: énekléssel.

A berekböszörményi egyház nem lett volna köteles a kántorsághoz tartozó orgonázásért Kutassy Ferencnek semmit sem fizetni, hogy mégis régi tisztviselője iránt érzett jóindúlatból némi tiszteletdíjat felajánlott, ezt panaszosnak, köszönettel kellett volna elfogadni. Mindezekből kifolyólag panaszost ama kéréssel, — hogy neki a

berekböszörményi egyház a kert-használat elvonása után az orgonázásért évente 100 koronát fizessen — el kellett útasítani.

Elnök felhívja a feleket az iránt való nyilatkozásra, hogy megnyugosznak-e az ítéletben, vagy felebbeznek? Kutassy Ferenc panaszos, valamint a panaszlott presbitérium képviselője: Kerekes Sándor egyházgondnok megnyugosznak az ítéletben, ennélfogva az ítélet jogerős.

Kmft.

Balog Ambrus,
egyházi elnök.

Tisza István,
világi elnök.

Szabó Lajos,
egyh. megyei vil. aljegyző,
jegyzőkönyvvezető.

113. *Jegyzőkönyv.* Felvétetett Nagyszalontán 1909. évi október hó 27-ik napján, a nagyszalontai református egyházmegyei időszaki bíróságnak, mint közigazgatási bíróságnak Balla József sarkadkeresztúri református tanítónak a sarkadkeresztúri presbiterium ellen — a javadalmi jegyzőkönyvben felvett és értékelt tanítói fizetéstárgyaknak készpénzben való ki nem szolgáltatása, ennek folytán előálló fizetéscsonkítás, díjlevél ki nem állítás és a törvényben előírt évötödös korpótlékok meg nem adása miatt — beadott panasza ügyében tartott tárgyalásáról.

Jelen voltak: a bíróság részéről: Gróf Tisza István e. m. gondnok, mint tárgyalást vezető elnök; Balog Ambrus esperes, mint társelnök; Széll Kálmán, Szikszay Lajos és dr. Balogh Elek, mint a bíróság rendes tagjai; Böszörményi Lajos és Nagy Imre póttagok; Szabó Lajos jegyző; dr. Szarka Sándor e. m. ügyész. Felek részéről: Balla József tanító, mint panaszos és meghatalmazott képviselője: ifj. dr. Hadházy Kálmán ügyvéd; a panaszlott presbiterium képviseletében: Nagy Endre lelkész és Szabó József egyházgondnok.

Tárgyalás alatt van Balla József sarkadkeresztúri ref. tanítónak a sarkadkeresztúri presbiterium ellen beadott panasza a javadalmi jegyzőkönyvben felvett és értékelt tanítói fizetés-tárgyaknak készpénzben való ki nem szolgáltatása, ennek folytán előálló fizetéscsonkítás, díjlevél ki nem állítás és a törvényben előírt évötödös korpótlékok meg nem adása miatt, mint közigazgatási bírósági ügy.

Elnök az ülést megnyítja s miután felhívására érdekeltségi és illetékességi kifogást senki sem jelentett be, megállapítja, hogy a bíróság szabályszerüen megalakult és a feleket is szabályszerüen megidézte a bíróság.

Elnök az ügy érdemleges tárgyalását elrendeli, Nagy Imre előadó ismerteti az ügyet, minek megtörténte utáu a felek elnök felhívására kijelentik, hogy szólás jogával élni nem kívánnak, miért

is elnök a tárgyalást berekeszti és zárt tanácskozás után nyílt ülésben kihírdeti a következő egyhangúlag hozott

ítélet:

Balla József sarkadkeresztúri tanítót azon kérelmével, hogy fizetését a sarkadkeresztúri egyház az 1909. év január 13-án felvett javadalmi jegyzőkönyv értékelése alapján évi 1031 korona 61 fillér készpénzben szolgáltassa ki, a bíróság elutasítja. Kötelezi panaszos tanítot 1909 szept. 1-től kezdve az említett javadalmi jegyzőkönyvben 12 pont alatt foglalt, nagyobbrészt természetben nyujtott fizetési tárgyaknak az ott kitüntetett módon való elfogadására. Amennyiben pedig panaszos tanító fizetésének készpénzben való kiszolgáltatásához ragaszkodnék, kötelezi őt a pályázati feltételekben foglalt évi 720 korona készpénz fizetés elfogadására.

Kötelezi a sarkadkeresztúri egyház presbiteriumát az 1909. évi január 13-án felvett javadalmi jegyzőkönyv tételeivel mindenben megegyező tanítói díjlevélnek 5 példányban való sürgős kiállítására.

Kötelezi a sarkadkeresztúri egyház presbiteriumát, hogy panaszló Balla József tanító részére 1907 július 1-től kezdve az első és második évötödös 200—200 koronás, 1908 október 1-től a harmadik évötödös korpótlék megadásáról vagy az államsegély igénybevételével, vagy saját pénztárából haladék nélkül a legsürgősebben intézkedjék.

Indokolás.

Balla József sarkadkeresztúri ref. tanítót azon kérésével, hogy fizetését az 1909. év január 13-án felvett javadalmi jegyzőkönyv értékelése alapján készpénzben fizesse ki az egyház, el kellett utasítani, mivel a díjlevél két fél által kötött szerződés jellegével bir, az abban foglalt megállapodások csak mindkét fél, a jelen esetben a tanító és egyház beleegyezésével változtathatók meg. Az egyház a fizetést hajlandó továbbra is a javadalmi jegyzőkönyv tételeinek megfelelő módon kiszolgáltatni, tehát panaszos tanító kárt semmi tekintetben nem szenvedhetett sem a múltban, nem szenvedhetett a jelenben és a jövőben sem; kára nem lévén, ennélfogva kártérítésre sem tarthat igényt.

Az 1909. év január 13-án felvett javadalmi jegyzőkönyv tételeivel mindenben egyező díjlevél 5 példányban való kiállítására kötelezni kellett az egyház presbiteriumát, mivel ezt az 1907. évi

XXVII. t.-c. végrehajtása tárgyában kiadott 76,000 sz. miniszteri „Utasítás“ 19. §-a minden iskolafentartóra kötelezőleg előírja.

A korpótlékról az iskolafentartónak kell gondoskodni, ha anyagi körülményei megengedik, a maga erejéből, ha pedig erre nem képes, az államsegély igénybevételével. A sarkadkeresztúri egyház presbiteriumát e tekintetben mulasztás terheli, mivel a törvényben meghatározott kötelességét eddig nem teljesítette és ugyancsak a törvényben biztosított előnyöket és jogokat eddig indokolatlanul igénybe nem vette, ezért az egyházat a korpótlékok megadására, 1907 július 1-től kezdve kötelezni kellett.

Elnök felhívja a feleket az iránt való nyilatkozásra, hogy megnyugosznak-e az ítéletben, vagy felebbeznek? Balla József panaszos tanító, valamint a panaszlott presbiterium képviselői: Nagy Endre lelkész és Szabó József gondnok megnyugosznak az ítéletben, ennélfogva az ítélet jogerős.

Kmft.

Balog Ambrus,
egyházi elnök.

Tisza István,
világi elnök.

Szabó Lajos,
jegyzőkönyvvezető.

A rendes jegyzőkönyvi számokat hitelesítette a 105. sz. a. kiküldött jegyzőkönyv hitelesítő bizottság;

a rendes bíróság s az időszaki tanács jegyzőkönyvének számait hitelesítette az egyházmegyei bíróság elnöksége.

Ezen 60—113 számból jegyezte:

Szabó István lelkészi főjegyző a 60—62, 65, 70—73, 84, 87—88, 90, 92, 94, 97, 105—108, 110—111. a) b) számot.

Fogarassy Bálint lelkészi aljegyző a 74—83, 85—86. számot.

Tatár Balázs világi főjegyző a 89, 91, 93, 95. számot.

Szabó Lajos világi aljegyző a 63—64, 66—67, 96, 98—104, 109. 112—113. számot.

Kolumbán Áron számvevőszéki előadó a 68. számot.

Kassay Béla tanügyi biz. előadó a 69. számot.

Mindezen számoknak — a 109—113. számok kivételével — az illetők előadói is voltak.

Tárgymutató.

Imádság s a gyülés megnyitása után:

60. A gyülés képviselőinek igazolása . . . . . Sz. I.
61. Jelentés a meg nem jelent tagokról . . . . . Sz. I.
62. A tanácskozás sorrendjének megállapítása . . . . . Sz. I.
63. Szavazatbontó bizottság jelentése; Tatár Balázs és Fogarassy Bálint jegyzők eskütétele . . . . . Sz. L.
64. Esperes jelentése a törvényszerü egyházlátogatásról . . . . Sz. L.
65. Esperes jelentése az elnökileg elintézett ügyekről . . . . Sz. I.
66. Esperes jelentése a skontró ügyekről . . . . . Sz. L.
67. Esperes számadása a továbbított pénzekről . . . . . Sz. L.
68. Számvevőszék jelentése . . . . . K. Á.
69. Tanügyi bizottság jelentése . . . . . K. B.
70. Belényes e. ker. népisk. tőkesegély kérvénye . . . . . Sz. I.
71. Belényesújlak e. ker. népisk. tőkesegély kérvénye . . . . Sz. I.
72. Körösszegapáti e. ker. népisk. tőkesegély kérvénye . . . . Sz. I.
73. Fenes e. ker. népisk. tőkesegély kérvénye . . . . . Sz. I.
74. Fogarassy B. ref. segélyegyleti segélykérvénye . . . . . F. B.
75. Szintye ref. segélyegyleti segélykérvénye . . . . . F. B.
76. Bottyán P. ref. segélyegyleti segélykérvénye . . . . . F. B.
77. Belényes ref. segélyegyleti segélykérvénye . . . . . F. B.
78. R.-Lippa ref. segélyegyleti segélykérvénye . . . . . F. B.
79. Lengyel I. ref. segélyegyleti segélykérvénye . . . . . F. B.
80. Csermő ref. segélyegyleti segélykérvénye . . . . . F. B.
81. Vajda M. ref. segélyegyleti segélykérvénye . . . . . F. B.
82. Pankotai ref. segélyegyleti segélykérvénye . . . . . F. B.
83. Államsegélykérvények (Szintye, R.-Lippa, Csermő, Gyorok, F.-Tót, M.-Cséke) . . . . . F. B.
84. Kisperegi egyház pécskai vallástanitásra közalapi segélyt kér . Sz. I.
85. Pankotai egyház közalapi segélyt kér . . . . . F. B.
86. Csermő felmentést kér a paroch. könyt. díj fizetése alól . . F. B.
87. Egyházközs. közgyülés tartása alól felmentést kérnek a Belényes-vidéki lelkészek . . . . . Sz. I.
88. Szintyei iskola államositása . . . . . Sz. I.
89. Régi temető eladása. Erdőgyarak . . . . . F. B.
90. Kis leányiskola épületének eladása. B.-Böszörmény . . . . Sz. I.
91. Új iskola-telekvétel. Mezőgyán . . . . . F. B.
92. Törlesztéses kölcsön felvétele. Komádi. . . . . Sz. I.
93. Erdőgyaraki kölcsön . . . . . F. B.
94. Versenytárgyalási jegyzőkönyvek szerződések helyett. Komádi . Sz. I.
95. Mezőgyáni kölcsön . . . . . F. B.
96. Németperegi templomterv, költségvetés s templomépitési adó . Sz. L.

97. Kisperegi iskolai alap építésre felhasználása . . . . . Sz. I.
98. Ágyai negyedik tanitói állás díjlevele . . . . . Sz. L.
99. Anti lelkész és tanító díjlevele . . . . . Sz. L.
100. Kisperegi fi- és leánytanító díjlevele . . . . . Sz. L.
101. Mezőgyáni harmadik tanítói állás díjlevele. . . . . Sz. L.
102. Nagyszalontai három új fitanítói állás díjlevele . . . . . Sz. L.
103. Egyházmegyei tanítói segélyegylet számadása . . . . . Sz. L.
104. Székely Zsuzsánna árpádi, Lovas Sándor erdőgyaraki, Sarkadi Ilona körösszegapátii, Fekete Gizella, Kajtor László és Posta Sándor ágyai, Kiss Irma bajji, ifj. Szabó Lajos és Bakos Sándor nagyszalontai, Szösz Pál szintyei, Varga Károly erdőhegyi, Molnár Piroska nagyzerindi, Krucsó Gizella és Verebély Margit komádii tanítók, illetőleg tanítónők eskütétele . . . . . Sz. L.
105. Jegyzőkönyv-hitelesítő bizottság küldése . . . . . Sz. I.

Bírósági ügyek.

106. Bírósági ülés megnyitása. . . . . Sz. I.
107. Időszaki tanács megalakítása. . . . . Sz. I.
108. Dr. Márk Ferencz fegyelmi ügyében érmelléki e. m. bírósági ítélet meghirdetése . . . . . Sz. I.
109. Asztalos F. b.-böszörményi tanító fegyelmi ügye . . . . . Sz. L.
110. Balla J. s.-keresztúri tanító fegyelmi ügye. . . . . Sz. I.

Függelék. Időszaki bírósági ügyek.

111/a. Budai János berekböszörményi lelkész fegyelmi ügye . . . Sz. I.
111/b. Budai János felfüggesztése tárgyában hozott végzés . . . Sz. I.
112. Kutasi F. b.-böszörményi tanító panasza orgonázási díj tárgyában Sz. L.
113. Balla József s.-keresztúri tanító követelése az egyház ellen. . Sz. L.